

ŠIAULIŲ LOPŠELIS-DARŽELIS „DRUGELIS“

**IKIMOKYKLINIO
UGDYMO PROGRAMA
„KELIAUKIME KARTU“**

Šiauliai, 2018

PRITARTA
Šiaulių miesto savivaldybės
administracijos direktorius

Antanas Bartulis
2018 m. liepos 9 d.

PATVIRTINTA
Šiaulių lopšelio-darželio „Drugelis“
direktoriaus 2018 m. rugpjūčio 20 d.
įsakymu Nr. V-84

ŠIAULIŲ LOPŠELIO-DARŽELIO „DRUGELIS“

**IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA
„KELIAUKIME KARTU“**

Šiauliai, 2018

Naujos programos redakcijos autoriai:

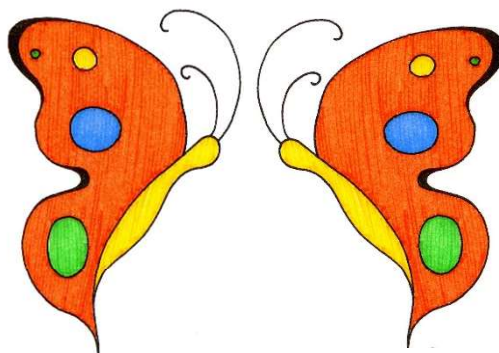
- Šiaulių lopšelio-darželio „Drugelis“ direktorė Aurelija Čepukienė;
- direktorės pavaduotoja ugdymui Jolita Uljanovienė;
- ikimokyklinio ugdymo auklėtojos: Gintarė Kaminskienė, Asta Alšauskienė, Alma Čiužauskienė;
- logopedė Jurgita Niauronienė;
- meninio ugdymo mokytoja Vaiva Pocevičienė;
- lopšelio-darželio tarybos pirmininkė, tėvų atstovė Agnė Nekraševičienė.

Iliustravo Irena Poškienė.

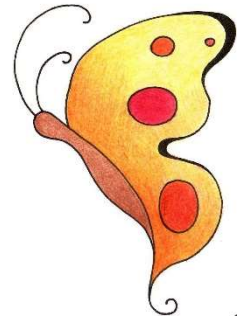
Programa atnaujinta vadovaujantis „Valstybės švietimo strategijos 2013 – 2022 m.“ (patvirtinta 2013 m. gruodžio 23 d. Nr. XII-745) pagrindinėmis nuostatomis, „Ikimokyklinio ugdymo metodinėmis rekomendacijomis“ (2015) ir „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu“ (2014).

TURINYS

1. Bendrosios nuostatos	5
1.1. Vaikai ir jų poreikiai	6
1.2. Mokytojai ir kitų specialistų parengimas	8
1.3. Regiono savitumas	9
1.4. Įstaigos savitumas	10
1.5. Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai	12
2. Ikimokyklinio ugdymo principai	13
3. Lopšelio-darželio „Drugelis“ ikimokyklinio ugdymo programos tikslas, uždaviniai	15
4. Ikimokyklinio ugdymo(si) turinys, metodai, priemonės	15
5. Ugdymo pasiekimai ir jų vertinimas	85
Naudota literatūra ir šaltiniai	88

1. BENDROSIOS NUOSTATOS

Šiaulių lopšelis-darželis „Drugelis“ (toliau-lopšelis-darželis) įregistruotas Juridinių asmenų registre, kodas 190527487.

Lopšelis-darželis įsteigtas 1969 m. rugsėjo 1 d.

Lopšelio-darželio teisinė forma – biudžetinė įstaiga.

Lopšelio-darželio priklausomybė – savivaldybės mokykla.

Lopšelio-darželio savininkas – Šiaulių miesto savivaldybė.

Lopšelio-darželio savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija – Šiaulių miesto savivaldybės taryba.

Lopšelio-darželio buveinė: Vilniaus g. 123A, LT-76354 Šiauliai, tel. (8 41) 524 489, 8 683 03378, el. p. drugelis@sdrugelis.lt.

Lopšelio-darželio interneto svetainė – <http://www.sdrugelis.lt>.

Lopšelio-darželio grupė – ikimokyklinio ugdymo mokykla.

Lopšelio-darželio tipas – ikimokyklinio ugdymo mokykla.

Lopšelio-darželio pagrindinė paskirtis – ikimokyklinio ugdymo grupės įstaiga lopšelis-darželis, kodas 31114102. Mokymo kalba – lietuvių.

Pagrindinė lopšelio-darželio veiklos rūšis – ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymas, kodas 85.10.10.

Lopšelio-darželio veiklos tikslas – sudaryti sąlygas ugdytis ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikams, teikti saugų, kokybišką, vaiko raidą atitinkantį ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą.

Lopšelis-darželis vykdo ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo ir specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams pritaikytas ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo programas.

Lopšelis-darželis savo veiklą grindžia:

- Lietuvos Respublikos Konstitucija;
- Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu;
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais;
- Valstybės švietimo 2013-2022 strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2013 m. gruodžio 23 d. Nr. XII-745;
- Valstybės pažangos strategija „Lietuvos pažangos strategija “Lietuva 2030”, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimu Nr. XI-2015;
- Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995 m. liepos 3 d.;
- LR vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymu;

- Geros mokyklos koncepcija, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. V-1308;
- Švietimo ir mokslo ministerijos ir steigėjo priimtais teisės aktais;
- lopšelio-darželio „Drugelis“ nuostatais, vidaus darbo taisyklėmis bei darbuotojų pareiginiiais aprašais ir kt. dokumentais.

1.1. VAIKAI IR JŲ POREIKIAI

Ankstyvojo ikimokyklinio ugdymo grupėse ugdomi vaikai nuo 1,5 iki 3 metų, ikimokyklinio ugdymo grupėse – nuo 3 iki 6 metų. Į bendrojo ugdymo grupes integruojami ir specialiųjų ugdymosi poreikių vaikai.

Vaikų poreikius išsiaiškiname vykdydami diskusijas, pokalbius-interviu. Ankstyvojo amžiaus vaikams labai svarbu yra saugumas, dėmesys, suaugusiojo bendravimas su vaiku, galimybė veikti su daiktais, žaisti. Mažylis tikrina aplinką, norėdamas sužinoti, ką jis gali, nori veikti savarankiškai. Todėl būtina sudaryti gerą, džiugią atmosferą grupėje, bendrauti su kiekvienu vaiku individualiai, suteikti jam daugiau erdvės, laisvės, atsisakyti perdėtos globos, skatinti aktyvumą.

3-4 metų vaikas pradeda suvokti turįs savo norų, jausmų, minčių pasaulį, todėl siekia dar didesnio savarankiškumo, nori „būti kaip suaugęs“, žaisti kartu su bendraamžiais, judėti. Pedagogas turėtų nevaržyti vaiko iniciatyvos, ją skatinti, stebėti ir teigiamai įvertinti kiekvieno vaiko gebėjimus, žadindamas vaiko pasididžiavimą tuo, ką jis sugeba atlikti.

5-6 metų vaikai nori pažinti, kurti, eksperimentuoti ir pan. Vis svarbesnis tampa bendravimo, priklausymo grupei poreikis. Dauguma vaikų mėgsta žaisti kompiuterinius žaidimus. Pedagogas turėtų domėtis, kas jaudina kiekvieną vaiką, rasti laiko su kiekvienu pasikalbėti.

Vaikams svarbiausia:

- vaiko norus suprantantis, maloniai bendraujantis ikimokyklinio ugdymo auklėtojas, pasiūlantis įdomios veiklos, tačiau nenurodinėjantis, ką jie turi veikti;
- galimybė kartu žaisti su draugais, vaikų draugystės skatinimas ir rėmimas;
- pakankamai laisvės savo sumanymams įgyvendinti;
- galimybė naudotis šiuolaikiniais technologiniais žaislais, kompiuteriais;
- kuo įvairesnė veikla patalpose ir lauke;
- galimybė būti išklaustytiems;
- išreikšti savo nuomonę, kuri pripažįstama ir vertinama.

Rengiant lopšelio-darželio ikimokyklinio ugdymo programą „Keliaukime kartu“ pirmiausia orientavomės į svarbiausias ugdytinas vaiko asmenybės savybes, atitinkamo amžiaus tarpsnio vaikų raidos dėsnumus, vaikų poreikius bei gebėjimus.

Svarbiausias ugdymo dalyvis inicijuojantis pačią ugdymosi sąveiką – sveikas, saugus, pasitikintis savimi, orus, kūrybingas, bendraujantis, tyrinėjantis ir smalsus vaikas, siekiantis veikimo įvairovės bei reflektuojantis kartu su bendraamžiais ir suaugusiais. Remiantis Jungtinių tautų vaiko teisių konvencija, kiekvienas vaikas pripažįstamas kaip unikali, besikeičianti, aktyvi individualybė. Jis žaidžia, kaupia patirtį, greitai mokosi, turi savitą pasaulio matymą, kuria savo vertybes. Ikimokyklinio ugdymo grupėse puoselėjamas vaiko orumas, pripažįstama vaiko nuomonė, jo teisė rinktis, spręsti, tartis. Laikomasi nuostatos, kad vaikas ugdomas ir ugdomi per visą buvimo ikimokyklinio ugdymo įstaigoje ar grupėje dieną. Kasdienis vaikų gyvenimas lopšelyje-darželyje pripažįstamas kaip neatsiejama ugdymo turinio dalis. Jis pritaikytas vaikui, įdomus, turiningas, grindžiamas pozityviu bendravimu ir bendradarbiavimu, padedantis vaikui augti. Vaikas ugdomi bet kuriuo dienos metu – žaisdamas, dalyvaudamas ikimokyklinio ugdymo auklėtojo inicijuotoje ar organizuojamoje veikloje, atlikdamas buitines darbus.

Laikomasi nuostatos, kad kiekvienas vaikas pažangos link juda savo tempu, pagal individualias galimybes.

Nuolat tenkinami vaiko poreikiai būti sveikam, saugiam, daug žaisti, sportuoti, keliauti. Šiems poreikiams tenkinti išnaudojamos ne tik grupių patalpos, bet ir kitos erdvės: muzikos ir vaidybos studija, sporto salė, kineziterapijos kabinetas, kompiuterių klasė, kiemo sporto ir žaidimų aikštelės, miesto aplinka.

Lopšelyje-darželyje tenkinami gabių vaikų ugdymosi poreikiai: poreikis būti pripažintam ir pastebėtam, poreikis bendrauti su kitais panašių gebėjimų ir interesų vaikais. Išsiaiškinamos sritys, kuriuose ugdytinių pasiekimai geresni nei daugumos bendraamžių, atsižvelgus į tai, numatomi tolesni ugdymo uždaviniai, sudėtingesni nei kitiems grupės vaikams. Ugdytiniai turi galimybę tobulinti savo gebėjimus ir talentus dalyvaudami įvairiuose respublikiniuose, rajoniniuose, įstaigos organizuojamuose konkursuose, viktorinose, sportinėse varžybose, šventiniuose koncertuose.

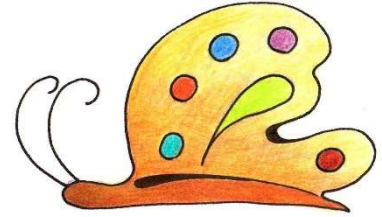
Lopšelyje-darželyje draugiškai priimamas ir pripažįstamas kiekvienas vaikas – įvairių gebėjimų, tautybės, iš skirtingo socialinio statuso šeimų ir kt. Ugdymas vyksta savitarpio pagarba, bendravimo ir bendradarbiavimo kultūra grįstoje aplinkoje.

Programa remiasi humanistiniu požiūriu į vaiką ir vaikystę. Visų mūsų darbų esmė ir tikslas – vaikas. Jis – ugdymo centre, jo asmenybė pripažįstama besąlygiškai. Vaikas

ateina į mūsų pasaulį ir turi surasti savo vietą jame. Mūsų uždavinys – neleisti užgesti tam, ką atsineša vaikai.

1.2. MOKYTOJAI IR KITŲ SPECIALISTŲ PARENGIMAS

Pedagogų profesionalumas – pagrindinė kokybiško ikimokyklinio ugdymo sąlyga. Lopšelyje-darželyje

„Drugelis“ su ikimokyklinio amžiaus vaikais dirbantys kvalifikuoti ikimokyklinio ugdymo auklėtojai, meninio ugdymo mokytojai bei pagalbos vaikui specialistai (logopedas, surdopedagogas, judesio korekcijos pedagogas) turi aukštąjį arba aukštesnįjį išsilavinimą, integruoto ugdymo bei komandinio darbo praktiką, pozityviai žiūrintys į kiekvieną vaiką, nuolat besimokantys, atviri naujovėms ir atradimams, gebantys ugdyti šiuolaikinio vaiko kompetencijas.

Ikimokyklinio ugdymo auklėtojas sprendimus dėl vaikų ugdymosi rezultatų, turinio ir jo organizavimo, vaikų pasiekimų vertinimo priima kartu su tėvais, kitais ugdymo įstaigos pedagogais ir specialistais.

Meninio ugdymo pedagogas, padeda plėtoti meninės kūrybos galias, patirti kūrybos džiaugsmą.

Logopedas teikia specialiąją pedagoginę pagalbą vaikams, turintiems kalbos ir kalbėjimo sutrikimų, vertina vaikų kalbos raidos ypatumus, nustato kalbos ir kalbėjimo sutrikimus, teikia siūlymus Vaiko gerovės komisijai dėl logopedo pagalbos skyrimo vaikui, planuoja ir organizuoja grupines bei individualias pratybas, vertina vaikų kalbos pasiekimus, bendradarbiauja su pedagogais, tėvais dėl kalbos korekcinio ugdymo tęstinumo grupėje, namuose ir kitoje socialinėje aplinkoje, sudaro sąlygas galimų sutrikimų prevencijai.

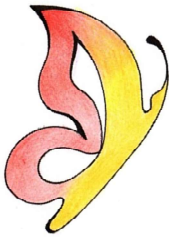
Surdopedagogas analizuoja specialiųjų poreikių vaikų klausos įvertinimo dokumentus, tiria ir įvertina regimojo, girdimojo suvokimo, tarties ir žodinės kalbos įgūdžius bei komunikacinius gebėjimus, sudaro individualiąsias ir pogrupines specialiųjų poreikių vaikų sutrikusių funkcijų lavinimo programas, veda tarties, kalbos mokymo ir klausos lavinimo pratybas sutrikusios klausos vaikams, taip pat kochlearinių implantų naudotojams, rengia ir pritaiko specialiąsias mokymo priemones, skirtas specialiųjų poreikių vaikų regimojo, girdimojo suvokimo, tarties, žodinės kalbos, pažintinės veiklos bei sensomotorikos įgūdžiams bei komunikaciniams gebėjimams lavinti, teikia metodinę pagalbą pedagogams, specialiųjų poreikių vaikų tėvams (globėjams, rūpintojams) ir kitiems asmenims, tiesiogiai dalyvaujantiems ugdymo procese, ir juos konsultuoja specialiųjų poreikių vaikų ugdymo klausimais.

Judesio korekcijos pedagogas planuoja, organizuoja bei veda individualias ir grupines profilaktines judesio korekcijos pratybas, parenka ir naudoja ugdymo priemones, skirtas vaikų poreikių užtikrinimui, sistemingai vertina ir fiksuoja vaikų pasiekimus, teikia informaciją ir pagal kompetenciją konsultuoja tėvus (globėjus, rūpintojus), kitus įstaigoje dirbančius specialistus ikimokyklinio amžiaus vaikų judesio korekcijos ir judėjimo, fizinio aktyvumo ugdymo klausimais.

Pedagogai bei specialistai reflektuoja vaikų ugdymo kokybę bei veiksmingumą, vertina vaikų ugdymosi pasiekimus bei numato tolesnio ugdymo uždavinius. Palanki ikimokyklinio ugdymo auklėtojo, meninio ugdymo mokytojo ir kitų pedagogų bei specialistų sąveika su vaiku turi lemiamą įtaką gerai vaiko savijautai ir jo įgyjamai patirčiai.

Darželyje veikia Vaiko gerovės komisija, kuri atlieka pradinį vaiko specialiųjų poreikių vertinimą, bendradarbiaudama su specialistų komanda ir tėvais aptaria ir sudaro individualius pagalbos vaikui planus, programas, teikia konsultacijas, rekomendacijas ugdytiniams tėvams, dirbantiems pedagogams.

1.3. REGIONO SAVITUMAS

Ugdymo procesui įtaką daro socialinė – kultūrinė aplinka. Lopšelis – darželis „Drugelis“ įsikūręs miesto centre, todėl, ugdydami vaikus, stengiamės ugdymui panaudoti netoliese esančias lankytinas vietas. Siekiant geriau pažinti gimtinę, prisiimti asakomybę už kultūrinio paveldo išsaugojimą, siūloma organizuoti išvykas prie svarbiausių Šiaulių miesto objektų: Saulės laikrodžio aikštės, Venclauskių namų, Žaliūkių vėjo malūno, šv. apaštalų Petro ir Pauliaus Katedros, apsilankyti Chaimo Frenkelio viloje ir parke, Zubovų namuose, F.Bugailišio kiemelyje, Sukilėlių kalnelyje, P. Višinskio aikštėje, vieninteliame Lietuvoje Dviračių muziejuje, saldainių fabriko „Rūta“ Šokolado muziejuje, Centukų kambaryje, skvere prie fontano „Saulės diskai“, Fotografijos, Radijo ir televizijos, Geležinkelio, Katinų, Vandentvarkos, Policijos, Priešgaisrinės apsaugos, poeto Jovaro ir Aušros muziejuose, sudalyvauti edukacinėse programose, pasivaikščioti meniniais akcentais išpuoštu pėsčiųjų bulvaru.

Ugdomosios veiklos organizavimui rekomenduojamos Talkšos ir Prūdelio ežerų pakrantės, Talkšos miško parkas, Salduvės parkas. Čia galima organizuoti visuotines mankštas su vaikais, tėveliais, rengti varžybas su kitomis miesto ikimokyklinėmis įstaigomis, stebėti gamtą įvairias metų laikais, įgyti mokėjimų ir įgūdžių kaip elgtis natūralioje aplinkoje. Už ežero yra paplūdimys, Gamtininkų stotis su joje auginamais žirgais, poniais, Katinų muziejumi. Gamtos pažinimą siūlome tęsti Talkšos ekologiniu taku.

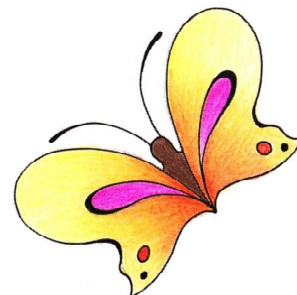
Glaudžiai bendradarbiaujame su Šiaulių miesto viešosios bibliotekos „Šaltinėlio“ filialu, Šiaulių Universitetu, Šiaulių valstybinės kolegijos Sveikatos priežiūros fakultetu, Šiaulių miesto centro lopšeliais-darželiais. Kartu su socialiniais partneriais organizuojame renginius, projektus, vaikų, tėvų ir pedagogų kūrybinių darbų parodos, susitikimus ir kt.

1.4. ĮSTAIGOS SAVITUMAS

Misija

Teikti kokybišką ankstyvąjį, ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą, siekiant nuolatinės kiekvieno vaiko asmenybės ugties:

- ugdyti sveiką ir saugų, bendraujančią, smalsų, tyrinėjantį save ir supantį pasaulį, kuriantį, pasitikintį savimi ir orų vaiką;
- puoselėti kiekvieno vaiko individualius gebėjimus ir kompetencijas;
- padėti vaikui patirti laimingą vaikystę.

Vizija

Visuminio ugdymo darželis, kuriame augti smagu, o kiekviena diena – nepakartojama.

Filosofija

Ir mažais žingsneliais galime toli nueiti...

Lopšelis – darželis „Drugelis“ yra erdvi, moderni ir šiuolaikiška ugdymo institucija, kurianti bei gebanti puoselėti savitas tradicijas, ugdymo procese naudojanti pažangiausias ir moderniausias technologijas, diegianti interaktyvų ugdymą, ugdymą grindžianti pozityvaus ugdymo metodais, ugdanti sveiką, pasitikinčią savimi, orią, kūrybingą, bendraujančią, smalsią, naujovių siekiančią asmenybę. Čia palankios sąlygos visapusiškam vaiko ugdymui(-si).

Siekiant kuo anksčiau pastebėti vaikų laikysenos bei judesio sutrikimus ir juos koreguoti, nuo 2017 m. rugsėjo 1 d. lopšelio-darželio švietimo pagalbos specialistų komandą papildė judesio korekcijos pedagogas. Tėvų sutikimu atliekamas visų lopšelių-darželių lankančių vaikų bendrosios motorikos, griaučių raumenų sistemos tyrimas naudojantis Posture Zone laikysenos vertinimo programa, nustatomas judesio ir padėties išsivystymo

lygis, teikiama korekcinė pagalba. Visiems vaikams organizuojamos profilaktinės grupinės judesio korekcijos pratybos.

Siekiant plėsti neformaliojo švietimo paslaugų pasiūlą, atsižvelgiant į skirtingus vaikų ir jų šeimų poreikius ir ypatumus, į ikimokyklinio ugdymo procesą integruojamos neformaliojo švietimo programos: „Šokio raiška“, „Muzikinė veikla“, edukacinė veikla „Žaidžiame teatrą“, integruota edukacinė programa „Muzika. Ritmas. Judesys“.

4-6 metų vaikai lopšelio-darželio „Apple“ kompiuterių klasėje jiems priimtina žaidimų forma supažindinami su informatikos pradmenimis.

Taikomi R. Emilia metodikos elementai: grupėse vaikai žaidžia su šviesos dėžutėmis, įrengta kūrybinių tyrinėjimų erdvė su šviesos stalu, eksperimentinei, tiriamajai veiklai. Vaikų kūrybiškumas, meninis ugdymas plėtojamas dailės, muzikos bei vaidybos studijose.

Didelis dėmesys skiriamas edukacinių erdvių kūrimui bei modernizavimui: turime atskiras sporto ir muzikos sales, bibliotekėlę-informacinį centrą, APPLE kompiuterių klasę, dailės, muzikos bei vaidybos studijas, judesio korekcijos, logopedo kabinetus. Lopšelio-darželio kieme yra įrengtos vaikų lauko žaidimų, tyrinėjimų, stebėjimų, muzikos ir sporto aikštelės. Prasminga ikimokyklinio amžiaus vaikų veikla lauke yra tąsa to, kas vyksta grupėje. Tyrinėdami aplinką, vaikai sėkmingai ugdomi, lavėja jų mąstymas, pažinimas, pedagogai skatina ugdytinius eksperimentuoti, aktyviai veikti kaupiant patirtį, suteikiant jam savarankiškumo, pasiūlant sudėtingesnės veiklos, skatinant tobulėti, bendrauti ir bendradarbiauti.

Siekiant, kad ugdomoji veikla būtų efektyvesnė, patrauklesnė, organizuojamos netradicinio ugdymosi dienos, vaikų pažintinių ir saviraiškos poreikių tenkinimui panaudojamos netradicinės aplinkos.

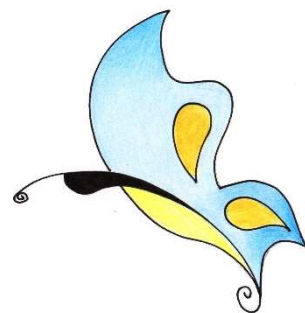
Pedagogai kasmet rengia ir įgyvendina projektus, kuriems skiriamas Šiaulių miesto savivaldybės finansavimas, kartu su vaikais dalyvauja miesto, socialinių partnerių inicijuotuose renginiuose, konkursuose.

Tėvai įsijungia į ugdymo procesą vykdant lopšelio-darželio bendruomenės projektus, organizuojant atvirų durų savaites, akcijas, išvykas ir ekskursijas, aktyviai dalyvauja savanoriškoje veikloje, pedagogų organizuojamose kūrybinėse dirbtuvėse tėvams ir vaikams.

Darželyje vadovaujamosi holistinio ir humanistinio ugdymo samprata: meilė, tolerancija ir pagarba kiekvienam vaikui, vyksta saugaus, sveiko ir laimingo vaiko prigimtinių savybių puoselėjimas, įsiklausymas į tėvų – ugdytojų kompetenciją. Vaikas pažįsta save ir supantį pasaulį, atranda santykius su kitais žmonėmis, savimi, gamta, socialine aplinka,

visuomene. Darželyje yra atvira, nuoširdi, betarpiškai bendraujanti ir bendradarbiaujanti bendruomenė. Čia vaikams „augti smagu, o kiekviena diena – nepakartojama“.

1.5. TĖVŲ (GLOBĖJŲ) IR VIETOS BENDRUOMENĖS POREIKIAI

Glaudus tėvų ir lopšelio-darželio darbuotojų bendradarbiavimas – vienas esminių gerą ugdymą teikiančio darželio bruožų. Bendradarbiavimas grindžiamas tarpusavio pasitikėjimu ir konfidencialumu, aktyvia partneryste ir atsakomybe, pagarba vienas kito poreikiams bei interesams:

- pedagogai susipažįsta su vaiko ugdymo tradicijomis šeimoje, jo sociokultūrine aplinka, vertina tėvų (globėjų), kitų vaiko artimųjų vaidmenį ugdant vaiką, aptaria lūkesčius;
- tėvai (globėjai) informuojami apie vaiko ugdymo ir ugdymosi ypatumus ir sąlygas;
- tėvai (globėjai) skatinami aktyviai dalyvauti ugdymo procese, priimdami su vaiko ugdymu bei ugdymosi susijusius sprendimus, ir tokiu būdu dalindamiesi atsakomybe už vaiko ugdymo kokybę;
- su tėvais (globėjais) sistemingai aptariama: individualūs vaiko ugdymosi poreikiai ir galimybės, pasiekimų bei pažangos vertinimo metodai, informacija apie vaiko ugdymosi pasiekimus ir daromą pažangą;
- esant poreikiui, ugdytiniams bei jų tėvams (globėjams) gali būti kompleksiskai teikiama pagalba bendradarbiaujant su darželio logopedu, surdopedagogu, judesio korekcijos pedagogu, Šiaulių pedagoginė -psichologinė tarnyba, Vaiko teisių tarnyba.

Pasitelkiamos įvairios bendradarbiavimo su šeima formos: skelbimai tėvų lentoje, atvirų durų dienos, grupės/įstaigos susirinkimai, disputai, diskusijos prie apskrito stalo, pokalbiai su tėvais, tėvų dalyvavimas įstaigos savivaldoje, tradicinės šventės, bendros išvykos, parodos, elektroninis paštas, grupių/darželio projektai, padėkos (raštu), tėvų dalyvavimas grupės ugdymo procese, lopšelio-darželio „Drugelis“ internetinė svetainė, „Facebook“, „Youtube“ paskyros, tėvų dalyvavimas vaikų pasiekimų ir pažangos vertinime, tėvų apklausos, specialistų konsultacijos.

Tėvams (globėjams) nuolat teikiama metodinė pagalba. Lopšelio-darželio pedagogai ir kiti specialistai organizuoja švietėjišką darbą, rengia susitikimus su įvairiais specialistais, organizuoja susirinkimus, ruošia konsultacijas, lankstinukus, padeda pasirinkti literatūrą įvairiais ugdymo klausimais.

Nuolat vykdomi tėvų nuomonės ir poreikių tyrimų rezultatai parodė, jog daugeliui tėvų labai svarbu, kad:

- vaikas lopšelyje-darželyje būtų saugus ir gerai jaustųsi;
- kad išmoktų bendrauti su bendraamžiais;
- įgytų savarankiškumo ir atsakomybės jausmą;
- būtų ugdomas įvairiapusiškai;
- būtų ugdomi vaiko individualūs gebėjimai, bei kitos sėkmingai vaiko tolimesnei veiklai būtinos kompetencijos.

- turėtų sąlygas individualiems gebėjimams vystytis;
- norėtų veikti, pažinti ir patirti.

2. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

➤ **Į vaiką orientuoto, lankstaus ir individualizuoto ugdymo principas.** Ugdymo procesas planuojamas lanksčiai ir koreguojamas pagal aplinkybes. Kiekvienas vaikas gerbiamas kaip asmuo, garantuojant jam teisę gyventi ir elgtis pagal prigimtį bei asmeninę patirtį. Remiamasi samprata, kad vaikai yra skirtingi: skiriasi pažinimo procesų tempas ir būdai, poreikiai, gebėjimai, patirtis ir asmeninės savybės. Kiekvienas vaikas auga ir tobulėja savo tempu ir ritmu. Žinant ikimokyklinio amžiaus vaikų raidos ypatumus, atliekant tikslingus stebėjimus ir taikant kitus vaiko pažinimo metodus, numatomi realūs tikslai ir individualiai pritaikomas ugdymo turinys, kuriama edukacinė aplinka. Stebint ir fiksuojant vaiko daromą pažangą, numatoma tolesnė ugdymo(si) perspektyva.

➤ **Socialinio ir emocinio kryptingumo principas.** Siekiama išsaugoti savitą vaikų pasaulėjautą ir mąstymą. Gerbiamas vaikas kaip asmenybė; garantuojama teisė gyventi ir elgtis pagal prigimtį ir asmeninę patirtį; sudaromos sąlygos įvairių vaiko galių plėtojimuisi, harmoningam kryptingam asmenybės vystymuisi socialinėje – kultūrinėje aplinkoje, puoselėjama vaiko kultūra.

➤ **Tautiškumo ir pilietiškumo skatinimo principas.** Lopšelyje – darželyje puoselėjamos lietuvių tautos tradicinės kultūros vertybės, siekiama ugdyti būsimąjį tautos kultūros saugotoją ir kūrėją, besididžiuojantį savo gimtine. Etninės kultūros ugdymas grindžiamas šiuolaikiškai interpretuojamu turiniu teigiamomis vaikų emocijomis, maloniais išgyvenimais ir žaislingumu. Vaikas suprantama ir patrauklia forma dalyvauja miesto bendruomenės gyvenime, nuo mažens ugdomas turėti savo nuomonę ir nebijoti jos reikšti.

➤ **Ekologinio supratingumo principas.** Ekologiniu ugdymu siekiama, kad vaikai jaustų gamtos vientisumą ir harmoniją, numatytų savo veiksmų padarinius gamtai bei

jų grįžtamąjį poveikį, kad nevirtotojiškas požiūris į gamtą, pagarba gyvybei ir atsakomybė už ją taptų vaikų vertybine nuostata.

➤ **Mokymosi žaidžiant ir kitaip aktyviai veikiant principas.** Žaidimų metu bei aktyviai veikiant vaikai džiaugsmingai įgyja naujų gebėjimų, įgūdžių, vertybių, naujos patirties, ugdoma motorika, kalba, vaizduotė, lavinami protiniai sugebėjimai, įsisąmoninamos elgesio normos, taisyklės, vertybės.

➤ **Atvirumo, integralumo principas.** Ikimokykliniame amžiuje sudaromos sąlygos skleisti visoms vaiko prigimtiniams galioms: fiziniams, psichiniams ir dvasiniams, neteikiant pirmenybės kuriai nors vienai iš jų. Ugdymo turinys yra vientisas ir neskaidomas, vienodai integruojamos visos ugdymo sritys, taikant įvairius integracijos būdus. Ieškome ugdymo turinio sąsajų su socialinio-kultūrinio gyvenimo kontekstu. Ugdymas vyksta ne tik uždaroje erdvėje – grupėje, bet ir išnaudojant visas kitas galimybes – vaikas ugdomas ir realiame, ir virtualiame pasaulyje, ir įstaigoje, ir už jos ribų.

➤ **Tęstinumo principas.** Atrinkdamas ugdymo turinį pedagogas atsižvelgia į vaiko gebėjimus, įgytus šeimoje, lopšelio, darželio grupėse. Ugdymo turinys suderintas su priešmokyklinio ugdymo turiniu siekiant, kad vaikas darniai pereitų nuo ugdymo(si) šeimoje prie ugdymo(si) pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas. Tęsimas šeimoje pradėtas, pozityvus vaiko ugdymas, derinami šeimos ir įstaigos interesai, lūkesčiai dėl vaiko pasiekimų.

➤ **Demokratiškumo principas.** Skatinama lygiavertė vaiko ir suaugusiojo partnerystė ir sąveika, kai pedagogas orientuojasi į vaiką kaip į asmenybę. Šeimos ir darželio sąveika grindžiama tėvų ir auklėtojų iniciatyvų derinimu, partnerystės plėtojimu, tėvų pedagoginiu švietimu. Vaikams suteikiame pasirinkimo laisvę, sudaroma galimybė kritiškai mąstyti, rinktis sau įdomią veiklą, elgtis savarankiškai, tačiau susitariama dėl kai kurių taisyklių. Skatiname aktyvų vaiko dalyvavimą įstaigos veikloje: išklausiama nuomonė, palaikoma iniciatyva, suteikiama erdvė jam pasireikšti, stengiamasi įgyvendinti siūlomas idėjas.

➤ **Visuminio ugdymo principas.** Atsižvelgiama į vaiko raidos, vaikų kultūros dėsninumus, siekiama visų vaiko galių plėtotės, tikslingai ugdomos vaiko vertybinės nuostatos, jausmai, mąstymas ir elgsena.

3. LOPŠELIO-DARŽELIO „DRUGELIS“ IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMOS TIKSLAS, UŽDAVINIAI

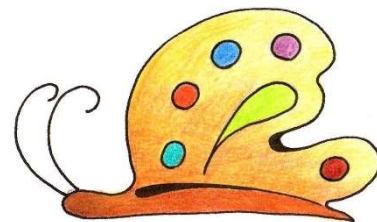
Tikslas – atsižvelgiant į vaiko prigimtines galias, jo individualią patirtį, vadovaujantis raidos dėsniumais, padėti vaikui išsiugdyti sveikos gyvensenos, pozityvaus bendravimo su suaugusiais ir vaikais, kūrybiškumo, aplinkos ir savo šalies pažinimo, komunikavimo pradmenis.

Uždaviniai. Atsižvelgiant į kiekvieno vaiko unikalumą bei poreikius, užtikrinant saugią, ugdymąsi skatinančią aplinką, dialogišką sąveiką grindžiamą tikslingą ugdymą ir spontanišką vaiko ugdymąsi, pasiekti, kad vaikas:

- plėtotų individualias fizines, socialines, pažinimo, kalbos ir bendravimo, kūrybines galias, pažintų ir išreikštų save;
- pozityviai bendrautų ir bendradarbiautų su suaugusiais ir vaikais, išreikštų mintis žodžiais ir sakiniais, mokytųsi spręsti kasdienes problemas, atsižvelgtų į savo ir kitų ketinimus, veiksmų pasekmes;
- mokytųsi pažinti ir veikti: žaistų, keltų klausimus, tyrinėtų, rinktųsi veiklos būdus ir priemones, samprotautų apie tai, ko išmoko, numatytų tolesnės veiklos žingsnius.

4. IKIMOKYKLINIO UGDYMO(SI) TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS

Ikimokyklinio ugdymo programa „Keliaukime kartu“ orientuota į visuminį vaiko ugdymą, sėkmingą vaiko asmenybės brandinimą, ugdymosi pažangą bei gerus pasiekimus aštuoniolikoje ugdymo(si) pasiekimo sričių: kasdieniniai gyvenimo įgūdžiai, fizinis aktyvumas, emocijų suvokimas ir raiška, savireguliacija ir savikontrolė, savivoka ir savigarba, santykiai su suaugusiais, santykiai su bendraamžiais, sakytinė kalba, rašytinė kalba, aplinkos pažinimas, skaičiavimas ir matavimas, meninė raiška, estetinis suvokimas, iniciatyvumas ir atkaklumas, tyrinėjimas, problemų sprendimas, kūrybiškumas, mokėjimas mokytis. Šios ugdymo(si) pasiekimų sritys jungiamos per kompetencijas (socialinę, sveikatos saugojimo, komunikavimo, pažinimo ir meninę) pagal tai, kokį vaiką siekiame išugdyti – sveiką ir saugų; pasitikintį savimi ir orų; bendraujantį; smalsų ir tyrinėjantį; kuriantį.

Išskirtos kompetencijos sudaro ikimokyklinio ugdymo(si) turinio pagrindą, yra glaudžiai tarpusavyje susijusios ir iš dalies persipina. Vienos vaiko ugdymosi pasiekimų srities vertybinė nuostata ir esminis gebėjimas yra kelių kompetencijų struktūroje. Sričių visuma laiduoja sėkmingą vaiko asmenybės ugdymąsi.

1 pav. Vaikų ugdymo(si) pasiekimų sričių jungimas per kompetencijas pagal tai, kokią vaiką siekiame išugdyti

Ikimokyklinio ugdymo(si) programos turinys orientuotas į ankstyvojo ir ikimokyklinio amžiaus vaikų galimybes ir jų augimą. Turinyje atspindi, kokias vertybines nuostatas, esminius gebėjimus, žinias ir gyvenimišką patirtį ikimokykliniame amžiuje įgyja veikdamas (žaisdamas, judėdamas, bendraudamas, pažindamas bei kurdamas), numatytos vaikų veiksenos, ugdymo(si) gairės bei siūlomos idėjos, ugdymo priemonės ir aplinka.

Sudarant ugdymo turinį siekiama integraliai ugdyti vaikų gebėjimus, įgūdžius, vertybines nuostatas kasdieninės veiklos metu, atsižvelgiant į vaiko amžiaus tarpsnio ypatumus, vaiko poreikius, galimybes - pagrindine veikla įvardijant žaidimą. Ugdymo turinys įgyvendinamas per visą vaiko buvimo įstaigoje laiką: jam valgant, ruošiantis ilsėtis, eiti į lauką, bendraujant, dalyvaujant pedagogų organizuotoje ir pačių vaikų spontaniškoje veikloje.

Taikomi įvairūs, į vaiką orientuoto aktyvaus ugdymo metodai. Ugdymo metodus renkasi pedagogas/specialistas atsižvelgdamas į tai, koks tikslas, koks turinys, ką nori pasiekti, vaikų amžiaus kriterijus, socialinis kriterijus, materialinės ugdymo įstaigos bazės kriterijus, ugdytojo asmeninių savybių kriterijus. Metodai turi išspręsti pagrindinį ugdymo proceso uždavinį – pagalbą vaiko ugdymuisi: išmokyti, skatinti mokytis, plėsti žinias, savarankiškai ieškoti atsakymų.

Ugdomoji veikla pagrįsta žaidimu, nes žaidimas – pagrindinė ikimokyklinio amžiaus vaiko veiklos forma, kurios metu kaupiama patirtis ir tobulėjama. Žaidimas, kaip vyraujanti vaikų socialinės, sveikatos saugojimo, pažinimo, komunikavimo, meninės kompetencijų veikla, padeda išbandyti įvairius veikimo būdus, pajusti prasmingą ryšį su suaugusiais, suprasti ir perimti jų tradicijas, įgyti gyvenimo patyrimo, tyrinėti, atrasti, lavinti vaizduotę, eiti nuo nepažystamo prie naujo, nusiteikti kūrybinei raiškai, vaizduotei, naujam patyrimui.

Organizuojant ugdomąjį procesą stengiamasi užtikrinti ugdytinių interesų bei poreikių plėtojimąsi, naujų atsiradimą, garantuoti vaikams galimybę rinktis veiklą pagal interesus, poreikius bei užtikrinti konkrečiam amžiaus tarpsniui svarbių gebėjimų nuoseklų ugdymąsi.

Programoje numatytas ugdymo turinys – tai orientyras, nevaržantis pedagogo, leidžiantis jam kūrybingai organizuoti ugdomąją veiklą, ją vertinti ir koreguoti, atsižvelgiant į kiekvieno vaiko amžių, patirtį, vaiko bei grupės individualumą. Ugdymo rezultatų pedagogai gali siekti lanksčiai, kūrybiškai, taikydami į vaikus orientuotą ugdomąją medžiagą, ugdymo(si) būdus, metodus bei priemones.

Lopšelio-darželio „Drugelis“ ikimokyklinio ugdymo programa „Keliaukime kartu“ yra rengta vadovaujantis valstybiniais ikimokyklinį ugdymą reglamentuojančiais dokumentais, valstybinėmis ugdymo programomis, norminiais teisės aktais, bei sukaupta įstaigos patirtimi. Ikimokyklinio ugdymo programa sudaryta, siekiant garantuoti svarbiausias vaiko teises, kurios užtikrintos „Vaiko teisių konvencijoje“ (Vilnius, 1999). Programoje atskleidžiamas požiūris į vaiko ugdymą, jo gerovės užtikrinimą remiantis „Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija“ (Vilnius, 2003), patvirtinta LR Seimo 2003 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. IX – 1569. Programa sudaryta remiantis „Valstybės švietimo strategijos 2013 –

2022 m.” (patvirtinta 2013 m. gruodžio 23 d. Nr. XII-745) pagrindinėmis nuostatomis, „Išimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu“ (2014).

SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA

SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA SIETINA SU ŠIOMIS PASIEKIMŲ SRITIMIS:

- KASDIENINIO GYVENIMO ĮGŪDŽIAI;
- FIZINIS AKTYVUMAS;
- SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ.

Lūkestis. *Sveikas ir saugus vaikas.*

Esminės sveikatos saugojimo kompetencijos nuostatos:

- noriai ugdomi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius;
- noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus;
- nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį.

1. KASDIENINIO GYVENIMO ĮGŪDŽIAI

Esminis gebėjimas. *Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu, prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.*

Kasdienio gyvenimo įgūdžių srityje vaikui ugdomas tobulėja:

- *vaiko asmeniniai valgymo ir mitybos įgūdžiai;*
- *kūno švaros ir aplinkos tvarkos palaikymo įgūdžiai;*
- *saugaus elgesio įgūdžiai;*
- *taisyklinga kūno laikysena.*

VAIKO VEIKSENOS

ANKSTYVASIS AMŽIUS

Vaiko asmeniniams valgymo ir mitybos įgūdžiams ugdyti

- * Valgo ir geria padedamas arba savarankiškai.
- * Taisyklingai laiko šaukštą, geria iš puoduko.
- * Susipažįsta su indais (lėkšte, puoduku), stalo

IKIMOKYKLINIS AMŽIUS

Vaiko asmeniniams valgymo ir mitybos įgūdžiams ugdyti

- * Laikosi valgymo kultūros (valgo nedideliais gabaliukais, gerai sukramto, valgydamas nekalba, nežaidžia, taisyklingai naudojasi stalo įrankiais, pavalgęs nusivalo servetėle, padėkoja).
- * Valosi dantukus, po valgio skalauja burną.
- * Vadovaujamas suaugusiojo serviuoja ir tvarko stalą.

įrankiais (šaukštu, šaukšteliu, šakute).

* Mokosi mandagiai elgtis prie stalo. Pavalgęs pristumia kėdutę prie stalo, padėkoja, pasako, kas patiko, kas ne. Naudojasi servetėle.

* Dengia stalą, imituoja maitinimosi judesius, elgesį prie stalo, bendrauja su šalia esančiais.

* Tyrinėja vaisius, daržoves, juos ragauja, aiškinasi, kodėl juos valgyti sveika.

Kūno švaros ir aplinkos tvarkos palaikymo įgūdžiams ugdyti

* Žaidžiant susipažįsta su higienos reikmenimis: muilu, rankšluosčiu, nosine, šukomis ir kt. Šukuoja lėlytei plaukus.

* Naudojasi higienos reikmenimis: muilu, rankšluosčiu, šukomis.

* Padedant suaugusiajam, atsiraitoja rankoves. Pats plaunasi rankas.

* Susitęsęs pats prausiasi ir šluostosi veidą. pakabina rankšluostį į vietą.

* Mimika, ženklais parodo arba pasako, norėdamas ant puodelio arba į tualetą.

* Priminus arba pats savarankiškai eina į tualetą.

* Padedamas suaugusiojo išsipučia nosį į nosinę.

* Mėgina apsiauti batukus, apsilvilti, bando sagstyti sagas, varstyti batų raištelius.

* Žaidžia siužetinius žaidimus (maitina lėles, jas aprenkia ir nurengia, migdo, veda į lauką.

* Eidamas miegoti tvarkingai sudeda drabužėlius ant kėdutės, į spintelę.

* Paprašytas arba savarankiškai sutvarko savo žaidimo vietą.

Saugaus elgesio įgūdžiams

* Mokosi saugoti knygutes.

* Stengiasi laikytis grupės taisyklių.

* Paveikslėlyje apibraukia tuos vaikus, kurie elgiasi netinkamai prie stalo.

* Valgo įvairų maistą, domisi koks maistas sveikas ir naudingas.

* Įvardija po 1-2 maisto produktus, kuriuos valgyti sveika, o kurių vartojimą reikėtų riboti.

* Skirsto, grupuoja maisto produktus pagal jų reikšmingumą, vengia valgyti saldumynų.

* Pasako kuo daržovės, vaisiai, pieno produktai naudingi žmogaus organizmui.

* Paragavęs, pauostęs, apčiuopęs įvardija vaisius, daržoves, vaistažoles.

* Įvairiuose informacijos šaltiniuose ieško informacijos apie sveikatai naudingus augalus, apžiūri paveikslėlius.

* Įvardija 1-2 vaistinius augalus.

* Įvardija 1-2 augalus, keliančius pavojų sveikatai.

* Augina vaistinius augalus, daržoves pakeliamose lysvėse, juos prižiūri, jais rūpinasi.

* Pjausto vaisius ir daržoves, gamina salotas, sumuštinus, minko tešlą.

* Iš paveikslėlių sudaro savo meniu.

Kūno švaros ir aplinkos tvarkos palaikymo įgūdžiams ugdyti

* Savarankiškai naudojasi tualetu, asmens higienos priemonėmis, prausiasi, šukuojasi, nusišluosto rankas ir veidą.

* Čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengia burną ir nosį, pasitraukia nuo draugų.

* Atrenka priemones, kurios reikalingos žmogus čiaudint, kosint ar sloguojant.

* Sugrupuoja kūno dalių paveikslėlius su daiktų, kurie padarys jas švariais, paveikslėliais.

* Sudėlioja paveikslėlius tokia seka, kokia plauna rankas.

* Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus.

* Pasako, kaip reikia apsirengti šiltu ar šaltu oru.

* Stengiasi būti tvarkingas, nesutepti drabužių, tvarkingai juos sulankstyti, padėti į spintelę, ant kėdutės.

* Diskutuoja kodėl reikia rūpintis asmens higiena, grūdinti organizmą, sveikai maitintis.

* Susitvarko žaidimų, darbo vietą, sudeda žaislus, plauna žaislus, šluosto spintelių paviršių, šluoja šiukšles.

* Suaugusiojo padedamas kloja lovą.

* Suaugusiųjų padedamas pastebi, kai yra netvarkingas, nešvarus.

* Grįžęs iš lauko pasikeičia šlapius rūbus ir avalynę.

Saugaus elgesio įgūdžiams

* Savarankiškai ar priminus laikosi grupės taisyklių.

* Apibraukia paveikslėlius ką gali daryti žaisdamas su draugu.

* Įvardija skirtingais metų laikais tykančius pavojus.

<ul style="list-style-type: none"> * Dėlioja dėlionę, ką veikia darželyje. * Saugiai juda erdvėje: sustoja į eilę, ratą, vorą, eina ir bėga vienas paskui kitą. * Saugiai žaidžia su žaislais neužgaudamas draugo. * Žaidimų metu formuojasi saugaus elgesio įgūdžius (nekišti žaisliukų į burną, jų nemesti, nelaužyti). * Įvardija šviesoforo spalvas. * Mokosi saugiai pereiti gatvę. * Žaidžia „Ligoninė“, migdo ir slaugo sergančius žaislus. * Žino taisykles, kaip reikia elgtis lauke atskirais metų laikais. * Klausosi pasakojimų, skaitomų kūrinių apie švarą, dienos ritmą, saugų elgesį namuose, gamtoje. * Žiūri filmukus apie saugų elgesį gatvėje, namuose. <p style="text-align: center;"><i>Taisyklinga kūno laikysenai</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * Susipažįsta su sportiniu inventoriumi, aiškinasi, kaip galima saugoti sveikatą sportuojant. * Bando naudotis fiziniam judėjimui skirta įranga, priemonėmis, žaislais, kieme esančiais įrenginiais. * Atpažįsta ir parodo 3-6 savo kūno dalis. Bando įvardinti, kurios kūno dalies trūksta. 	<ul style="list-style-type: none"> * Suklijuoja paveikslėlius „Kaip reikia elgtis skirtingoje aplinkoje“ (kine, koncerte, šventėje, žaidimų aikštelėje, miške ir t. t.). * Stebint suaugusiajam saugiai naudojasi veiklai skirtais aštriais įrankiais, elektros prietaisais. * Pastebi nesaugius žaislus, daiktus, juos parodo suaugusiems. * Saugiai elgiasi sportuojant, lipant laiptais, žaidžiant lauke. * Paaiškina, kaip reikia saugiai suptis ant sūpuoklių, čiuožti čiuožyne. * Pažįsta pagrindinius kelio ženklus, perėją, šviesoforą. * Išbraukia piešinėlius, kuriuose vaikai gatvėje elgiasi nesaugiai. * Taisyklingai pereina gatvę. * Žaidžia su mašinėlėmis ant gatvės maketo. * Aptaria maršrutą „Namai – darželis – namai“. * Paaiškina kaip naudotis visuomeniniu transportu. * Žino saugaus elgesio prie vandens telkinio taisykles. * Žino taisykles kaip elgtis turizmo renginių metu. * Užbraukia paveikslėlius, kuriuose pavaizduotos nesaugios žaidimų vietos. * Iškerpa ir suklijuoja paveikslėlius, kas būtų jei nesilaikytų taisyklių. * Įvardija pagalbos telefono numerį, žmones galinčius padėti iškilus pavojui, pasiklydus. * Pasako kokie pavojai tyko švenčių metu. * Paaiškina neatsargaus elgesio su vaistais, cheminėmis medžiagomis pasekmes. * Paaiškina rūkymo, alkoholio, narkotikų neigiamą poveikį. <p style="text-align: center;"><i>Taisyklinga kūno laikysenai</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * Stengiasi vaikščioti, stovėti, sėdėti taisyklingai. * Atlieka taisyklingos laikysenos, plokščiapėdystės pratimus. * Naudojasi fiziniam judėjimui skirta įranga, priemonėmis, žaislais, kieme esančiais įrenginiais. * Žino grūdinimosi naudą sveikatos stiprinimui.
---	---

UGDYMO(SI) PRIEMONĖS IR APLINKA

Ugdymo(si) priemonių pritaikymas: plakatai („Aukime sveiki ir saugūs“, „Vaiko sauga“, „Kelio ženklai“, „Kaip elgtis kilus gaisrui“, „Kas man gali padėti“, „Tykantys pavojai“, „Grupės elgesio taisyklės“, „Drabužiai“, „Vaisiai“, „Daržovės“, „Sveiko maisto piramidė“), pratybų sąsiuviniai „Kokių pavojų gali išvengti?“, „Elgesys ir saugumas viešose vietose“, vaisiai, daržovės, vaistažolės, rūbai, avalynė, siužetiniai paveikslėliai, grožinės literatūros knygos, enciklopedijos, dėžutė su priemonėmis (adata, žirklys, peilis, žvakė, degtukai, dantų krapštukai, adatėlės), žaislai (dviratukai, triratukai, paspirtukai, paspirtukai-mašinėlės, rogutės, slidės, riedučiai, vežimėliai), darbo įrankiai (šluostės, kibirėliai, prijuostės ir kt.), vaizdinė medžiaga, mokomieji filmai „Policijos bičiulio Amsio patarimai“, mokomieji filmukai apie pramogas lauke žiemą, prie vandens, saugų elgesį kelyje, higienos reikmenys, rankų plovimo, dantų valymo dienoraščiai, (http://www.hi.lt/content/G5_1_naud_inf.html), rūbų spintelės, gydytojo įrankių komplektai, stalo žaidimai, loto, dėlionės sveikatos klausimais,

virtuvės reikmenų muliažai, vaikams pritaikyti indai ir stalo įrankiai, buitės technika, skirta maistui ruošti, gatvės maketai, pastatomi kelio ženklai, pakeliamos lysvės.

Ugdymo(si) aplinka: grupė, judesio korekcijos kabinetas, salė, informacinis centras-bibliotekėlė, lopšelio-darželio kiemas, Talkšos ežero pakrantė, Šiaulių apskrities priešgaisrinė gelbėjimo valdyba, Šiaulių apskrities vyriausiasis policijos komisariatas, Šiaulių visuomenės sveikatos biuras, poliklinika, vaistinė.

UGDYMO GAIRĖS IR SIŪLOMOS IDĖJOS

- * Žaisti žaidimus kurie mokytų vaikus atskirti pagrindines produktų grupes, įtrauktų vaikus į stalo padengimo veiklą. Siekti, kad stalai būtų serviruojami pagal taisykles.
- * Diskutuoti su vaikais kurie iš jų vartojamų maisto produktų yra naudingiausi jų augimui ir gerai savijautai. Organizuoti sveiko maisto, saugaus elgesio popietes, viktorinas.
- * Organizuoti įvairių kūrybinių darbų (piešinių, inscenizacijų ir t. t.) kūrimą, jais skatinti pasirinkti sveikus produktus ir patiekalus.
- * Klausytis skaitomų knygelių, vaidinti, žaisti loto, dėlioti dėliones, žiūrėti filmukus apie žmogui naudingus maisto produktus, saugų elgesį gatvėje, namuose.
- * Žaisti rankų plovimo žaidimus. Organizuoti sveikatos, grūdinimosi valandėles. Eksperimentuoti su vandeniu.
- * Kurti improvizacijas „Švairių rankų šokis“.
- * Sudaryti vaikams sąlygas praktiškai mokytį plauti vaisus ir daržoves.
- * Diskutuoti su vaikais kaip konfliktus spręsti taikiai.
- * Apsilankyti su vaikais prie sankryžos, priešgaisrinėje gelbėjimo valdyboje, policijos komisariate, visuomenės sveikatos biure, poliklinikoje, vaistinėje, organizuoti susitikimą su policijos draugu „Amsiu“.
- * Savo pavyzdžiu rodyti, kaip taisyklingai sėdėti, stovėti vaikščioti. Skatinti vaikus stebėti savo ir kitų taisyklingą laikyseną, pasakyti, kai pastebės vaikštantį ar sėdintį susikūpinus.

2. FIZINIS AKTYVUMAS

Esminis gebėjimas. *Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai, atlieka veiksmus, kuriems būtina akių-rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.*

Fizinio aktyvumo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- *stambiosios motorikos įgūdžiai ir fizinės vaiko savybės;*
- *smulkiosios motorikos įgūdžiai, rankų-akių koordinacija.*

VAIKO VEIKSENOS

ANKSTYVASIS AMŽIUS

IKIMOKYKLINIS AMŽIUS

***Stambiosios motorikos įgūdžiams
ir fizinėms vaiko savybėms lavinti***

- * Stebi auklėjojo rodokus judesius, bando juos atkartoti.
- * Eina tilteliu, virve, perlipa pro pastatytas kliūtis.
- * Lipa laiptais.
- * Eina ant grindų išdėstytomis pėdomis, savo paties pėdsakais smėlyje, sniege.
- * Mokosi eiti vienas paskui kitą (aplink kilimą, smėlio dėžę, lanką, iš virvės padarytą ratą) keičiant kryptį, pasistiebus.
- * Perlipa, prašliaužia, perlenda per įvairias kliūtis vaikui patogiu būdu.
- * Laisvai bėgioja po grupę, salę, kiemą. Sustoja išgirdus garsinį signalą.
- * Judesiais pavaizduoja veiksmus ir reiškinius (skrenda lėktuvas, lyja ir kt.)
- * Stovint, sėdint, gulint atlieka bendrojo lavinimo pratimus.
- * Tyrinėja sportinį inventorių.
- * Žaidžia su įvairaus dydžio kamuoliais.
- * Paridena kamuolį pirmyn ir stengiasi jį pavyti.
- * Ridena kamuolį vienas kitam iš įvairių padėčių viena ir abiem rankomis.
- * Meta kamuolį į tolį, į aukštyn, į grindis, draugui ir jį sugauna.
- * Meta kamuolį ir bando pataikyti į krepšį, lanką, įvairius horizontalius taikinius.
- * Surenka kamuolius ir sudeda į krepšį.
- * Meta akmenukus, kankorėžius ir kitą gamtinę medžiagą nurodyta kryptimi.
- * Nusileidžia čiuožyne.
- * Supasi sūpuoklėse.
- * Laikomas už rankų šokinėja abiem kojomis,

Stambiosios motorikos įgūdžiams ir fizinėms vaiko savybėms lavinti

- * Laikosi dienos režimo, atlieka rytinę mankštą.
- * Žaisdamas juda įvairiais būdais (pvz. vaikšto kaip meška, šokinėja kaip kiškutis, šliaužia kaip gyvatė).
- * Suglaustomis kojomis šoka į apskritimo vidų, po to į išorę.
- * Šokinėja abiem kojomis vietoje ir judėdamas pirmyn, ant vienos kojos.
- * Suspaudus tarp kojų koki nors daiktą, šokinėja abiem kojomis į priekį.
- * Šokinėja per sukamą šokdynę, iš lanko į lanką viena koja.
- * Pasistiebia norėdamas paimti ar padėti žaislą, pakabinti ar nukabinti darbelį.
- * Eina ant pirštų galų.
- * Eina siaura (5 cm) linija, gimnastikos suoleliu.
- * Eina pristatydamas pėdą prie pėdos, pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu, atlieka judesius rankomis, judėdamas vingiais.
- * Eina ratu, prasilenkdamas, gyvatėle, atbulomis, šonu, keičiant tempą ir darant posūkius.
- * Prašliaužia pro kliūtis ropomis, šliaužia suoleliu pilvu, prisitraukiant rankomis.
- * Atsigulęs ant nugaros vis greityn „mina dviratį“.
- * Užlipa ant bet kokio paaukštino ir nušoka ant žemės.
- * Peržengia, peršoka žemas kliūtis.
- * Kybo veidu ar nugarą į sienelę.
- * Pašoka siekdamas daikto.
- * Šoka iš vietos į aukštį, peršoka 5-10 cm kliūtį.
- * Šoka nuo suolelio į nurodytą vietą.
- * Einant ir bėgant ridena, varo kamuolį vingiais tarp daiktų.
- * Meta kamuolį vienas kitam ir gauda.
- * Meta kamuolį į žemę viena ranka, o kita ranka jį pagauna.
- * Meta kamuolį, sniego gniūžtes, kankorėžius, kitą gamtinę medžiagą į taikinį.
- * Laipioja pasviromis kopėtėlėmis, gimnastikos siennele.
- * Greitai, vikriai bėgioja vingiais greitėdamas ir lėtėdamas, bėga ant pirštų galų.
- * Bėga įkalnėn, nuokalnėn, suoleliu.
- * Bėga keičiant kryptį.
- * Po signalo suranda savo vietą voroje.
- * Pagal signalą kaitalioja ėjimą su bėgimu.
- * Važiuoja triračiu, dviračiu plačiu ar siauru takeliu.
- * Lipa laiptais aukštyn ir žemyn nesilaikydamas už turėklų.
- * Laipioja lauko įrenginiais.
- * Žaidžia gaudynes su draugu.

ant vienos kojos, paskui ant kitos kojos, bando pašokti vienas.

* Nušoka nuo suoloelio.

* Lipa gimnastikos sienoje pristatomu ir pakaitiniu žingsniu.

* Žaidžia lauko, sportinius bei judriuosius žaidimus.

* Laikosi nesudėtingų judrių žaidimų taisyklių.

* Pučia muilo burbulus.

* Važinėja paspirtuku, riedančiais žaislais (mašinėlėmis) įvairiomis kryptimis, bando apvažiuoja kliūtis, nuvažiuoja iki nurodytos vietos.

* Tempia rogutes už virvutės, jas stumia.

* Nusileidžia rogutėmis nuo nedidelio kalnelio.

* Dalyvauja lopšelio-darželio organizuojamuose sveikatingumo savaitėse, sporto šventėse, akcijose, projektuose.

Smulkiosios motorikos įgūdžiams, rankų - akių koordinacijai lavinti

* Su šaukštu semia ir pila kruopas.

* Suglamžo popieriaus lapą į kamuoliuką.

* Popierines „sniego“ gniūžtes mēto į pintinę, taikinį.

* Beria kruopas pirštukais į lesyklėlę paukšteliams lesti.

* Mokosi užsisęgti sagas, užtraukti užtrauktuką.

* Mokosi suverti sagas, karoliukus.

* Lipdo įvairius daiktus iš plastilino, molio, tešlos, modelino, kinetinio smėlio.

* Vedžioja pirštukais ant smėlio stalo.

* Mokosi žirklemis įkirpti popieriaus kraštą.

* Mokosi užsukti ir atsukti įvairaus dydžio dangtelius, kamštelius.

* Žaidžia komandomis derindamas veiksmus.

* Važinėjasi rogutėmis nuo kalniuko.

* Žaidžia orientacinius žaidimus.

* Žaidžia lauko, sportinius bei judriuosius žaidimus, dalyvauja estafetėse, mokosi varžytis, laimėti ir garbingai pralaimėti.

* Dalyvauja sveikatos ugdymo akcijose, pramogose, projektuose, šventėse.

* Parodo pratimus, judrius ir ramius žaidimus draugams.

* Saugiai juda erdvėje.

* Savarankiškai žaidžia su sportiniu inventoriumi.

* Domisi sporto šakomis, žino 1-2 Lietuvos sportininkus.

Smulkiosios motorikos įgūdžiams, rankų - akių koordinacijai lavinti

* Glamžo popierių, formuoja įvairaus dydžio gumuliukus.

* Sulanksto, susuka servetėles.

* Vieną ant kito dėlioja daiktus (pvz. stato 8 – 10 dalių bokštus).

* Lipdo įvairius daiktus iš plastilino, molio, tešlos, modelino, kinetinio smėlio. Nulipdytus daiktus puošia karoliukais, kruopomis, sėklomis.

* Tiksliau atlieka judesius plaštaka ir pirštais (atgnybia, suspaudžia, kočioja tarp delnų).

* Atsega ir užsega sagas.

* Užsuka ir atsuka varžtelius, kamštelius.

* Išvarsto batų raištelius ir iš naujo suveria.

* Veria ant virvelės smulkius daiktus, sagas, karoliukus, supjaustytus kokteilio šiaudelius.

* Pieštuką laiko tarp nykščio ir kitų pirštų, juo rašo, piešia įvairias nesudėtingas figūras.

* Piešia teptuku, taisyklingai jį laiko.

* Veja virveles, iš storų siūlų pina kasą.

* Įvairių dėžučių šonus apsagsto skalbinių sektukais.

* Naudodamasis žirklemis, kerpa tiesia linija, iškerpa įvairias formas.

* Iškerpa paveikslėlius iš reklaminių žurnalų.

* Piešia ir išsikerpa varžybų atributiką (taikinius, vėliavėles ir pan.).

* Įveria į adatą siūlą, dygsniuoja.

* Siuvinėja pagal trafaretą.

* Dėlioja pupeles, pupas, vielutes, ausų krapštukus ant linijos popieriaus lape.

* Eksperimentuoja žaisdami su popieriumi: glamžo, plėšo mažais įvairaus dydžio gabaliukais.

* Su pincetu iš vieno indo į kitą perdeda karoliukus, pupeles, žirnius.

* Žaidžia su pipete. Lašina lašiukus.

- * Įvairias formeles, suvertas ant vielos, vedžioja raitytais takeliais-kilpomis (žaidimai-labirintai).
- * Meškerės su magnetuku pagalba gaudo dėlionės detalės, paveikslėlius ant kurių prisegtos sąvaržėlės ar metaliniai segtukai.
- * Pagal pavyzdį lanksto popierių.
- * Veja įvairaus storio siūlų kamuoliukus.
- * Iš spalvoto popieriaus juostelių „audžia“ kilimėlius.

UGDYMO(SI) PRIEMONĖS IR APLINKA

Ugdymo(si) priemonių pritaikymas: dviratukai, triratukai, paspirtukai, rogutės lankai, įvairaus dydžio kamuoliai, šokinėjimo kamuoliai, gimnastikos suoliukai, kėgliai, krepšinio stovas, kopėtėlės, šokinėjimo gumos, čiuziniai, įvairios juostelės, kaspiniai, vėliavėlės, pintinės, virvės, šokinėjimo virvutės, lipnios spalvotos juostos, smėlio maišeliai, badmintono raketės, taikiniai, lazdos, plastikiniai žiedai, kūgiai, laikmačiai, lipynės, čiuožyklos, įvairūs liepteliai, pralindimo tuneliai, parašutas, grotuvas, įvairaus ritmo muzikiniai įrašai, įvairaus dydžio dėžutės, skalbinių segtukai, porolono atraižos, gamtinė medžiaga (pvz. kaštonai, kankorėžiai, lapai, šakos, pupos, pupelės, akmenukai), medžiagų atraižos, siūlai, adatos, virvutės; pieštukai, teptukai, smulkūs žaislai, laikraščiai, knygos, spalvota kreida, antrinės žaliavos (popierius, kamšteliai, plastikiniai buteliai, dėžės, maišeliai ir kt.), spalvotas popierius, popierinės, medžiaginės servetėlės, meškerės su magnetukais, trafaretai, siūlų kamuoliai, pipetės, pincetai, plastilinas, modelinas, kinetinis smėlis, priemonės segiojimui, varstymui, raišiojimui; spynos, užraktai ir raktai, kabliukai, priemonės kalimui, siuvimui, dygsniavimo žaidimams.

Ugdymo(si) aplinka: grupė, judesio korekcijos kabinetas, salė, lopšelio-darželio kiemas, lauko žaidimų aikštelės, Prūdelio, Talkšos ežero pakrantės.

UGDYMO GAIRĖS IR SIŪLAMOS IDĖJOS

- * Organizuoti bėgimo estafetes, įvairių šuolių žaidimus, siūlyti vaikams šokinėti per lanką, per šokdynę.
- * Pasiūlyti vaikams žaidybinių situacijų, skatinančių vaikščioti ant kulnų, ant pirštų galų, ant išorinės pėdų dalies, pasistiebus, lenktyniauti.
- * Atlikti sportinių žaidimų elementus su kamuoliu, žaisti komandomis, derinti veiksmus.
- * Organizuoti veiklą, kad vaikas eidamas atliktų ritminius judesius galva, rankomis, pečiais, ėjimą keistų bėgimu.
- * Sugalvojant maršrutą, kad vaikas turėtų eiti, bėgti, perlipti kliūtį, pralįsti ir kt.
- * Organizuoti sportinių žaidimų, kad vaikai galėtų rungtyniauti tarpusavyje.
- * Žaisti žaidimus su išsisukinėjimais, kurių tikslas – išlikti nepagautam.
- * Žaisti imitacinius žaidimus „Mes lėktuvėliai“, „Skrenda paukšteliai“, „Margasparniai drugeliai“, „Paukštelių šokis“, „Važiuoja mašinėlės“ ir kt.
- * Žaisti su vaikais judriuosius žaidimus „Neužkliudyk“, „Kas vikresnis?“, „Metame į taikinį“, „Skraidantys daiktai“, „Paskutinis bėga“, „Pagauk kamuolį“, „Kas toliau?“, „Kas greičiau?“, „Krenta snaigės“, „Pirmyn“, „Pelė ir katinas“, „Vilkas ir kiškiai“, „Labirintas“, „Lipdome sniego senį“, „Sniego mūšis“, „Sniego tvirtovė“, „Sportuoju su Kake Make“, „Linksmosios estafetės“, „Medžiotojai ir kiškiai“, „Pataikyk į lanką“, „Surask porą“, „Kamuolio perdavimas“, „Pagauk savo porą“, „Gyvas taikynys“, „Saulutė ir lietus“, „Tvarka - netvarka“, „Diena, naktis“, „Žuvys ir tinklas“ ir kt.
- * Sudaryti sąlygas važinėti triratukais, paspirtukais, dviračiais, rengti varžybas.

- * Organizuoti krepšinio, mini futbolo varžybas, metimo į taikinių ir kt. varžybas.
- * Organizuoti sveikatingumo dienas, akcijas, sporto šventes, į veiklas įtraukiant visą įstaigos bendruomenę.
- * Žaisti su vaikais pirštukų žaidimus.
- * Kirpti įvairias formas, priklijuoti jas ant popieriaus.
- * Grupėje parūpinti įvairių priemonių (sagų, rutuliukų, karolių), kad vaikas galėtų verti ant siūlo, skalbinių segtukų, kuriuos vaikas stengtųsi paimti segtuką trimis pirštais ir prisegti. Organizuoti stalo žaidimus: „Vėrinys mamytei“, „Siuvame sagas“, „Dovana draugui“, „Puošiame stalą“ ir kt.
- * Sudaryti sąlygas žaisti „vonelėse“ su pupomis, grikiiais ar šiaip panašiais daiktais.
- * Žaisti žaidimus „Vaistinėje“, „Ligoninėje“, pratinant įvairius smulkius daiktus imti žnyplėmis, pincetu, perdėti iš vieno indo į kitą.

4. SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ

Esminis gebėjimas. *Laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį, neskaudina kito), įsiaudrinęs geba nusiraminti*

Savireguliacijos ir savikontrolės srityje vaikui ugdantis tobulėja:

** gebėjimas laikytis susitarimų, taisyklių.*

VAIKO VEIKSENOS

ANKSTYVASIS AMŽIUS

Gebėjimui laikytis susitarimų, taisyklių

- * Skatinamas suaugusiojo mokosi laikytis grupės elgesio taisyklių, susitarimų, žaidimo taisyklių, saugoti, tausoti savo ir grupės daiktus, žaislus, gamtą.
- * Bendros grupės veiklos metu klausosi auklėtojos.
- * Pats pasirenka žaidimą, žaislus, dėlionę, susiranda žaidimo draugų ir žaidžia.
- * Savo asmeninius daiktus, drabužėlius, žaislus geba pasidėti į vietą – spintelę, ant kėdutės, ant lovytės.
- * Noriai sėdasi prie stalo atėjus pietų metu.
- * Ramiai sutinka eiti miegoti.
- * Prašo maisto arba norimo žaislo, o ne atima jį iš kito vaiko.
- * Bendraudamas vartoja mandagumo žodelius ačiū, atsiprašau, prašau, pasisveikina, atsisveikina.

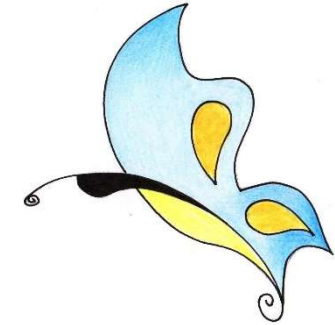
IKIMOKYKLINIS AMŽIUS

Gebėjimui laikytis susitarimų, taisyklių

- * Dažniausiai savarankiškai laikosi taisyklių ir susitarimų nes supranta jų naudingumą ir prasmę.
- * Supranta, kad netinkamas elgesys, žodžiai skaudina, įžeidžia aplinkinius.
- * Užmezga kontaktą su bendraamžiais, suaugusiais, moka kultūringai, draugiškai elgtis. Padėkoja, pasisveikina, paprašo, pakviečia, atsiprašo.
- * Tinkamo elgesio taisyklės primena kitiems. Pats bando sudrausminti išdykaujančius bendraamžius.
- * Išsako savo gerus ar blogus poelgius, atsiprašo, atleidžia ir kt.
- * Laikosi susitarimo paprašyti draugo, jei nori pažaisti su jo žaislu, ir paaiškina, kodėl svarbu paprašyti.
- * Nepasidalinus žaislais bando tartis ir rasti sprendimą be auklėtojo pagalbos.
- * Žaidžiant kuria žaidimo aplinką, tariasi dėl vaidmenų, taisyklių.
- * Supranta, kad skirtingose vietose elgiamasi skirtingai, yra skirtinga tvarka, kurios reikia laikytis.
- * Atlikdamas veiklą netrukdo esančiam šalia, tariasi dėl veiksmų, derina interesus, gerbia kitų privatumą.
- * Supranta kiekvieno žmogaus ir bendrą visų atsakomybę už saugumą grupėje, kelyje, suvokia nelaimių pasekmes.
- * Įvardija, kieno koks daiktas ar žaislas, dalijasi jais, saugo ir tausoja ne tik asmeninius, bet ir draugo,

<p>* Suvokia žodžių galima, negalima prasmę. * Pažaidęs tvarko grupę, žaidimų aikštelę, deda žaislus į vietą.</p>	<p>darželio žaislus. * Suvokia ir įvertina savo elgesį, gebėjimus. Kortelėmis pažymi teigiamus veiksmus, poelgius.</p>
<h3>UGDYMO(SI) PRIEMONĖS IR APLINKA</h3>	
<p>Ugdymo(si) priemonių pritaikymas: plakatai „Aš žmogus“, knygos, paveikslėliai ir jų rinkiniai, grupių taisyklės, pratybų sąsiuviniai „Elgesys ir saugumas viešose vietose“, „Bendravimas ir etiketas“, įvairūs žaidimai su taisyklėmis, vaikiškos animacijos filmukai, muzikos įrašai, muzikinės dėžutės, grojantys žaislai, minkšti žaislai, grotuvai su ausinėmis, pykčio ištrypimo kilimėlis, pykčio maišelis, gerumo širdelė, teptukai, gvašas, kinetinis smėlis, modelinas, simbolių, staigmenų dėžutės,</p> <p>Ugdymo(si) aplinka: grupė, salė, lopšelio – darželio kiemas, judesio korekcijos kabinetas, bibliotekėlė – informacinis centras.</p>	
<h3>UGDYMO GAIRĖS IR SIŪLomos IDĖJOS</h3>	
<ul style="list-style-type: none"> * Padėti vaikams nusiraminti, pasiūlant minkštus, švelnius daiktus, leisti miegoti apsikabinus iš namų atsineštą mėgstamą žaislą. * Vaikų elgesiui reguliuoti taikyti veido mimiką ir balso intonacijas. Vaikui parodyti, kaip reikėtų elgtis vienoje ar kitoje situacijoje. * Į vaikų norus reaguoti nuosekliais, pastoviais veiksmais, intonacijomis, žodžiais. * Taikyti paskatinimo, pagyrimo metodus, padedant mokytis kontroliuoti emocijų raišką. * Žaisti žaidimus, padedančius spręsti konfliktines situacijas. * Padėti vaikams, kuriems reikalinga pagalba derybose, konkrečiose konfliktinėse situacijose. * Grupėje įsikurti ramybės erdves, įsigyti masažinių žaislų delniukams. * Kartu su vaikais nustatyti paprastas grupės taisykles, kuriose matytusi ir vaikų atsakomybė. Paskatinti, pagirti vaiką už taisyklių ir tvarkos laikymąsi, pagalbą auklėtojų. * Susitarti su vaikais, kad, kai jie jaučiasi įskaudinti ar nežino išeities sudėtingoje situacijoje, atskubėtų pasitarti su auklėtoja. * Žaisti vaidmenų žaidimus, pasakoti istorijas, žiūrėti filmukus, kurių veikėjai pozityviai sprendžia problemas, konfliktus. * Skatinti vaikus patiems spręsti nesutarimus, problemas, ieškoti taikių išeičių, klausiant problemų sprendimą skatinančiais klausimais (pvz. „kaip galime išspręsti šią problemą?“). * Aiškintis su vaikais skirtumus tarp kovinių žaidimų ir peštynių tikrovėje. * Nustatyti ribas, kurias peržengus žaidimai gali tapti pavojingais. * Skaityti terapines pasakas, kalbėtis apie tinkamas išeitis sprendžiant konfliktus. 	

SOCIALINĖ KOMPETENCIJA

SOCIALINĖ KOMPETENCIJA SIETINA SU ŠIOMIS PASIEKIMŲ SRITIMIS:

- **EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA;**
- **SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ;**
- **SAVIVOKA IR SAVIGARBA;**
- **SANTYKIAI SU SUAUGUSIAISIAIS;**
- **SANTYKIAI SU BENDRAAMŽIAIS;**
- **INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS;**
- **PROBLEMŲ SPRENDIMAS.**

Lūkestis. Pasitikintis savimi, orus vaikas.

Esminės socialinės kompetencijos nuostatos:

- domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais;
- nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį;
- save vertina teigiamai;
- pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdieninėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais;
- nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais;
- didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais;
- nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.

3. EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA

Esminis gebėjimas. *Atpažįsta bei įvardina savo ir kitų emocijas ar jausmus jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamai, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia į kito jausmus, užjaučia, padeda.*

Emocijų suvokimo ir raiškos srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- *savo jausmų raiška, suvokimas ir jų pavadinimas;*
- *kitų žmonių jausmų atpažinimas ir tinkamas reagavimas į juos;*
- *savo bei kitų nuotaikų ir jausmų apmąstymas.*

VAIKO VEIKSENOS	
ANKSTYVASIS AMŽIUS	IKIMOKYKLINIS AMŽIUS
<p style="text-align: center;"><i>Savo jausmų raiškai, suvokimui ir jų pavadinimui</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * Pozityviai nusiteikęs išsiskiria su tėveliais. * Kalba apie jausmus, žiūrindamas paveikslėlius, nuotraukas, piešinius, knygų iliustracijas. * Žaisdamas ir bendraudamas su bendraamžiais, išreiškia savo jausmus. * Pasako kaip jaučiasi. * Mandagiai pasisveikina ir atsisveikina. * Vartoja savo kalboje žodžius ačiū, prašau. * Kalboje vartoja „aš“, „mano“, „man“ – „Aš noriu lėlės“. * Domisi vaikais, ieško draugo žaidimui. * Žaidžia vaizduotės žaidimus. * Veido išraiška parodo „aš piktas, aš linksmas“. * Džiaugsmą išreiškia ir šypsodamasis, ir kvatodamas balsu. * Turi savus emocijų raiškos būdus. Teigiamas ir neigiamas emocijas, norus reiškia judesiu, mimika, garsiažodžiais, žodžiais. * Žiūrėdamas paveikslėlius, nuotraukas, matydamas savo atvaizdą veidrodyje, atpažįsta liūdesį ir džiaugsmą. * Noriai žaidžia su suaugusiuoju, kopijuoja jo veiksmus, mimiką, gestus. <p style="text-align: center;"><i>Kitų žmonių jausmų atpažinimui ir tinkamam reagavimui į juos</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * Vartoja kai kuriuos vertinimo žodžius: „Matas geras“, „Matas blogas“, vėliau – „Aš – geras“. * Patebėjęs verkiantį vaiką bando jį užjausti duodamas savo žaislą. * Jei kitas vaikas šypsodamasis jam tiesia žaislą – pats nusišypso ir pradeda su juo žaisti. * Kai kitas vaikas atima žaislą, verkia ir laukia auklėtojo pagalbos. * Žaisdamas su bendraamžiais stengiasi bendrauti, derintis prie kito veiksmų, dalintis žaislais. * Greitai reaguoja į įvairias teigiamas emocijas (siurprizus, 	<p style="text-align: center;"><i>Savo jausmų raiškai, suvokimui ir jų pavadinimui</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * Varto ir skaito „Nuotaikų knygeles“, žiūrinėja nuotaikų paveikslėlius, pavadina pagrindines emocijas. * Prieš veidrodį atlieka mimikos pratimus, vaizduoja jausmus ir emocijas, juos pavadina. * Nuotaikų veideliais pažymi savo nuotaiką. * Pradeda suprasti, kad jaučia skirtingas emocijas skirtingose situacijose. * Aiškinasi, diskutuoja, kokius džiaugsmus ir rūpesčius teikia metų laikų šventės, tradicijos. * Pasako, kada jam būna linksma, o kada – liūdna. <p style="text-align: center;"><i>Kitų žmonių jausmų atpažinimui ir tinkamam reagavimui į juos</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * Apibraukia tuos paveikslėlius, dėl ko žmogus gali liūdėti. * Apibraukia paveikslėlyje vaikus kurie yra liūdni, kuriuos reikia pralinksminėti. * Supranta, kad emocijos gali skirtis (jam linksma, o kitam tuo metu liūdna). * Pradeda kalbėtis su kitais apie jausmus – paklausia arba pasako, kodėl verkia, pyksta ar pan. * Kalbasi, diskutuoja kas gali padėti pasijusti geriau jei esi nusiminęs ar piktas. * Iš kūno pozos, veido mimikos, balso, beveik neklysdamas nustato, kaip jaučiasi kitas. * Klausosi suaugusiojo skaitomų kūrinių, garso įrašų apie jausmus, nuotaikas, bando suprasti ir įvardinti kokios nuotaikos nematomi žmonės. * Piešia, tapo, tyrinėja emocijas būsenas, bando jas išreikšti spalva, forma, linija, dėme. * Supranta ne tik jausmus, bet ir situacijas kuriose jie kyla. * Žino, kad, ištikus bėdai ar nesėkmei, visada gali kreiptis pagalbos. * Prie paveikslėlių nupiešia arba priklijuoja veidukus, kurie vaikų veiksmai džiugina, o kurie liūdina. * Žaisdami su bendraamžiais susilaiko nuo netinkamų emocijų. * Žaidžia žaidimą „Papasakok be žodžių“. * Dalyvauja gerumo akcijose. <p style="text-align: center;"><i>Savo bei kitų nuotaikų ir jausmų apmąstymui</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * Naudoja „nuotaikų lentą“, gamina veidukus, simbolines nuotaikų korteles. * Žaidžia saviraiškos žaidimus. Iš judesių, mimikos spėja, kas ką veikia, kaip jaučiasi, įsitikindamas, kad kūno kalba galima daug ką išreikšti.

<p>linksmais žaidybines situacijas).</p> <p>* Savo elgesį vertina atsižvelgdamas į pritariančią ar nepritariančią suaugusiojo veido išraišką.</p>	<p>* Kasdienės, ugdomosios veiklos, pasivaikščiavimo, išvykų bei ekskursijų metu, bendraudamas rodo jautrumą kitiems.</p> <p>* Domisi draugo savijauta, stebi, kada kitam liūdna, skauda, gera ar linksma, nuramina, džiaugiasi kartu. Paguodžia kitus.</p>
--	---

UGDYMO(SI) PRIEMONĖS IR APLINKA

Ugdymo(si) priemonių pritaikymas: plakatai „Aš žmogus“, „Vaikų elgesio taisyklės“, „Gyvename drauge“, „Šiandien aš...“, kortelės „Noriu kalbėti ir bendrauti“, pratybų sąsiuvinis „Noriu kalbėti ir bendrauti“, siužetiniai paveikslėliai, situacijų paveikslėliai, grožinės literatūros knygos, stalo žaidimai, veidrodėliai, nuotraukų albumai, „dainuojančios, kalbančios“ knygelės, „kalbantys“ žaislai, šviesos stalas, stebuklingų žodžių skrynelė, nuotaikų dėžutės, personažų karūnelės.

Ugdymo(si) aplinka: grupė, salė, informacinis centras – bibliotekėlė, lopšelio – darželio kiemas.

UGDYMO GAIRĖS IR SIŪLAMOS IDĖJOS

- * Grupėje įtaisyti vaiko ūgio veidrodį, kad vaikas matytų save ir savo veido išraišką.
- * Kalbinti vaiką ir pavadinti jo reiškiamas emocijas.
- * Įvardyti draugo nuotaiką: linksmas, liūdnas, piktas.
- * Jautriai reaguoti į vaiko rodomus emocijų ženklus – veido mimika susitapatinti su jo nuotaika, komentuoti emocijas ar jausmus, juos pavadinti.
- * Kartu su vaiku vartyti knygeles, kuriose veikėjai yra skirtingos nuotaikos.
- * Dainuoti skirtingų nuotaikų daineles.
- * Pasakyti, kad vaikas liūdnas, pačiam jį paglostyti ir paskatinti kitą vaiką jį paglostyti.
- * Kalbėtis apie savijautą „Ryto rate“, žaisti vaidmenų žaidimus, įsijaučiant į kito savijautą.
- * Pasiūlyti idėjų nuotaikoms ir jausmams tyrinėti, imituoti kitų žmonių nuotaiką, pastebėti aplinkinių savijautą.
- * Skaityti knygeles apie jausmus ir jų raišką, samprotauti apie tai, kas nuliūdino, nudžiugino, papiktino, kodėl.
- * Žymėti savo nuotaiką, parenkant jai atitinkamą nuotaikų veidelį.
- * Komentuoti jausmų paveikslėlius.
- * Skatinti vaikus dalyvauti gerumo akcijose.
- * Skatinti vaiką kalbėtis apie tai, kada buvo linksmas, kada – liūdnas ar piktas; samprotauti, kas pradžiugino, kas nuliūdino ar papiktino, kodėl, kaip jaučiasi jų draugai, artimieji, kas gali juos pradžiuginti, kaip galima juos paguosti.
- * Skatinti vaikus žaisti žaidimus, kuriuose reikia suprasti vienas kitą ir geranoriškai bendradarbiauti.
- * Su vaikais aptarti konfliktų sprendimo būdus, skatinti vaikus taikiai spręsti konfliktus, kritiniu atveju kreipiantis pagalbos į suaugusįjį.
- * Grupėje prisitvirtinti plakatai, kuriame vaikai nuotaikų veideliais galėtų pasižymėti savo kasdienę nuotaiką rytais ir vakarais.

4. SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ

Esminis gebėjimas. *Laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį, neskaudina kito), įsiau drinęs geba nusiraminti.*

Savireguliacijos ir savikontrolės srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- *gebėjimas nusiraminti, atsipalaiduoti;*
- * *jausmų raiška tinkamais būdais, jausmų raiškos kontrolė.*

VAIKO VEIKSENOS

ANKSTYVASIS AMŽIUS

Gebėjimui nusiraminti, atsipalaiduoti

- * Nustoja verkti, kai auklėtoja ar kitas suaugusysis paima ant rankų ar priglaudžia.
- * Pargriuvęs bėga pas juo besirūpinantį suaugusįjį, rodo, kur skauda.
- * Raminamas nustoja verkti.
- * Pats ieško nusiramimo: apkabina minkštą žaislą, šaukia suaugusįjį.
- * Pavargęs migdosi apkabinęs savo mėgstamą minkštą žaislą.

Jausmų raiškai tinkamais būdais jausmų raiškos kontrolei

- * Reaguoja į suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius.
- * Sutinka su suaugusiojo nuomone, kad nuskriaudė kitą vaiką.
- * Pasitraukia iš žaidimo kai negauna norimo žaislo.
- * Sako „aš pats“ kai suaugusysis nori jam padėti.
- * Suaugusiojo paprašytas priima atstumtą vaiką į žaidimą.
- * Rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka ir bendra veikla.

IKIMOKYKLINIS AMŽIUS

Gebėjimui nusiraminti, atsipalaiduoti

- * Nusiramina girdėdamas suaugusiojo komentarus, kalbėdamas su suaugusiuoju apie tai, kas jį įskaudino.
- * Nusiramina ir atsipalaiduoja klausydamas ramios muzikos, sekamų ar skaitomų terapinių pasakų.
- * Atsipalaidavimo ir nusiramimo būdus taiko pats sau (pvz. žiūri pro langą, varto knygutes, piešia, nueina pažaisti į „Ramybės kempelį“).
- * Suvokia, kad daug žmonių juo rūpinasi (tėvai, lopšelio-darželio darbuotojai, gydytojai ir kt.).

Jausmų raiškai tinkamais būdais, jausmų raiškos kontrolei

- * Varto „skaito“ knygas apie elgesį įvairiose situacijose.
- * Žiūri filmukus, video medžiagą, aptaria herojų elgesį įvairiose situacijose.
- * Ramioje situacijoje pasako galimas savo ar kito asmens netinkamo elgesio pasekmes.
- * Priklausomai nuo situacijos bando valdyti savo emocijų raiškos intensyvumą (pvz. išreiškia džiaugsmą santūriau ramioje aplinkoje).
- * Sugalvoja kelis konflikto sprendimo būdus, numato jų taikymo pasekmes.
- * Jausmus vis dažniau išreiškia mimika ir žodžiais, o ne veiksmais.
- * Pats stengiasi suvaldyti savo įniršį ir pyktį.
- * Bendraamžio erzinas nusišuka ir nueina šalin, susilaikydamas nuo konflikto.
- * Supykęs ant draugo nueina į bibliotekėlę, varto knygeles, pasirenka kitus žaislus, stalo žaidimus, žaidžia vienas ar su kitais draugais.
- * Paprašytas tvarko kitų išmėtytus žaislus, nors ir pyksta bei mano, jog tai neteisinga.

UGDYMO(SI) PRIEMONĖS IR APLINKA

Ugdymo(si) priemonių pritaikymas: plakatai „Aš žmogus“, knygos, paveikslėliai ir jų rinkiniai, grupių taisyklės, pratybų sąsiuviniai „Elgesys ir saugumas viešose vietose“, „Bendravimas ir etiketas“, įvairūs žaidimai su taisyklėmis, vaikiškos animacijos filmukai, muzikiniai įrašai, muzikinės dėžutės, grojantys žaislai, minkšti žaislai, grotuvas su ausinėmis, pykčio ištrypimo kilimėlis, pykčio maišelis, gerumo širdelė, teptukai, guašas, kinetinis smėlis, modelinas, simbolių, staigmenų dėžutės, masažiniai žaislai delnukams.

Ugdymo(si) aplinka: grupė, salė, lopšelio – darželio kiemas, judesio korekcijos kabinetas, bibliotekėlė – informacinis centras.

UGDYMO GAIRĖS IR SIŪLOMOS IDĖJOS

- * Padėti vaikams nusiraminti, pasiūlant minkštus, švelnius daiktus, leisti miegoti apsikabinus iš namų atsineštą mėgstamą žaislą.
- * Vaikų elgesiui reguliuoti taikyti veido mimiką ir balso intonacijas. Vaikams parodyti kaip reikėtų elgtis vienoje ar kitoje situacijoje.
- * Į vaikų norus reaguoti nuosekliais, pastoviais veiksmais, intonacijomis, žodžiais.
- * Taikyti paskatinimo, pagyrimo metodus, padedant mokyti kontroliuoti emocijų raišką.
- * Žaisti žaidimus, padedančius spręsti konfliktines situacijas.
- * Grupėse įsikurti ramybės erdves, įsigyti masažinių žaislų delniukams.
- * Pasirūpinti, kad grupėje būtų žaislų, kurie padėtų vaikams suvaldyti emocijas (pvz. muzikinė dėžutė, žaislas – staigmena).
- * Padėti vaikams įvardinti sudėtingesnius jausmus: nerimą, nusivylimą, pavydą.
- * Susitarti su vaikais, kad, kai jie jaučiasi įskaudinti ar nežino išeities sudėtingoje situacijoje, atskubėtų pasitarti su auklėtoja.
- * Aiškintis su vaikais skirtumus tarp kovinių žaidimų ir peštynių tikrovėje.
- * Skaityti terapines pasakas, kalbėtis apie tinkamas išeitis sprendžiant konfliktus.

5. SAVIVOKA IR SAVIGARBA

Esminis gebėjimas. *Supranta savo asmens tapatumą („aš esu, buvau, būsiu“), pasako, kad yra berniukas / mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.*

Savivokos ir savigarbos srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- vaiko asmeninio tapatumo jausmas;
- bendrumo su šeima, grupe jausmas, tautinio tapatumo jausmas;
- pozityvus savęs vertinimas.

VAIKO VEIKSENOS	
ANKSTYVASIS AMŽIUS	IKIMOKYKLINIS AMŽIUS
<p style="text-align: center;"><i>Vaiko asmeninio tapatumo jausmui</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * Žiūrinėja savo šeimos, draugų, grupės nuotraukas. * Atpažįsta ir nuotraukose parodo save, šeimos narius, grupės draugus, tam tikros profesijos žmones. * Žaidžia įvairius žaidimus su veidrodžiu. * Atpažįsta savo atvaizdą veidrodyje. * Tyrinėja save, savo veido išraišką veidrodyje. * Žaidžia vardų žaidimus: atsiliepia, pašauktas vardu, padrąsintas save vadina vardu, pasako savo vardą kitam. * Piršteliais parodo arba pasako savo amžių. * Kalba pirmuoju asmeniu. Sako „Aš einu“. * Vardija ir parodo 5-6 žmogaus kūno dalis, aiškina kam reikalingos kojos, ausys, akys ir kt. kūno dalys. * Žaidžia žaidimą „Mano kūno dalys“. * Tarp kitų daiktų atpažįsta savo asmeninius daiktus (drabužėlius, žaislus, knygutes), juos parodo. * Pasako kas jis yra – berniukas ar mergaitė. <p style="text-align: center;"><i>Bendrumo su šeima, grupe jausmui, tautinio tapatumo jausmui</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * Įvardina kas yra jo draugas: berniukas ar mergaitė. * Dalinasi su draugais savo įspūdžiais iš namų aplinkos. <p style="text-align: center;"><i>Pozityviam savęs vertinimui</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * Pasako kaip jaučiasi, ką mėgsta, su koku žaislu nori žaisti. * Prieina prie suaugusiojo, kad parodytų ko išmoko. * Džiaugiasi kai yra pagiriamas. * Reikalauja, kad jo darbelis būtų matomas. 	<p style="text-align: center;"><i>Vaiko asmeninio tapatumo jausmui</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * Atpažįsta save kūdikystės nuotraukose, apibūdina savo išvaizdą, teisingai pasako, kad suaugęs bus vyras (moteris), tėvelis (mamytė). * Tyrinėja savo ir kitų žmonių panašumus ir skirtumus, lygina save koks buvo anksčiau ir dabar. * Nupiešia save ir pakomentuoja kaip atrodo, ką turi, ką veikia. * Pasakoja apie save: pasako vardą, pavardę, amžių, lytį, nusako išvaizdą, kalba apie pomėgius. * Demonstruoja savo fizinių galimybių, judesių, pozų išradingumą. <p style="text-align: center;"><i>Bendrumo su šeima, grupe jausmui, tautinio tapatumo jausmui</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * Klausosi kūrinių, diskutuoja apie šeimos narių bendravimą, rūpinimąsi vieni kitais. * Aiškina šeimos narių giminystės ryšius. * Sudaro savo šeimos medį. * Jaučiasi esąs šeimos narys. Dažnai pasakoja ką veikė namuose su mama, tėčiu ar kitais šeimos nariais. * Jaučiasi esąs vaikų grupės narys. Į grupę atėjusiems tėvams noriai aprodo grupę, pasakoja apie tai, ką joje veikė, apie draugus, auklėtoją. * Apibūdina draugus, nupiešia grupės „Foto nuotrauką“. * Suvokia, kad komandoje, kartu dirbant, galima pasiekti geresnių rezultatų. * Laikosi šeimos, bendruomenės narių susitarimų, taisyklių. * Diskutuoja apie Tėvynę, gimtinę. * Žino savo miesto, sostinės, šalies, pavadinimą. * Pasako namų adresą, grupės ir darželio pavadinimą. * Įvardija savo tautybę. * Atpažįsta tautinius simbolius: vėliavą, herbą, himną. * Domisi tradicijomis, papročiais, šventėmis, noriai dalyvauja jose. <p style="text-align: center;"><i>Pozityviam savęs vertinimui</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * Draugams ir suaugusiems rodo ką nuveikė, džiaugiasi pasiektu rezultatu. * Stebi ir atpažįsta kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus. Iš intonacijų, žodžių, veido išraiškos, pozos supranta kada kitas palankiai ar nepalankiai nusiteikęs jo atžvilgiu. * Pasako kaip jaučiasi, ko nori jis pats ir kaip jaučiasi, ko nori kitas asmuo. Supranta, kad jam neskani košė gali būti skani kitam vaikui. Pats būdamas linksmas arba ramus, gali suprasti ir paaiškinti ką jaučia nuskriaustas bendraamžis.

	<ul style="list-style-type: none"> * Įvertina savo elgesį naudodamas „Gerų poelgių skrynelę“ (simbolines korteles „Mandagus“, „Paslaugus“, „Draugiškas“). * Savęs vertinimas nepastovus, priklauso nuo tuo metu išsakyto suaugusiojo vertinimo. * Supranta ir gina savo teises būti, žaisti kartu su kitais.
--	---

UGDYMO(SI) PRIEMONĖS IR APLINKA

Ugdymo(si) priemonių pritaikymas: asmeniniai nuotraukų albumai, grožinės, pažintinės literatūros ir kitos knygos, paveikslėliai, plakatai, knyga su magnetukais „Aprenk mane“, veidrodys; žaidimai savo kūno pažinimui lavinti, dėlionės, stalo žaidimai, nuotaikų kortelės, loginių užduočių, situacijų lapai, siužetiniai žaislai, radinių dėžutė, skirta žaidimui „Kieno?“, Lietuvos vėliava, žemėlapiai, gaublys.

Ugdymo(si) aplinka: grupės aplinka, bibliotekėlė – informacinis centras, Šiaulių m. savivaldybės viešosios bibliotekos „Šaltinėlio“ filialas.

UGDYMO GAIRĖS IR SIŪLomos IDĖJOS

- * Pasiūlyti vaikams atsinešti į grupę savo fotonuotraukų su visa šeima, artimais ir mylimais žmonėmis. Padaryti plakatus „Aš ir mano šeima“.
- * Žaisti žaidimus su veidrodžiu.
- * Kalbėtis su vaikais ką mėgsta žaisti berniukai ir mergaitės, kokiais drabužėliais rengiasi berniukai ir mergaitės.
- * Pasiūlyti veiklos tyrinėjimams: „Kas aš esu?“, „Mano kūnas“, „Žmonių panašumai ir skirtumai“, „Mano ir kitų pomėgiai“, „Mano ir kitų jausmai“.
- * Paskatinti vaikus kalbėti apie tai, ko auklėtojas nematė, nuoširdžiai domėtis ir klausinėti apie jų išpūdžius, jausmus. Papasakoti vaikams apie save tai, ko jie nematė.
- * Kalbėtis su vaikais apie jų šeimas, tėvelių darbus, šventes, organizuoti šeimos dienas darželyje, išvykas į tėvų darbovietes.
- * Rengti grupės šventes, prisistatymus tėvams, kitoms darželio grupėms.
- * Organizuoti vakarojimus su šeima „Gaminame kartu su tėveliais“, „Kalėdų belaukiant“, „Ruošiamės Kaziuko muge“, „Amatų ir rankdarbių mugė“ ir kt.
- * Pasiūlyti idėjų veiklai, skatinančiai tyrinėti kitų palankumo ir nepalankumo vaikui ženklus, aiškintis palankumo ir nepalankumo priežastis.
- * Rengti ir vykdyti bendrus projektus su tėvais.
- * Kartu su tėveliais dalyvauti Šiaulių miesto dienoje.
- * Organizuoti vaikų darbų parodas parodų vitrinoje Vilniaus g. bulvare, prie „Verpsto“, Šiaulių m. savivaldybės viešosios bibliotekos „Šaltinėlio“ filiale.

6. SANTYKIAI SU SUAUGUSIAIS

Esminis gebėjimas. *Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.*

Santykių su suaugusiais srityje vaikui ugdomas tobulėja:

- *gebėjimas atsiskirti nuo tėvų ir pasitikėti pedagogais, abipusė pagarba;*

- *gebėjimas mokytis palaikyti partneriškus santykius su pedagogais;*
- *žinojimas kaip saugiai elgtis su nepažįstamais suaugusiais.*

VAIKO VEIKSENOS

ANKSTYVASIS AMŽIUS

Gebėjimui atsiskirti nuo tėvų ir pasitikėti pedagogais, abipusei pagarba

- * Ramiai atsisveikina su tėvais.
- * Pažįsta grupėje dirbančias auklėtojas, auklėtojos padėjėją, džiaugiasi jas pamatęs, atsako joms kalbinamas, siekia būti greta.
- * Akivaizdžiai parodo prierašumą prie juo besirūpinančio suaugusiojo.
- * Mimika, gestais išreiškia meilę, nuotaiką, nerimą, pyktį, susierzinimą.

Gebėjimui mokytis palaikyti partneriškus santykius su pedagogais

- * Nori veikti savarankiškai ir tikisi suaugusiojo palaikymo, pagyrimo.
- * Dažnai kartoja „Aš pats“, nesileidžia nurengiamas, aprenngiamas, bando tai padaryti pats.
- * Žaidžia kartu su juo besirūpinančiu suaugusiuoju, stebi ir mėgdžioja jo žodžius, veiksmus.
- * Pradeda žaisti „Šeimos“ siužetinius žaidimus.
- * Siužetiniame žaidime mėgdžioja mamos, tėčio, auklėtojos buitinius veiksmus, elgesį, savaip juos sudėliodamas į siužetą ir palydėdamas girdėtais žodžiais bei intonacijomis: maitina ir rengia lėlę, ją migdo, valo stalą, šluoja grindis, tvarko žaislus ir pan.
- * Pasitiki pedagogu, priima pagalbą, vykdo individualius prašymus.

Žinojimui kaip saugiai elgtis su

IKIMOKYKLINIS AMŽIUS

Gebėjimui atsiskirti nuo tėvų ir pasitikėti pedagogais, abipusei pagarbai

- * Atsisveikina su artimaisiais sugalvotais savo šeimos ritualais, išlieka ramus.
- * Pažįsta, pasitiki, klausia, kalbasi, tariasi su grupės auklėtojomis, auklėtojos padėjėja. Grupėje jaučiasi saugus.
- * Laikosi sutartų taisyklių, suaugusiojo prašymų, pasiūlymų.
- * Džiaugiasi žmonėmis, kurie juo rūpinasi.
- * Bendrauja su suaugusiais pagarbiai, kultūringai, išsako savo nuomonę.

Gebėjimui mokytis palaikyti partneriškus santykius su pedagogais

- * Dalinasi išpūdžiais, kaip padeda suaugusiems ir šeimos nariams.
- * Susipažįsta su darželio erdvėmis, jose dirbančiais darbuotojais - aplanko juos darbo vietose.
- * Tikrina suaugusiojo išsakytas leistino elgesio ribas – atsiklausia, derasi, išsako savo nuomonę, kartais priešingą nei suaugusiojo.
- * Žaidžia kartu su suaugusiuoju, stebi jį, mėgdžioja jo žodžius, veiksmus.
- * Seka suaugusiųjų pavyzdžiu, iš jų mokosi, kreipiasi pagalbos, patarimo, klausinėja, išklauso, rodo savo darbelius, džiaugiasi savo pasiekimais.
- * Drąsiai veikia, išbando ką nors naujo, kai yra šalia jo besirūpinantis suaugusysis.
- * Pats vaikas pasiūlo auklėtojai bendrą veiklą.
- * Pasakoja auklėtojai savo rūpesčius, džiaugsmus, paaiškina ką nori daryti dabar.
- * Kalbasi su auklėtoja apie savo jausmus, patiki jam savo paslaptis.
- * Kartu su auklėtoja priima sprendimus dėl bendrų išvykų, švenčių, siūlo savo idėjas.
- * Dalyvauja „Veiksimo savaitėje be patyčių“.

Žinojimui kaip saugiai elgtis su nepažįstamais suaugusiais

- * Aptaria plakatus, paveikslėlius, kuriuose paaiškinta kas gali padėti ištikus bėdai.
- * Diskutuoja kaip elgtis su nepažįstamais žmonėmis, kuria žaidybines situacijas kaip negalima elgtis. Dalyvauja pokalbyje „Kaip elgtis su nepažįstamais suaugusiais?“
- * Žaidžia bendravimo žaidimus.

<p><i>nepažįstamais suaugusiais</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * Stebi į grupę atėjusius svečius, išlieka ramus grupėje apsilankius nepažįstamiems žmonėms, pratinasi bendrauti su nepažįstamais žmonėmis. * Džiaugiasi svečiais grupėje, noriai svečiuojasi kitoje grupėje. * Bėgiodamas kieme nutolsta nuo auklėtojo, apžiūrinėja aplinką, kitus vaikus, tačiau stebi auklėtoją. * Susipažįsta su lopšelio – darželio erdvėmis, darbuotojais, grupės draugų tėveliais, seneliais. * Dalyvauja pramogose, šventėse, išvykose. 	<ul style="list-style-type: none"> * Žaidimų metu imituoja, išbando suaugusiųjų darbus, atitinkamoms situacijoms tinkančius elgesio būdus. * Vaidina situacijas, kuriose reikia rasti išeitį. * Dalyvauja susitikimuose su įvairių tarnybų, įstaigų, profesijų žmonėmis, lankosi tėvų darbovietėse, muziejuose, parodose, dalyvauja šventėse, spektakliuose, koncertuose ir kt., bendrauja su kitų vaikų šeimos nariais. * Domisi žmonėmis kurie rūpinasi žmonių saugumu: policininkais, ugniagesiais, gydytojais. Susipažįsta su jų profesija, aiškinasi kokiais telefono numeriais juos galima iškviešti.
---	---

UGDYMO(SI) PRIEMONĖS IR APLINKA

Ugdymo(si) priemonių pritaikymas: pasisveikinimo ir atsiveikinimo ritualai (apsikabinimai, susitarimai, malonybiniai žodeliai, pamojavimai pro langą), šeimos nuotraukos, žaislas iš namų, grupės žaislai (Švelnukas, Skruzdėliukas, Boružėlė, Bitutė, Drugelis), lėlės – personažai, interaktyvūs žaislai, knygos, telefonai, grupės taisyklės, susitarimai, plakatai, knygelės, mokomieji filmukai „Vaikai darželyje“, „Mano dienele“, vaidmenų žaidimai: „Namai“, „Parduotuvė“, „Poliklinika“, „Foto studija“, „Kavinė“, „Kirpykla“, „Statybų aikštelė“, šviesos stalas, muzikos instrumentai, CD įrašai.

Ugdymo(si) aplinka: grupė, salė, virtuvė, kompiuterių klasė, logopedo kabinetas, darželio kiemas, judesio korekcijos kabinetas, tėvėlių darbovietės, Šiaulių apskrities vyriausiasis policijos komisariatas. Šiaulių apskrities priešgaisrinė gelbėjimo valdyba, socialiniai partneriai - Šiaulių m. savivaldybės viešosios bibliotekos „Šaltinėlio“ filialas, Šiaulių visuomenės sveikatos biuras.

UGDYMO GAIRĖS IR SIŪLOMOS IDĖJOS

- * Sutikti vaikus, ateinančius į grupę, su lėlėmis – personažais, linksma arba ramia muzika.
- * Grupėje turėti įdomių žaislų (su garsais), žaidimų ir pažaisiti su vaiku, kol nusiramins ir įsitrauks į grupės veiklą.
- * Sukurti ir laikytis atsiveikinimo ritualų.
- * Užtikrinti vienodą dienos ritmą lopšelyje-darželyje ir namuose, sužinoti iš tėvų ir taikyti tokius pačius, kaip namuose, vaiko ramino būdus.
- * Laikytis ritualų, susitarimų, taisyklių, padėti rasti tinkamą išeitį, kad vaikai jaustųsi saugūs.
- * Kartu su vaikais kurti grupės taisykles, išklausti jų nuomonę, kad jaustųsi grupės šeiminkais ir prisiimtų atsakomybę.
- * Skatinti vaikus išsakyti savo pasiūlymus, idėjas, padėti juos įgyvendinti.
- * Sudaryti sąlygas vaikams kartu su tėvais pristatyti save, savo šeimą.
- * Kviesti tėvus dalyvauti ugdymoje veikloje, kad tėvai būtų ne tik ugdymo proceso stebėtojai, bet ir dalyviai, patarėjais.
- * Skatinti vaikus kultūringai bendrauti su grupės svečiais, prieš tai papasakojant apie juos, kad vaikai turėtų apie ką su jais bendrauti, sugalvotų jiems klausimų.

- * Kviestis į grupę įvairių profesijų tėvelius, kurie supažindintų su savo darbu.
- * Organizuoti bendras tėvų, vaikų, pedagogų popietes, vakarones, kūrybines dirbtuves.
- * Organizuoti bendras išvykas, ekskursijas su vaikais, tėvais, seneliais.
- * Į grupę pasikviesti svečių dalyvauti vaikų ugdymo procese, kad vaikai pratintųsi bendrauti.
- * Aptarti pavojus, tykančius aplinkoje, bendraujant su nepažįstamais žmonėmis, netinkamai elgiantis.
- * Dalyvauti „Savaitės veikloje be patyčių“.

7. SANTYKIAI SU BENDRAAMŽIAIS

Esminis gebėjimas. *Supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalijasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), suaugusiojo padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.*

Santykių su bendraamžiais srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- *gebėjimas užmegzti geranoriškus santykius su kitais vaikais;*
- *gebėjimas mokytis bendrauti ir bendradarbiauti, spręsti tarpusavio nesutarimus;*
- *gebėjimas užmegzti ir palaikyti artimesnius asmeninius santykius su vienu ar keliais vaikais.*

VAIKO VEIKSENOS

ANKSTYVASIS AMŽIUS

Gebėjimui užmegzti geranoriškus santykius su kitais vaikais

- * Nori būti šalia kitų vaikų, patinka stebėti juos, liesti.
- * Mėgdžioja vaikų veiksmus, jų veido išraiškas.
- * Šypsosi žiūrėdamas į bendraamžius.
- * Mėgsta žaisti greta kitų vaikų, stebėti kitų vaikų veiklą, žaidimus.
- * Ieško bendraamžių draugijos.
- * Laisvai jaučiasi, susiranda draugų.
- * Jaučia vis didesnę malonumą žaisdamas su bendraamžiais.

Gebėjimui mokytis bendrauti ir bendradarbiauti, spręsti tarpusavio nesutarimus

IKIMOKYKLINIS AMŽIUS

Gebėjimui užmegzti geranoriškus santykius su kitais vaikais

- * Klausosi pasakų, žiūri animacinius filmus apie draugystę.
- * Pamatęs žaidžiančius vaikus, pasiprašo į žaidimą, arba pats, sugalvojęs kokį žaidimą, pakviečia kitus žaisti kartu.
- * Pagarbiai elgiasi su grupės vaikais, išsako savo norus, mintis.
- * Derina savo norus su kitais, priima palankų abiem pusėms sprendimą, susitarimą.
- * Noriai atsiliepia į vaikų kvietimą žaisti, draugauti.
- * Lankosi kitose lopšelio-darželio grupėse, patirdamas, kad aplink yra daug kitų vaikų, kad jie yra draugiški, kad žaisti kartu yra smagiau.
- * Žaidžia bendrus žaidimus, pratinasi būti kartu.

Gebėjimui mokytis bendrauti ir bendradarbiauti, spręsti tarpusavio nesutarimus

- * Kuria draugystės taisykles, piešia jas, užrašo, parenka simbolinius paveikslėlius.
- * Klausosi patarlių ir priežodžių apie draugus, draugystę, bando suprasti jų prasmę.

<ul style="list-style-type: none"> * Vaikas pastebi kitų vaikų kvietimą bendrauti - šypsena, kvietimą, gestą - ir pats rodo iniciatyvą. * Bendrauja įvairiais judesiais, mimika, veiksmais. * Reiškia teises į savo daiktus, žaislus, nori kito vaiko jam patinkančio žaislo. * Žino draugų vardus. Domisi draugais, jų veikla. Apžiūrinėja draugų nuotraukas. * Įvardina kieno koks daiktas ar žaislas. * Žaidžiant žaidimus prisijungia prie draugų grupės, bando įsitraukti į žaidimą. * Stebi, žiūri paveikslėlius ir juose randa tinkamo ir netinkamo elgesio vaizdus. * Vertina savo elgesį - geras, blogas. * Bando pasakyti ar parodyti paveikslėlyje kur elgiamasi tinkamai, o kur ne. * Bendrauja su lopšelio-darželio vaikais salėje, kieme. * Svečiuojasi kitose grupėse, priima svečius pas save grupėje. * Dalyvauja šventėse, spektakliuose, koncertuose (salėje, kieme). 	<ul style="list-style-type: none"> * Kuria plakata apie draugystę. * Kuria taisykles įvairiems žaidimams žaisti. * Žaidžia „Vardų“, bendravimo, draugystės, situacijų modeliavimo žaidimus, ieško problemų sprendimo būdų. * Žaidžiant judriuosius žaidimus laikosi žaidimų taisyklių, derina savo veiksmus, kartu patiria džiaugsmą. * Konfliktinėse situacijose naudoja „Stop“ ženklą arba judesį. * Žaidžia malonių linkėjimų, gražių pastebėjimų žaidimus: „Kamuolys ratu“, „Draugystės ratelis“, „Visi kartu“, „Geras žodis draugui“, „Komplimentai“, „Kaip gerai, kad atėjai...“. * Žaidžia nuotaikų žaidimus. * Žaidžia vaidmenų žaidimus: „Draugo gimtadienis“, „Šeima“, „Konstravimas“, „Kelionė“ ir kt. Žaidžiant kuria žaidimo aplinką, tariasi dėl vaidmenų. * Išklauso kito vaiko poziciją, kartu tariasi, diskutuoja kuria bendrus darbus, ieško susitarimo. * Žaidžiant naudoja mandagumo, sveikinimosi, linkėjimų, komplimentų žodelius, laikosi susitarimų. * Žaidžia žaidimus poromis: domino, loto, LEGO, DUPLO ir kt * Dalyvauja pokalbyje, diskusijoje, aptarime apie savo ir grupės draugų tinkamus ir netinkamus poelgius, žodžius. * Išsako savo gerus ir blogus poelgius, atsiprašo, atleidžia ir kt. * Įvardija savo ir kitų žaislus, daiktus, saugo savo, kitų vaikų ir darželio žaislus, žaidimus ir t. t. * Kontroliuoja savo veiksmus (nesistumdo, nesimuša) ir emocijas (nešaukia ant kito, susivaldo). * * Priima, žaidžia su kitaip atrodančiais, besielgiančiais, specialiųjų poreikių vaikais. * Dalyvauja „Veiksmo savaitėje be patyčių“, tarptautinės Tolerancijos dienos paminėjime.
<p style="text-align: center;"><i>Gebėjimui užmegzti ir palaikyti artimesnius asmeninius santykius su vienu ar keliais vaikais</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * Gali duoti žaislą kitam vaikui, tačiau supykęs gali jį atimti iš kito, jam suduoti. * Žaidžia kartu su vienu vaiku, trumpai pažaidžia su kitu vaiku, trumpam įsitraukia į kito vaiko žaidimą. * Gali simpatizuoti kitam vaikui. * Rodo iniciatyvą draugauti, bando susipažinti - rodo palankumą, kalbina, dalijasi žaislais, daiktais, žaidimo vieta. * Dažniau nei su kitais žaidžia su vienu vaiku. * Žaidžia greta draugo, ieško draugo savo žaidimams, kviečia draugą žaisti. * Priima draugo pagalbą jei ko pačiam nepavyksta 	<p style="text-align: center;"><i>Gebėjimui užmegzti ir palaikyti artimesnius asmeninius santykius su vienu ar keliais vaikais</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * Stebi ką daro kitas vaikas, atkartoja, mėgdžioja jo veiksmus. * Turi dažniausiai vieną draugą ir žaidžia su juo, iš namų atsineša vis kitų žaislų, kad galėtų žaisti su kitais vaikais. * Supranta kito vaiko norą žaisti kartu, duoda savo žaislą kitam, laukia savo eilės, žaidžia greta. * Dalinasi su draugu savo rūpesčiais, patyrimais, paslaptimis, domisi jo jausmais, užjaučia, pasiūlo savo pagalbą, bando padėti, nuraminti, padrašinti. * „Minčių lietuje“ aiškinasi koks gali būti draugas. * Pasako kaip reikia elgtis, kad turėtum draugų. * Pasako kaip galima susidraugauti. * Pasako kaip galima susitaikyti susipykus. * Piešia geriausio draugo portretą.

<p>atlikti. * Padeda draugui sutvarkyti žaislus, nusirengti ir apsirengti. * Mokosi užjausti, paguosti, nuraminti draugą.</p>	<p>* Meninės veiklos metu gamina dovanėles, atvirutes draugams.</p>
<h3>UGDYMO(SI) PRIEMONĖS IR APLINKA</h3>	
<p>Ugdymo(si) priemonių pritaikymas: Ugdymo(si) priemonių pritaikymas: elgesio kortelės, poelgio - pasekmės paveikslėliai, knygelės, dėlionės, stalo žaidimai, nuotaikų kortelės, siužetiniai žaislai, lėlių teatro lėlės, širmelės, užtiesalai, dėžės, krepšiai, vaikiška bižuterija (karoliai, segės, dirželiai), rūbai, skraistės ir kt., skirti persirenginėjimui, „puošimuisi“, gimtadienio atributai, atsipalaidavimo žaislai, priemonės šviesos ir šešėlių žaismui, veidrodžiai, muzikos įrašai, socialinio turinio knygelės, žurnalai, paveikslėliai, žaislai, konstruktoriai, pagalvėlės, kilimėliai, parašutas, magnetinė lenta, kompiuteriniai žaidimai, fotoaparatas, nuotraukos, nuotraukų albumai.</p> <p>Ugdymo(si) aplinka: lopšelio-darželio grupės, miegamojo, prausyklos patalpos, salė, kitos grupės, lopšelio-darželio kiemas, judesio korekcijos kabinetas, muzikos ir vaidybos, dailės studijos, Šiaulių m. savivaldybės viešosios bibliotekos „Šaltinėlio“ filialas.</p>	
<h3>UGDYMO GAIRĖS IR SIŪLOMOS IDĖJOS</h3>	
<ul style="list-style-type: none"> * Organizuoti žaidimus kuriuose vaikai atliktų veiksmus, užduotis paeiliui arba keli vienu metu. * Turėti tokių pačių žaislų po kelis, kad keli vaikai galėtų vienu metu žaisti. * Atsižvelgti į vaikų norus, jausmus, gebėjimus ir sukurti žaidimo vietas, kuriose vaikai žaistų vienas greta kito. * Susitarti dėl žaidimo taisyklių, jų laikytis (pvz., palaukti savo eilės, paprašyti žaislo, tartis dėl žaislo, žaidimo, vaidmens) naudojant smėlio laikrodį, ženklus, garsus, varpelį, žodinius susitarimus. * Padėti vaikui ieškoti išeičių konfliktinėje situacijoje, atkreipiant vaiko dėmesį į jo veiksmų pasekmes kitam, paklausti kaip jis jaučiasi, atsiprašyti, apkabinti, aiškintis kodėl taip nutiko. * Žaisti žaidimus, skatinančius elgtis atsakingai, pagarbiai su vaikais, padėti draugui, užjausti, dalintis, kalbėti gražius, mandagumo žodelius. * Pasiūlyti bendrų veiklų, kuriose grupelė vaikų siektų vieno bendro tikslo, mokytųsi bendradarbiauti. * Dalyvauti „Veiksmo savaitėje be patyčių“, Tarptautinės tolerancijos dienos paminėjime. * Kurti draugystės knygą, šokį, pasaką, pagal vaikų idėjas. * Piešti ir gaminti bendrus darbelius dailės raiškos priemonėmis, skatinti dovanoti vienas kitam savo gamybos darbelių. * Svečiuotis kitose grupėse, priimti svečius pas save grupėje. * Dalyvauti šventėse, spektakliuose, koncertuose (salėje, kieme). 	

14. INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS

Esminis gebėjimas. Savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia ir ją plėtoja, geba pratęsti veiklą po tam tikro laiko tarpo, kreipiasi į suaugusįjį pagalbos, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.

Iniciatyvumo ir atkaklumo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- gebėjimas pačiam susirasti veiklą ir ją turiningai plėtoti;
- gebėjimas įsitraukti į suaugusiojo pasiūlytą ugdymąsi skatinančią veiklą, susikoncentruoti ir išradingai ją plėtoti;
- gebėjimas susidoroti su kliūtimis siekiant sumanymų realizavimo.

VAIKO VEIKSENOS

ANKSTYVASIS AMŽIUS

Gebėjimui pačiam susirasti veiklą ir ją turiningai plėtoti

- * Nuolat energingai žaidžia: stato iš kaladėlių namelį, dėlioja dėlionę, aprenkia, nurengia lėlytę ir kt.
- * Žaidžia su muzikiniais žaislais.
- * Pasirenka žaidimą, draugą bendravimui, žaidimui kartu.
- * Pats išsirenka ir paduoda suaugusiam knygutę, kad paskaitytų ir pavartytų kartu.

Gebėjimui įsitraukti į suaugusiojo pasiūlytą ugdymąsi skatinančią veiklą, susikoncentruoti ir išradingai ją plėtoti

- * Stebi, kaip auklėtoja stato bokštelį ir pats ima kaladėles, stato panašų bokštelį.
- * Auklėtojai pasiūlius naują žaislą, išbando jo galimybes.
- * Mėgsta išbandyti auklėtojų pasiūlytą veiklą: antspauduoti pirštukais, delniukais, žaisti spalvų žaidimus, statyti smėlio pilis ir kt.
- * Ekspresyviai reiškia savo norus, sako „ne“.

Gebėjimui susidoroti su kliūtimis siekiant sumanymų realizavimo

- * Sudėlioja visas formeles į jų vietas. Jas išima ir vėl sudėlioja.
- * Pats stengiasi apsirengti, nusirengti, tvarko savo drabužius, aunasi batukus.
- * Keičia judėjimo kryptį, išvengia kliūčių, juda aplink daiktus, po

IKIMOKYKLINIS AMŽIUS

Gebėjimui pačiam susirasti veiklą ir ją turiningai plėtoti

- * Daro darbelį „Mano gerosios rankytės“ (apibrėžia savo rankos plaštaką, pasirenka ir priklįuoja paveikslėlius, žymenčius, ką gali nuveikti darželyje ar kieme).
- * Piešia piešinį „Mano diena“, atspindintį ką ketina veikti per dieną.
- * Savarankiškai pasirenka veiklą: dėlioja dėliones, konstruoja, piešia, lipdo, varto knygutes, žaidžia kortelių žaidimus, spalvina, muzikuoja ir kt.
- * Savarankiškai pasirenka kaip atlikti meninę veiklą: spalvinti kreidelėmis, guašu, pieštukais, flomasteriais ir t. t.
- * Pats pasirenka žaidimą ir ilgai jį plėtoja pats vienas ar su draugais (pvz. „Namai“, „Statybų aikštelėje“ ir kt.).
- * Siūlo idėjas kaip įdomiau pasveikinti draugą, kokius daiktus pasiimti į išvyką ir pan.

Gebėjimui įsitraukti į suaugusiojo pasiūlytą ugdymąsi skatinančią veiklą, susikoncentruoti ir išradingai ją plėtoti

- * Susidomėjęs ilgesniam laikui, įsitraukia į suaugusiojo jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei pasiūlytą veiklą: atlieka bandymus, eksperimentus, ieško informacijos, kuria, vaidina, pasakoja ir kt.
- * Sprendžia auklėtojų sudarytas problemines situacijas, teikia pasiūlymus.
- * Rodo iniciatyvą vadovauti sugalvotam žaidimui, kviečia prisijungti kitus vaikus, auklėtoją.

Gebėjimui susidoroti su kliūtimis siekiant sumanymų realizavimo

- * Dėlioja dėlionę, nepaisydamas šalia keliamo vaikų triukšmo, stengiasi sudėti iki galo,

<p>jais, virš jų, pralenda pro juos.</p> <ul style="list-style-type: none"> * Tyčia ieško sunkumų, lipa ant smulkių daiktų, eina atbulas, užsimerkęs, spraudžiasi tarp baldų. * Atkakliai bando užsegti didelę sągą, kelis kartus užsega ir vėl atsega. * Ilgai tyrinėja naują žaislą. * Pasilipa ant kėdutės, kad pasiektų žaislą, knygelę, padėtą ant palangės. 	<p>konstruoja.</p> <ul style="list-style-type: none"> * Žaidžia ilgą laiką truncančius kūrybinius žaidimus (pvz. visą savaitę žaidžia žaidimus; „Šeima“, „Mokykla“ ir kt.). * Stengiasi išbandyti savo galimybes meninėse veiklose. * Bando pradėtą darbą atlikti iki galo. * Nepavykus sukonstruoti statinio, suklijuoti darbelio, bando padaryti kitaip, nepasisėkus pirmiausia prašo draugo pagalbos, o tik po to kreipiasi į suaugusįjį. * Padeda draugui įveikti problemas: suvarstyti batų raištelius, užsitraukti striukės užtrauktuką, užsirišti šaliką ir pan. * Prašo, ragina, stengiasi sudominti, kad draugai tęstų pradėtą iš vakaro žaidimą, veiklą. * Ilgą laiką veikia, žaidžia vienas ar su draugais, pratęsia žaidimą po kiek laiko.
---	---

UGDYMO(SI) PRIEMONĖS IR APLINKA

Ugdymo(si) priemonių pritaikymas: priemonė varstymui, užrišimui, užsegimui, prilipinimui, užtrauktuko užtraukimui, žaislai, dėlionės, bokšteliai, kibirėliai, statybinės kaladės, kaladėlės, konstruktoriai, mašinėlės, stebuklingos dėžutės, incerinės mašinėlės, sukamieji vilkeliai, muzikiniai instrumentai, žaidinimai, nameliai su geometrinėmis figūrėlėmis, priemonės: „Užsek - atsek“, „Suverk – išverk“, „Suverk karolius mamai“, „Susek pagal spalvas“, šviesos stalas.

Ugdymo(si) aplinka: grupė, lopšelio-darželio kiemas, salė, judesio korekcijos kabinetas, kompiuterių klasė, dailės studija.

UGDYMO GAIRĖS IR SIŪLAMOS IDĖJOS

- * Sumanymus, idėjas plėtoti kelias dienas.
- * Plėtoti idėjas, sumanymus grupelėmis, po vieną, po kelis.
- * Skatinti vaikus pabaigti pradėtus darbus, padėti vienas kitam įveikti problemas.
- * Neskubėti teikti vaikams pagalbos, patys bando įveikti iššūkius savarankiškai.
- * Siūlyti vaikams kruopštumo, susikaupimo reikalaujančių darbų, pvz.: įverti siūlą, įsiūti sągą, prisukti veržlę ir pan.

16. PROBLEMŲ SPRENDIMAS

Esminis gebėjimas. *Atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.*

Problemų sprendimo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- *problemų atpažinimas, įžvelgimas;*

- *sprendimų, išeičių paieška ir tinkamiausio sprendimo pasirinkimas bei įgyvendinimas, pasekmių, panaudojus sprendimą, stebėjimas ir apmąstymas;*
- *mokymasis įveikti nesėkmes.*

VAIKO VEIKSENOS

ANKSTYVASIS AMŽIUS

Problemų atpažinimui, išvargimui, sprendimų, išeičių paieškai ir tinkamiausio sprendimo pasirinkimui bei įgyvendinimui, pasekmių, panaudojus sprendimą, stebėjimui ir apmąstymui

- * Stebi paveikslėliuose pavaizduotas situacijas, bando jas paaiškinti.
- * Atlikdamas sudėtingus veiksmus, stebi kas mato jo atliekamus veiksmus.
- * Metęs nepavykusią veiklą, po kiek laiko sugrįžta prie jos ir vėl bando įveikti.
- * Nedrąsiai paprašo suaugusio pagalbos, nuneša daiktą ir rodo, ko jis nori.
- * Samprotauja ką galima daryti kitaip, tariasi su vaikais, iš jų mokosi.
- * Neįveikęs sudėtingos veiklos prašo pagalbos.
- * Išbando matytus ir naujai sugalvotus žaidimo būdus.
- * Išima ir sudeda kaladėles į didesnę ir mažesnę dėžutes.
- * Bando uždaryti dėžutes.
- * Bando atsukti kamštelius. Pavykus apsidžiaugia.
- * Bando sudėti korteles į joms skirtą dėžutę.
- * Žaidžia su vienas į kitą įdedamais žaislais, indais.
- * Bando pastatyti statinį iš kaladėlių.
- * Statiniui sugriuvus nenusimena ir bando dar kartą.
- * Deda formelę į išpjovą kibirėlio dangtyje, namelio stogelyje ir pan.
- * Dėlioja dėlionės.
- * Atpažįsta sunkumus ir ieško tinkamo sprendimo.
- * Gauda metamą kamuolį, nepavykus pagauti, bando jį spirti arba ridenti.
- * Stebi kitų vaikų elgesį ir bando atkartoti.
- * Atlieka nesudėtingus pavedimus, pasako ką daro, ką nori daryti.
- * Pasako ką pavyko atlikti, įvertina (pasidžiaugia, ploja, sušunka, nepavykus numeta, pradeda verkti, nusišuka, nueina).

IKIMOKYKLINIS AMŽIUS

Problemų atpažinimui, išvargimui, sprendimų, išeičių paieškai ir tinkamiausio sprendimo pasirinkimui bei įgyvendinimui, pasekmių, panaudojus sprendimą, stebėjimui ir apmąstymui

- * Kartu su auklėtoja varto knygeles, žiūri plakatus, animacinius filmukus apie įvairių personažų poelgius.
- * Mokosi atpažinti konfliktines situacijas.
- * Apibraukia paveikslėlius, kuriuose vaikai tinkamai elgiasi.
- * Grupuoja paveikslėlius „Geri ir blogi poelgiai“.
- * Bando konfliktines situacijas spręsti savarankiškai. Nepasisėkus – laukia pagalbos.
- * Pasakoja pagal paveikslėlius, komentuoja problemines situacijas, jų pasekmes.
- * Kuria darbelį iš popieriaus, nepavykus bando dar kartą.
- * Mokosi padėti vieni kitiems kasdieninėje veikloje.
- * Numato, kurią problemą išspręs su draugais, o kuriai įveikti reikės suaugusiojo pagalbos.
- * Bando įvairius veikimo būdus ir žiūri, ar pavyko.
- * Bando klijuoti suplėšytą knygą, taiso sugadintą daiktą.
- * Žaidžia žaidimą „Labirintų keliu“.
- * Mokosi pats iš nepavykusių sprendimų, veiksmų ar poelgių, bando rasti išeitį, ieško sprendimų, numatydamas pasekmes ir pagalbos pobūdį.
- * Dalyvauja situaciniuose žaidimuose „Ką daryti, jeigu...“, „Susipykau su draugu“.
- * Įvardija, kas gali padėti susirgus, pasiklydus, gaisro atveju.
- * Žino pagalbos tarnybos numerį 112.

Mokymuisi įveikti nesėkmes

- * Suvokia, kad susidūrė su sudėtinga kliūtimi. Sprendimų ieško sugalvodamas vis naujus sprendimo būdus.
- * Žino ir pasako kelis būdus kaip galima elgtis, kai niekas su tavimi nedraugauja.
- * Išvardija kelias savo grupei būdingas problemas.
- * Sudarinėja veiksmų planą tikslui pasiekti.
- * Rodo iniciatyvą sprendžiant problemas, o nepasisėkus – bando suvaldyti savo

<p><i>Mokymuisi įveikti nesėkmes</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * Klausosi sekamų pasakų, girdi kaip problemas sprendžia pasakų personažai. * Siūlo ir priima pagalbą, mokosi iš savo ir kitų klaidų. * Drąsiai imasi pasiūlytos. * Laikosi grupėje esančios tvarkos. * Nepavykus atlikti, susikremta, supyksta, nususuka. 	<p>emocijas, ieško pasiteisinimo, nusiramino būdų.</p> <ul style="list-style-type: none"> * Susipykęs su draugu, po kurio laiko, bando išspręsti nesutarimą, pasiūlo savo atsineštą žaislą, pakviečia žaisti, leidžia pasirinkti norimą vaidmenį. * Pasako kaip jausis kitas vaikas, jei kas nors sugriau jo statinį, suglamžys piešinį.
<h3>UGDYMO(SI) PRIEMONĖS IR APLINKA</h3>	
<p>Ugdymo(si) priemonių pritaikymas: grožinės, pažintinės literatūros ir kitos knygos, paveikslėliai, plakatai, emocijų žaidimai, vaizdinė medžiaga saugaus elgesio kortelės, dėlionės, stalo žaidimai, nuotaičių kortelės, poelgio-pasekmės kortelės, žaislai, skirti žaidimui poromis, konstruktoriai, mozaikos, loginių užduočių, situacijų lapai, siužetiniai žaislai, skirtingų žanrų, pobūdžio muzikos įrašai, animacinių filmų įrašai, žaidimai, eksperimentai su smėliu, sniegu, kita gamtine medžiaga, galvosūkliai, labirintai, žaislai „Pasidaryk pats“, meistravimo įrankiai, tikra nenaudojama buitinė technika, mechaniniai, techniniai žaislai, profesijų atributai, kibirėliai, nameliai su išpjovomis, drabužių smeigtukai, priemonės kamštelių užsukimui, skirtingų dydžių indeliai, dėžutės.</p> <p>Ugdymo(si) aplinka: grupė, judesio korekcijos kabinetas, salė, informacinis centras-bibliotekėlė, lopšelio-darželio kiemas, Talkšos ežero pakrantė.</p>	
<h3>UGDYMO GAIRĖS IR SIŪLOMOS IDĖJOS</h3>	
<ul style="list-style-type: none"> * Patarti vaikams, kaip elgtis įvairiose sudėtingose situacijose. * Padrąsinti vaikus ryžtingiau veikti („Pabandyk pats, tu jau didelis“, „Tau pavyks“, „Pabandyk kitaip!“ „Na, dar kartą“). * Drąsinti, girti vaikus, net ir už menkas jų pastangas. * Užduoti klausimus, kurie netiesiogiai padėtų rasti sprendimą. * Komentuoti vaikų taikytus problemų sprendimo būdus ir jų pasekmes, kad vaikai geriau suprastų, kodėl pavyko ar nepavyko įveikti sunkumus. * Drąsinti vaikus kartu ieškoti išeities iš susidariusios probleminės situacijos. * Skaityti pasakas, žiūrėti filmuotą medžiagą, filmukus apie įvairius žmonių poelgius, jų pasekmes. * Padėti tiek, kad pajutęs pagalbą, vaikas pats imtų spręsti iškilusią problemą. * Grupėje įkurti nusiramino, ramybės, tylos kampelį. * Priminti vaikams anksčiau naudotus problemų sprendimo būdus. * Sumodeliuoti problemines situacijas žaidžiant žaidimus „Ką daryti, jeigu...“, „Susipykau su draugu“ ir kartu su vaikais jas išspręsti. * Aiškintis grupės konfliktus, ieškoti priežasčių ir sprendimo būdų. * Užduoti vaikams atvirusius klausimus, padedančius apmąstyti problemą. 	

KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA

KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA SIETINA SU ŠIOMIS PASIEKIMŲ

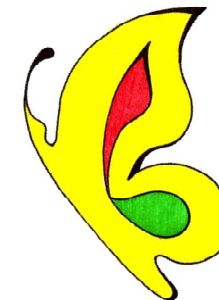
SRITIMIS:

- SAKY TINĖ KALBA;
- RAŠY TINĖ KALBA;
- MENINĖ RAIŠKA.

Lūkestis. Bendraujantis vaikas.

Esminės komunikavimo kompetencijos nuostatos:

- nusiteikęs išklausyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba;
- domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu;
- jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.

8. SAKY TINĖ KALBA

Esminis gebėjimas. Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreiškdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį.

Sakytinės kalbos srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- aplinkinių kalbėjimo, skaitymo klausymasis;
- kalbėjimo atpažinimas ir supratimas;
- natūralus vaiko kalbėjimas su suaugusiais ir vaikais apie savo patirtį ir išgyvenimus;
- vaiko kalbėjimas su suaugusiais ir vaikais apie supančią aplinką, jos objektus, įvykius;
- kalbėjimas laikantis perprastų kalbos taisyklių;
- tautosakos ir grožinės literatūros kūrinėlių deklamavimas, sekimas, pasakojimas.

VAIKO VEIKSENOS

ANKSTYVASIS AMŽIUS

Aplinkinių kalbėjimo, skaitymo klausymuisi

* Klausosi įvairius CD įrašus, interaktyvių žaislų, knygelių skleidžiamus garsus.

IKIMOKYKLINIS AMŽIUS

Aplinkinių kalbėjimo, skaitymo klausymuisi

* Klausosi skaitomų balsu jau žinomų kūrinėlių, naujų tekstų, pasakų įrašų, aplinkos, gamtos garsų.

- * Klausosi dainelių, skaitomų ir pasakojamų kūrinių.

Kalbėjimo atpažinimui ir supratimui

- * Supranta paprastų sakinių esmę.
- * Kartu su suaugusiuoju žaidžia pirštukų žaidimus.
- * Išklauso, supranta ir reaguoja į kelis vienas paskui kitą sekančius prašymus, siūlymus, patarimus.
- * Mėgdžioja suaugusiųjų ir bendraamžių kalbą, poelgius.

Natūraliam vaiko kalbėjimui su suaugusiais ir vaikais apie savo patirtį ir išgyvenimus

- * Bando savo kalba išreikšti patirtus įspūdžius, pasakyti, ką matė ir girdėjo
- * Atkartoja auklėtojos bei kitų suaugusiųjų pasakytus žodžius.
- * Pradeda žodžiais pavadinti išgyvenimus, pojūčius: „gražu“, „linksma“, „šalta“ ir t. t.
- * Suaugusiųjų padedamas atpažįsta ir įvardija savo jausmus, mokosi juos išreikšti.
- * Vartoja mandagumo žodelius: „ačiū“, „prašau“.

Vaiko kalbėjimui su suaugusiais ir vaikais apie supančią aplinką, jos objektus, įvykius

- * Varto knygeles, žiūri paveikslėlius, klausinėja „Kas čia?“.
- * Įvardija, ką mato nuotraukose (asmeninės nuotraukos, gyvūnų nuotraukos, gamtos vaizdai).
- * Bando pasakyti darželio, grupės pavadinimą.
- * Suranda tokį pat žaislą paveikslėlyje, aplinkoje, jį pavadina, apibūdina.
- * Susipažįsta su sąvokomis, apibendrinamaisiais žodžiais: darželis, grupė, kambarys, baldai, indai, rūbai, miškas, gyvūnai, paukščiai, žiema, pavasaris, vasara, ruduo ir kt.
- * Įvardija namo dalis.
- * Įvardija rūbus, tinkamus rengtis kai lauke lyja, kai šalta ar šilta.

- * Žaidžia kompiuterinius kalbos, klausymosi įgūdžių lavinimo žaidimus: „Lauko garsai“, „Kasdieniniai garsai“, „Gyvūnų garsai“, „Gamtos garsai“.
- * Klausosi tėvų, senelių pasakojimų.
- * Dalyvauja išvykoje į Šiaulių dramos teatrą.

Kalbėjimo atpažinimui ir supratimui

- * Klausosi auklėtojos, draugų, įsimena jų vardus, pasako savo vardą, atpažįsta parašytame tekste savo ar draugo vardo raides. Žaidžia žaidimą „Pasakyk draugų vardus“.
- * Galvoja žodžius iš savo vardo raidės, iš kitų raidžių.
- * Lipdo, štapuoja, išlanksto iš vielutės savo vardo raidę.
- * Aiškina nežinomus žodžius, gestikuliuoja rankomis, atlieka suaugusiojo prašymus, pasako pirmą žodžio garsą.
- * Žaidžia su balsą keičiančiu garsiakalbiu.
- * Klausosi daiktų pavadinimų. Skiria, kurie žodžiai trumpi, o kurie ilgi.
- * Supranta ir vykdo paliepiamus.
- * Žaidžia žaidimą „Pabūk dailininku ir nuspalvink paveikslėlį“.
- * Kalba ne gimtąja kalba.

Natūraliam vaiko kalbėjimui su suaugusiais ir vaikais apie savo patirtį ir išgyvenimus

- * Pasisveikina atėjęs į grupę su draugais ir suaugusiais, atsisveikina išeidamas.
- * Pristato save draugams pagal išvaizdą, savybes, pomėgius, ieško paveikslėlių su bendravimo situacijomis, žiūri, lygina savo ir draugų nuotraukas.
- * Įvardija šeimos narius, ieško maloninių žodžių juos pavadinant.
- * Domisi aplinkinių pokalbiais, išklauso draugą, klausinėja, atsako į klausimus Kas? Kur? Kam? Kodėl?
- * Dalinasi įspūdžiais po savaitgalio, švenčių, atostogų, kelionių ir pan.
- * Samprotauja, kokie veiksmai lemia gerą savijautą, sveikatą ir saugumą.
- * Pasakoja apie tai kas buvo, ką jis veikė, ką matė ar girdėjo, apie įvykius, matytas laidas, animacinius filmukus.
- * Dalinasi įspūdžiais tarpusavyje, su suaugusiais apie patirtus išgyvenimus.

Vaiko kalbėjimui su suaugusiais ir vaikais apie supančią aplinką, jos objektus, įvykius

- * Varto knygas, enciklopedijas ir įvardina matomus daiktus.

- * Pasako, kokie baldai yra grupėje, rūbinėlėje, salėje.
- * Pavadina ar atkartoja žinomiausių daržovių, vaisių pavadinimus.
- * Pavadina žaislus, daiktus, nusako ką galima su jais veikti.
- * Sudeda 4-6 dalių paveikslėlius ir geba pasakyti ką sudėjo.
- * Vartoja priešingos reikšmės žodžius: didelis - mažas, aukštas - žemas, sunkus - lengvas.
- * Pavadina daiktų požymius, atsakydamas į klausimus „koks?“, „kokia?“.
- * Domisi gyvūnų pasauliu, juos atpažįsta, pavadina, mėgdžioja balsus.
- * Pavadina žmogaus, gyvūno kūno dalis.
- * Įvardina paros, metų laiką.
- * Žaidžia siužetinius žaidimus: „Meškutis eina į darželį“, „Valgome pietus“, „Migdome lėlytė“, „Verdu košę“, „Vežu lėlytę pas...“, „Aš esu...“, „Aš verdu, kepu“, „Mano šeima“ ir t. t.

Kalbėjimui laikantis perprastų kalbos taisyklių

- * Kalba 3-4 žodžių sakiniais.
- * Pradeda vartoti daugiskaitą, reikiamą asmenį.
- * Bando veiksmažodžiais pavadinti veiksmus, vartoti jungtukus (ir, o), derinti būdvardžių ir daiktavardžių skaičių, giminę.
- * Pradeda vartoti įvardžius - aš, tu, mes, man;rieveiksmius - čia, ten.

Tautosakos ir grožinės literatūros kūrinėlių deklamavimui, sekimui, pasakojimui

- * Susipažįsta su magnetine lenta, dėlioja ant jos paveikslėlius, kuria pasakojimą (kiškis nori morkos ir kt.).
- * Žaisdamas su stalo teatro, pirštukinėmis lėlėmis fantazuoja, kuria mini pasakėles apie gyvūnus, žmones, daržo gėrybes.
- * Persirengia mėgstamais pasakos veikėjų rūbais ir pamėgdžioja jų kalbą, judesius, veiksmus.

- * Apibūdina įvykius, reiškinius, daiktus, simbolius, jų požymius.
- * Komentuoja matytą filmuką, išgirstą pasaką, atpasakoja įvykių eigą.
- * Ieško gyvūnų panašumų ir skirtumų, pasakoja apie jų gyvenimą, mokosi liaudies posakių, spėjimų apie gyvūnus.
- * Žaidžia žodžių žaidimus: „Pabaik žodį“, „Atspėk žodį“, „Priešybės“, „Stebuklingi žodžiai“, Mandagių žodžių skrynelė“.
- * Žaidžia kalbinius žaidimus: „Kur pasislėpė žaisliukas?“, „Kas pasikeitė?“, „Kas kur gyvena“, „Kiekvienas turi savo namelį“, „Mano kambarys“, „Kam kas reikalingas?“, „Kas ką veikia?“, „Metų laikai“.
- * Vartoja apibendrinamuosius žodžius (baldai, indai, šeima, medžiai, gėlės, grybai, vaisiai, daržovės, spalvos ir kt.), sinonimus, antonimus.
- * Klausosi legendų, padavimų, įvairių istorijų apie gimtąjį kraštą, atpasakoja.
- * Pamėgdžioja supančios aplinkos ir gamtos garsus.
- * Papasakoja apie tradicines šventes.
- * Dėlioja dėlionės, pasakoja ką mato, sudeda paveikslėlius pagal įvykių seką.

Kalbėjimui laikantis perprastų kalbos taisyklių

- * Laikosi kalbėjimo taisyklių: kalbėti atsisukus į pašnekovą, žiūrėti jam į akis, kalbėti aiškiai, vidutiniu tempu, garsu, kalbėti mandagiai, nepertraukti kito kalbos, dėmesingai išklausti ir išgirsti kalbėtoją.
- * Keičia balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonacijas.
- * Kalba vientisiniais, sudėtiniais sakiniais, pasakydamas savo norus, išgyvenimus, atkartodamas suaugusiojo kalbėseną.
- * Kalba derindamas žodžius pagal giminę, skaičių linksnį.
- * Supranta pajuokavimus, frazeologizmus, perkeltinę žodžių prasmę.
- * Suvokia priešingos reikšmės žodžius, juos parodo ir įvardija.

Tautosakos ir grožinės literatūros kūrinėlių deklamavimui, sekimui, pasakojimui

- * Atpasakoja girdėtas pasakėles, apsakymus.
- * Raiškiai išsako savo pasirinkto vaidmens, personažo žodžius.
- * Atpažįsta pasakų veikėjus, iš kokios pasakos, juos apibūdina.
- * Supranta, kad skirtingo turinio tekstai (eilėraščiai, pasakos, pamėgdžiojimai, mįslės) suteikia specifinę informaciją.
- * „Skaito“ – kuria istorijas pagal paveikslėlius.
- * Ieško įvairios informacijos knygoje, žurnaluose, paveikslėliuose, bando „skaityti“.

<p>* Žaidžia vaidmenų žaidimus ir įvardija veikėjų atliekamus veiksmus.</p> <p>* Kartu su auklėtoja dainuoja daineles, deklamuoja trumpus eilėraščius.</p>	<p>* Mėgdžioja pasakų personažų kalbėjimą, mimikas, judesius, aptaria, samprotauja garsiai kas patiko, kas nepatiko ir kodėl.</p> <p>* Deklamuoja trumpus eilėraščius, ketureilius, seka pasaką be galo.</p> <p>* Dalyvauja eilėraščių deklamavimo konkurse „Gražiausi žodžiai Lietuvai“</p> <p>* Mokosi skaičiuočių, pajuokavimų, patarlių, mįslių, pamėgdžiojimų.</p> <p>* Kuria savo pasakas.</p> <p>* Iliustruoja, inscenizuoja pasakos turinį, žaidžia teatro lėlėmis, kuria monologus, dialogus.</p> <p>* Susipažįsta su vaikų rašytojais. Lankosi Šiaulių apskrities viešosios bibliotekos „Šaltinėlio“ filiale.</p> <p>* Dalyvauja projekto „Seku seku pasaką...“ veiklose.</p> <p>* Dalyvauja įvairiose kalbos, tautosakos viktorinose, popietėse.</p>
--	---

UGDYMO(SI) PRIEMONĖS IR APLINKA

Ugdymo(si) priemonių pritaikymas: paveikslėliai, knygelės, enciklopedijos, balsą keičiantis garsiakalbis, dėlionės („Naminiai gyvūnai“, „Drabužiai“, „Indai“, „Baldai“, „Profesijos“, „Kas gali man padėti?“, „Paukščiai“, „Sodas“, „Vaisiai“, „Daržovės“, „Metų laikai“), stalo žaidimai („Mano darbai“, „Pavojingi daiktai“, „Kas kam tinka?“, „Metų juosta“, „Mano diena“, „Sudėk žodį“), raidžių kortelės, serijiniai paveikslėliai, nusakantys veiksmo, proceso seką („Rask tokį patį“, „Kas ne taip?“, „Iš kokios aš pasakos?“), vaikų sukurtos knygos, nuotaikų kortelės, siužetiniai žaislai, lėlių teatro lėlės, pirštukinės lėlės, širmelės, užtiesalai, dėžės, krepšiai, rūbai, skraistės ir kt., skirti persirenginėjimui, priemonės šviesos ir šešėlių žaismui, muzikos įrašai, žaislai, konstruktoriai, pagalvėlės, kilimėliai, magnetinė lenta, kompiuteriniai žaidimai, nuotraukos, nuotraukų albumai, vielutės, pagaliukai, juostelės raidėms dėlioti

Ugdymo(si) aplinka: lopšelio-darželio grupės, miegamojo, rūbinėlės patalpos, salė, logopedės kabinetas, informacinis centras-bibliotekėlė, lopšelio-darželio kiemas, kompiuterių klasė, Šiaulių m. savivaldybės viešosios bibliotekos „Šaltinėlio“ filialas, Šiaulių dramos teatras.

UGDYMO GAIRĖS IR SIŪLOMOS IDĖJOS

- * Skaityti ir pasakoti vaikams keičiant balsą, tyliai, lėtai, perteikiant teksto emocijas apie gyvūnus, augalus, žinomus herojus, siejant visa tai su vaiko gyvenimiška patirtimi.
- * Turtinti vaiko kalbos žodyną naujais žodžiais, nusakančiais artimiausią aplinką, skaitant įvairių žanrų tekstus (pvz., skelbimus, žurnalus, enciklopedijas, tarmiškus tekstus).
- * Motyvuoti vaiką kalbėti apie save, šeimos narius, savo norus, rūpesčius, išgyvenimus.
- * Skatinant apibūdinti aplinkos daiktų, reiškinių savybes, kelti klausimus: „Koks?“, „Kodėl?“, „Kur?“, „Kaip?“.
- * Skatinti taisyklingą kalbėjimą, pateikiant taisyklingo kalbėjimo modelius (pasakų įrašai, auklėtojos kalbėjimo pavyzdys).
- * Žaisti kalbinius žaidimus, siekiant įtvirtinti įgūdį išgirsti pirmą, paskutinį žodžio garsą ir įvardinti jį. Sugalvoti naujų žodžių iš atpažinto garso.
- * Žaisti įvairūs garsų keitimo žodžiuose žaidimus (pvz., „kur – mur, mė – bė, zė – žė“ ir kt.).
- * Sudaryti sąlygas žaisti viktorinas grupėje ir su kitų grupių vaikais, užduodant ir atsakant į klausimus.

- * Sukurti kuo daugiau bendravimo situacijų, kurios inicijuotų vaikų pokalbius, padėtų rasti sprendimo būdus.
- * Skatinti vaikus kurti, fantazuoti, naudoti išgalvotus žodžius, kalbą.
- * Žiūrėti animacinius ir mokomuosius filmukus, siekiant išsiaiškinti jų prasmę, ko jie moko.
- * Skatinti ieškoti žinomų raidžių aplinkoje (einant į darželį ar iš jo namo, poilsiaujant gamtoje ir t. t.).
- * Sukurti savo pasakojimus, pasakas pagal vaiko idėjas: piešinius, patirtus įspūdžius išvykose, namuose, žaidžiant ir kt.
- * Su vaikais pasidaryti knygas „„Drugelių“ grupės istorija“, „Bitutės“ gyvenimas mano namuose“ ir kt.
- * Skaityti vaikams tekstus ne tik literatūrine kalba, bet ir tarmiškai.
- * Kartu su vaikais žiūrėti vaikiškus filmukus, skatinti juos pasakoti apie tai, ką matė ir girdėjo žodžiais ir gestais.
- * Inicijuoti eilėraščių, istorijų, pasakų kūrimą, pvz., kitaip sugalvoti pasakos pradžią ar pabaigą, atvirkštinę pasaką.

9. RAŠY TINĖ KALBA

Esminis gebėjimas. *Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.*

Rašytinės kalbos srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- *domėjimasis skaitymu, raidėmis, žodžiais bei įvairiais simboliais ir jų reikšmėmis;*
- *domėjimasis rašymu, raidžių bei žodžių rašinėjimas, įvairių simbolių braižymas ar piešimas;*
- *trumpų žodelių skaitymas.*

VAIKO VEIKSENOS

ANKSTYVASIS AMŽIUS	IKIMOKYKLINIS AMŽIUS
<p style="text-align: center;"><i>Domėjimuisi skaitymu, raidėmis, žodžiais bei įvairiais simboliais ir jų reikšmėmis</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * Varto knygeles, žiūrinėja paveiks-lėlius, piršteliu juos rodo. * Kartais knygelę laiko taisyklingai. * Pamatęs aplinkoje parašytas raides, nupieštus simbolius, klausia: „Kas čia?“ * Varto knygeles, dėmesį skirdamas ne tik paveikslėliams, bet ir tekstui, prašydamas paskaityti. 	<p style="text-align: center;"><i>Domėjimuisi skaitymu, raidėmis, žodžiais bei įvairiais simboliais ir jų reikšmėmis, trumpų žodelių skaitymui</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * Aiškinasi artimiausios aplinkos simbolius, jų reikšmes. * Tyrinėja užrašus, reklamines iškasas grupėje, kieme, mieste. * Randa aplinkoje daiktų panašų į tam tikrą raidę, ją įvardija. * Knygose ir aplinkoje randa pažįstamas raides. * Pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide. * „Skaito“ knygas. * Sugalvoja pavadinimus paveikslėliams, knygelėms. * Raidėms sugalvoja smagius pavadinimus: A – stogelis ir t. t. * Pradeda suprasti ryšį tarp knygos teksto, iliustracijų ir asmeninės patirties.

<ul style="list-style-type: none"> * Pradeda atpažinti savo mėgstamas knygeles, nori, kad jas jam paskaityti. * Reaguoja į skaitomą tekstą. * Reikalauja, kad knygelė būtų skaitoma po kelis kartus, nekeičiant teksto. * Stebi grupėje esančias raides, savo vardą. * Skiria grupėje esančius žaidimų kampelius, patalpas žyminčius ženklus ir kt. * Pagal vardą ar paveikslėlį suranda savo spintelę, lovą, rankšluostį. * Klausia, atsako į nesudėtingus klausimus. <p style="text-align: center;"><i>Domėjimuisi rašymu, raidžių bei žodžių rašinėjimu, įvairių simbolių braižymu ar piešimu</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * Domisi įvairiais rašikliais, juos tyrinėja, bando „rašyti“. * Spontaniškai brauko popieriaus lape. * Keverzoja ant popieriaus lapo įvairiomis rašymo ir piešimo priemonėmis. * Piešia vertikalius ir horizontalius brūkšnius, apskritas ir tiesias linijas. 	<ul style="list-style-type: none"> * Žino keliolika abėcėlės raidžių. * Supranta, kad garsas siejamas su raide, o raidės sudaro žodį. * Pradeda skirti žodžius sudarančius garsus, skiemenis. Pažįsta parašytą žodį kaip atskirų raidžių junginį. * Iš žurnalų, laikraščių karmo raides, dėlioja žodžius. * Kuria naujus žodžius. * Perskaito užrašus, kuriuos mato gatvėse (parduotuvių, kirpyklų, kavinių pavadinimus). * Atpažįsta artimiausioje aplinkoje esančius įvairius simbolinius ženklus, skaitinėja įvairias trumpas iškabas. * Savarankiškai kuria reklamas, skelbimus, sveikinimus. * Lankosi Šiaulių knygriškykloje-spaustuvėje. Sužino, kaip atsiranda knygelė, susipažįsta su spaudos darbais, maketavimu, knygų įrišimu. <p style="text-align: center;"><i>Domėjimuisi rašymu, raidžių bei žodžių rašinėjimu, įvairių simbolių braižymu ar piešimu</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * Eksperimentuoja su rašymo priemonėmis: pieštukais, flomasteriais, įvairiomis kreidelėmis, skirtingo dydžio tušinukais, plunksnakočiais, plunksna. * „Kuria“ raštą, keverzoja, piešia. Pamėgdžioja suaugusiojo rašymą. * Pasirašo keverzonėmis savo vardą po dailės darbėliais, pasiimant knygą iš bibliotekėlės-informacinio centro. * Keverzonėmis užrašo savo sukurtos knygelės pavadinimą. * Atlieka pratybių užduotėles rankos ir akies koordinacijos lavinimui. * Apvedžioja raidžių, lapų, ir kt. trafaretus, juos papuošia įvairiomis linijomis, ornamentais. * Žaidžia su savo vardo raidėmis, jas kopijuoja, spalvina, dekoruoja, taškuoja, štrichuoja, lipdo, išlanksto, piešia, dėlioja vardą iš pagaliukų, vielučių, gamtinės medžiagos, iškarpo raides iš laikraščio, žurnalo, parašo raides, žodžius, savo vardą kompiuteriu, sudeda magnetinėje lentoje, suranda tarp kitų vardų. * Veria vardo, pavardės raidžių karolius. * Braižo ir aiškina ženklus, planus, schemas, maršrutus, žemėlapius. Informuoja rodyklėmis. * „Rašo“ laišką, sveikinimą tėveliams, Kalėdų seneliui, draugui, auklėtojai. * Lipdo raides, daro antspaudus ant plastelino. * Žymi simboliais orų prognozes. * Kopijuoja artimiausios aplinkos simbolius, ženklus, žodžius, savo vardą. * Braižo su pirštu, pagaliuku raides, jų elementus ant smėlio, sniego, dėlioja spalvotas raides ant šviesos stalo. * Piešia piešinėlius ir savo simboliais užrašo pasakojimą. * Skaitytas pasakas atvaizduoja įvairiomis schemomis. * Rašo savo vardą įvairiais rašikliais, kompiuteriu. * Pasirašo savo piešinius, darbėlius pirmąja vardo raide, visu vardu. * Piešiniuose užrašo atskirų objektų pavadinimus. * Dalyvauja edukaciniame-praktiniame užsiėmime „Kaip gimsta knyga“, gamina ir iliustruoja savo knygutes.
---	---

UGDYMO(SI) PRIEMONĖS IR APLINKA

Ugdymo(si) priemonių pritaikymas: knygos apie raides, segtuvas „Surask savo vardą ir nukopijuok“, rankos lavinimui užduotys, segtuvas „Pabaik rašyti žodį“, knyga „Mokausi skaityti ir rašyti“, mokomosios programėlės (IKT), magnetinės raidės, segtukai su raidėmis, šviesos stalas, kinetinis smėlis, plastelinas, raidžių antspaudukai, pagaliukai, teptukai, plunksnos, pieštukai, flomasteriai, šratinukai ir kt. rašymo priemonės, trafaretai, vielutės, gamtinė medžiaga, žurnalai, laikraščiai, popieriaus lapai, karoliukai.

Ugdymo(si) aplinka: grupės aplinka, kompiuterių klasė, informacinis centras-bibliotekėlė, lopšelio-darželio kiemas, Šiaulių knygrišykla-spaustuvė, Vilniaus gatvėje esantys pastatai

UGDYMO GAIRĖS IR SIŪLOMOS IDĖJOS

- * Nuolat kreipti vaiko dėmesį į aplinkoje esančius užrašus, simbolius, reklaminius užrašus ir pan.
- * Grupėje kurti kuo įvairesnę raidžių aplinką.
- * Praturtinant vaiko aplinką skirtingo turinio spaudiniais.
- * Skatinti vaiką domėtis suaugusiojo skaitomu tekstu, suteikiant jam informacijos apie skaitymą.

- * Vaikui užduoti klausimus apie tai, ką „perskaitė.“ Atsakymus užrašyti ir jam paskaityti. Vaiko „perskaitytą“ tekstą pasiūlyti iliustruoti.
- * Papildyti vaiko rašytinę aplinką. Parūpinti vaiko rašinėjimams popieriaus ir jo amžiui tinkančių įvairių rašiklių.
- * Džiaugtis vaiko keverzonėmis, skatinti jomis reikšti savo mintis.
- * Skatinti vaikus kurti rankų darbo knygeles, reklamas, skelbimus, sveikinimus, kvietimus, dienotvarkę ir pan.

12. MENINĖ RAIŠKA

Esminis gebėjimas. *Spontaniškai ir savitai reiškia įspūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.*

Meninės raiškos srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- *emocijų, patirties, minčių, įspūdžių raiška meninėmis priemonėmis ir būdais;*
- *meninės raiškos priemonių tyrinėjimas ir eksperimentavimas;*
- *meninė kūryba ir improvizacija.*

VAIKO VEIKSENOS

ANKSTYVASIS AMŽIUS

IKIMOKYKLINIS AMŽIUS

Emocijų, patirties, minčių, įspūdžių

Emocijų, patirties, minčių, įspūdžių raiškai

<p style="text-align: center;"><i>raiškai meninėmis priemonėmis ir būdais</i></p> <p>Muzika ir šokis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Klausosi vaikiškų dainelių, ploja, trepsi, šypsosi ir kt. * Spontaniškai žaidžia balso intonacijomis. * Balsu imituoja aplinkos garsus (gyvūnų, mašinų, gatvės ir t.t). * Bando dainuoti savos kūrybos daineles. <p>Žaidimai, vaidyba</p> <ul style="list-style-type: none"> * Balsu perteikia kai kurių personažų charakterius (piktas, gudri), nuotaikas. <p style="text-align: center;"><i>Meninės raiškos priemonių tyrinėjimui ir eksperimentavimui, meninei kūrybai ir improvizacijai</i></p> <p>Žaidimai, vaidyba</p> <ul style="list-style-type: none"> * Suaugusiajam sekant pasakėlę ir vaiko arba savo delne maišant įsivaizduojamą košę, vaikas taip pat maišo, dalija, jai pasibaigus, vaizduoja, kaip pelytė bėga slėptis. * Suaugusiajam sekant pasakėlę, vaikas parodo, kaip kačiukas kniaukia, paukštelis cypsi ir t. t * Šliaužia, ropoja, šokuoja, eina keturiomis, susiedamas judesį su personažu. Šliaužia vaizduodamas gyvatę, ropoja perteikdamas šuniuką, katytę ar kitą keturkojį, šokinėja ant dviejų kojų susiedamas judesį su kiškio judėjimu, mojuoja rankomis 	<p style="text-align: center;"><i>meninėmis priemonėmis ir būdais</i></p> <p>Muzika ir šokis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Klausosi įvairių stilių, žanrų, muzikos kūrinių ar jų ištraukų, įvardina skambėjusios muzikos nuotaiką, tempą. * Dainuoja liaudies dainas, imituoja judesius. * Dainuoja tyliai, garsiai, pašnibždomis. * Mėgdžioja gamtos garsus. * Bando savo balso galimybes žaisdamas vokalinius žaidimus: „Padainuok aukštai-žemai, storai- plonai“, „Pamėgdžiok operos solistą ir rokerį“. * Klausosi natūralių gamtos garsų, imituoja juos. * Išklauso draugo dainavimo, prisitaiko prie dainavimo ansamblyje. * Skanduoja ritmines skandutes, palydi jas judesiais. * Grupėje, namuose dainuoja išmoktas daineles. * Žaidžia lietuvių liaudies muzikinius ratelius: „Žvirbli, žvirbli“, „Genys ir šarka“, „Kanapėlė“, „Aš pasėjau linelį“ ir pan. * Lankosi koncertuose. <p>Žaidimai, vaidyba</p> <ul style="list-style-type: none"> * Žaidžia vaizduojamuosius žaidimus. * Lankosi edukaciniuose spektakliuose, teatre. * Žino ir naudoja kai kurias sąvokas: „režisierius“, „aktorius“, „spektaklis“ ir kt. * Aptaria su draugais, suaugusiais savo ir kitų vaidmenis. <p>Vizualinė raiška</p> <ul style="list-style-type: none"> * Varto dailės kūrinių reprodukcijų albumus, juos komentuoja. * Eksperimentuoja linijomis, spalvomis, formomis. Bando pavaizduoti piktą, šokančią, šokinėjančią linijas. * Patirtį išreiškia įvairiomis linijomis, jų deriniais, dėmėmis, geometrinėmis ir laisvomis formomis, spalvomis, išgaudamas šiek tiek atpažįstamus vaizdus, objektus, juos įvardija. * Piešia linijas ant smėlio, sniege. * Atranda, kad štrichuojant galima ką nors pavaizduoti. * Piešia išryškindamas reikšmingas detales (nupiešia vaiką plačiai atverta burna, paaikšina, kad berniukas šaukia ir pan.). * Pavaizduoja ir papasakoja, kas vyksta važiuojančiame autobuse, plaukiančiame laive, skrendančiame lėktuve. * Vaizduoja ir komentuoja nupiešto žmogaus judesį (sulenkta einančio žmogaus kojas, iškeltas rankas).
--	---

perteikdamas paukščio ar drugelio sparnų mostus, stovi ant vienos kojos kaip gandras, vaikšto pasistiebęs, pritūpęs pašoka į aukštį kaip varlė. Mojuoja rankomis kaip medžio šakos. Šiuos judesius sujungia į seką. Visa tai daro įsivaizduodamas nupasakotą, piešinyje ar nuotraukoje pavaizduotą objektą.

* Kalba žaisliniu telefonu arba naudodamas kitą daiktą: pasakoja, paklausia, atsako.

Vizualinė raiška

* Ant didelio lapo keverzoja, „piešia“ braižo, suka įvairias linijas, naudoja įvairias piešimo, tapymo priemones (guašas, akvarelė, klįjai).

* Nupiešęs popieriaus lape ratukų, pribraukęs įvairių linijų, aiškina, kad nupiešė mamą, šuniuką, katytę, sesę ir t. t.

* Žiūrėdamas į teptuku nutapytas spalvines dėmes, supranta, kad jos ką nors pasakoja.

Meninės raiškos priemonių tyrinėjimui ir eksperimentavimui meninei kūrybai ir improvizacijai

Muzika ir šokis

* Apžiūri muzikinius instrumentus, kai kuriuos teisingai įvardina.

* Skanduoja, ploja, trepsi, kuria melodijas ir ritmus savo vardui, žodžiams, muzikai, judesių kūrybai pasirenka atitinkamas priemones: kaspinus, lengvas, spalvotas skareles, medžiagos atraižas, juosteles ar kt.).

* Kartu su auklėtoja sugalvoja, improvizuotai sujungia judesius perteikdamas trumpą istoriją, pvz., gėlės gyvenimas nuo sėklos (guli susirietęs, klūpi užsidengęs rankomis galvą), daigo (suglaudęs delnus rankas kelia aukštyn) iki žiedo (atsistoja ir išskleidęs rankas į šonus sukasi) ir nuvytimo (leidžia rankas per šoną, pasilenkia ir vėl atsiklaupia).

* Šokinėja ant dviejų kojų, viena koja perteikdamas lietaus lašelius, ritasi perteikdamas upelio tekėjimą, sustingsta ledo gabaliuko poza, vėl atsigula ant žemės rodydamas, kad ištirpo.

* Improvizuodamas balsu, vaikišku muzikos instrumentu, kuria ritmus, melodijas ketureiliams, mįslėms, patarlėms. Improvizuoja, kuria judesius rateliui, žaidimui.

* Kaip atlikėjas dalyvauja lopšelio-daželio koncertuose.

* Kuria savo dainelę, šokį.

* Grupėje dalyvauja „Talentų šou“, domisi šiuolaikiniais muzikos atlikėjais.

* Žaidžia muzikinius žaidimus „Dirigentas ir orkestras“, „Miško orkestras“, „Išgirsk ir pakartok“.

Žaidimai, vaidyba

* Aprengia lėles savo sumanytais veikėjais, kuria situacijas pagal girdėtas pasakas, matytus filmukus.

* Įsirengia „kirpyklą“, „gydytojo kabinetą“. Kerpa, gydo vieną veikėją, po to kitą, išraiškingai, perteikdamas emocija pasakoja apie tai, ar bijo kirptis, eiti pas gydytoją, ramina, kad neskaudės ir t. t.

* Žaisdamas pagal pasaką improvizuoja.

* Įvairiai intonuodamas kalba apie tai, ką daro. Mėgdžioja šeimos narių kalbą, veiksmus.

* Muzikiniuose rateliuose kuria ar savaip perteikia keletą judesių, veiksmų, vaizduojančių veikėją.

* Muzikiniuose žaidimuose ir rateliuose kuria ar savaip perteikia 3-4 veiksmų seką, vaizduojančią augimą, darbus, veikėjų judėjimą, stengiasi perteikti veikėjo nuotaiką.

* Kurdamas lėlių, dramos vaidinimus pagal girdėtą pasaką ar pasiūlytą situaciją, improvizuoja trumpas žodines veikėjų frazes, fizinius veiksmus, atskleidžia jų norus, emocines būsenas.

* Tikslingai naudoja daiktus, teatro reikmenis, drabužius, aplinką. Žaisdamas muzikinius žaidimus ir ratelius perteikia veikėjo mintis, emocijas.

* Kuria trumpas improvizacijas pagal žinomas pasakas ar pačių sugalvotas: „Kelionė“, „Katinėlis ir gaidelis“ ir kt.

* Vaidindamas žinomas istorijas sukuria savo pabaigas: pvz.: katinas pelių nebegauda, o ėda kačių maistą.

Vizualinė raiška

* Pasakoja, ką primena sukurtas darbelis.

- * Kūrybos procese bendradarbiauja su kitais vaikais, vienas kitą taiso, dalijasi idėjomis, ginčijasi.
- * Piešdamas kuria fantastines istorijas.
- * Gėrįsi savo atradimais, apie juos pasakoja, sukuria pavadinimus.

UGDYMO(SI) PRIEMONĖS IR APLINKA

Ugdymo(si) priemonių pritaikymas: skaitmeninės priemonės (telefonai, fotoaparatai, planšetės), kompiuteris, priemonės, skirtos aplikavimui, šampavimui, šviesos ir smėlio stalai, šviečianti lenta, kaspiniai, lengvos, spalvotos skarelės, medžiagos atraižos, įvairios dailės priemonės (įvairių dydžių ir spalvų pieštukai, teptukai) dažai, kreidelės, tapymo, lipdymo, piešimo, dekupažo, skrebinimo, liejimo priemonės, tapetai, įvairių dydžių, faktūrų ir spalvų popierius, apranga darbui su dažais, žirkklės, kanceliariniai peiliukai, klijai, popieriaus pjaustymo aparatas rankdarbiams, molis, plastilinas, antrinės žaliavos (kamštukai, dėžutės, indeliai, popieriaus atliekos, ir kt.), teatro (šešėlių, lėlių, stalo) priemonės, veidrodžiai, pirštinių lėlės, lėlės marionetės, vaidybos drabužiai (skraistės, skrybėlės, bižuterija ir kt.), širmos, sceniniai drabužiai.

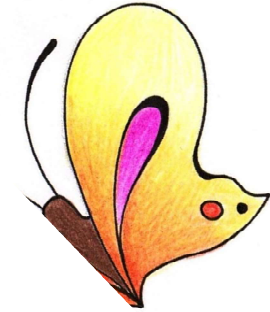
Ugdymo(si) aplinka: lopšelio-darželio grupės, salė, lopšelio- darželio kiemas, Talkšos ežero pakrantė, muzikos ir vaidybos studija, biblioteka, žaidimų kambarys, kompiuterių klasė, dailės studija, Aušros muziejus, Dailės galerija, Dramos teatras.

UGDYMO GAIRĖS

- * Kurti ritmus eilėraščiams, patarlėms.
- * Skatinti vaikus judėti – šokant, žaidžiant liaudies žaidimus, ratelius, dainuojant daineles.
- * Klausytis tylios, garsios, ramios, triukšmingos muzikos.
- * Skatinti vaikus kuo daugiau kurti, improvizuoti.
- * Žaidžiant, vaidinant, skatinti vaikus reikšti savo emocijas.
- * Vaidinti su pirštukinėmis lėlėmis, savos gamybos lėlėmis.
- * Žaisti kompozitorius. Mokyti dalį teksto dainuoti, dalį deklamuoti.

PAŽINIMO KOMPETENCIJA

PAŽINIMO KOMPETENCIJA SIETINA SU ŠIOMIS PASIEKIMŲ SRITIMIS:

- APLINKOS PAŽINIMAS;
- SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS;
- TYRINĖJIMAS;
- MOKĖJIMAS MOKYTIS;
- PROBLEMŲ SPRENDIMAS;
- INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS.

Lūkestis. Smalsus, tyrinėjantis vaikas.

Esminės pažinimo kompetencijos nuostatos:

- nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja;
- nusiteikęs pasaulį pažinti skaičiuodamas ir matuodamas;
- smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja;
- noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ko išmoko;
- nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams iššūkiams bei sunkumams įveikti;
- didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.

10. APLINKOS PAŽINIMAS

Esminis gebėjimas. Įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.

Aplinkos pažinimo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- socialinės aplinkos pažinimas;
- gamtinės aplinkos pažinimas;
- pagarba gyvybei ir aplinkai.

VAIKO VEIKSENOS

ANKSTYVASIS AMŽIUS	IKIMOKYKLINIS AMŽIUS
<p><i>Socialinės aplinkos pažinimui</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * Stebi save veidrodyje, ieško išvaizdos panašumų ir skirtumų tarp draugų, tapatina save su to paties amžiaus ir lyties vaikais. * Pasako savo vardą, pirštukais parodo arba pasako, kiek jam metų. * Atpažįsta nuotraukose savo grupės draugus, auklėtoją, auklėtojos padėjėją, žaidžia su jais ir pasako, kokie jų vardai. * Susipažįsta su darželyje esamomis erdvėmis: sale, judesio korekcijos kabinetu, virtuve ir kt. * Žino savo grupę, orientuojasi grupės žaidimų erdvėse, miegamajame, prausykloje, rūbinėlėje. * Taisyklingai parodo ir pavadina savo kūno dalis. * Stebi šeimos nuotraukas, įvardina savo šeimos narius. * Pagal paveikslėlius pasakoja ką veikia darželyje, judesiais imituoja dienos darbus. * Naudojasi buities daiktais, žino jų paskirtį (šaukštu valgome, iš puoduko geriame ir kt.), paprašius parodo, o vėliau ir įvardina (stalas, kėdė, šaukštas, lėkštė ir kt.). * Pradeda žaisti siužetinius-vaidmeninius žaidimus. Žaidimų siužetą tapatina su suaugusiojo veikla. * Rūpinasi lėlėmis ir kitais siužetiniais žaislais, žaidžia lyg su gyvais: glosto, maitina, migdo, prausia ir pan. * Kartu su visa darželio bendruomene švenčia tradicines ir valstybines šventes: Kalėdas, 	<p><i>Socialinės aplinkos pažinimui</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * Pasako savo vardą, pavardę. Žino darželio, gatvės, miesto, kuriame gyvena, pavadinimus. * Nupiešia savo namą, savo kambarį. Papasakoja, kaip atrodo jo kambarys. * Apibūdina save, draugus. Aptaria grupės nuotraukas. * Pasakoja apie savo šeimą, pasako šeimos narių vardus, pomėgius. * Piešia giminės medį. * Piešia namų, grupės, artimiausių gatvių, kelionės į darželį planus. * Pažįsta gyvenamosios vietos objektus. Pasakoja, kokie pastatai yra pakeliui į darželį. * Lanko žinomus miesto objektus, kultūros ir gamtos paminklus, dalijasi įspūdžiais, fotografuoja. * Apie Lietuvą, Vilnių, Šiaulius ieško informacijos enciklopedijose, foto albumuose, internete. * Paveikslėliuose, nuotraukose, švenčių metu stebi ir atpažįsta savo darželio, gimtojo miesto, Lietuvos tautinę simboliką. * Žiūri knygeles, filmukus apie profesijas, piešia kuo norėtų būti užaugę. * Įvardija darželyje dirbančius darbuotojus, apibūdina jų profesijas. * Pasakoja kur dirba tėveliai, kokios jų profesijos. * Lankosi tėvelių darbovietėse. * Lankosi Šiaulių Profesinio rengimo centre, susipažįsta su rengiamomis profesijomis. * Žaidžia vaidmenų žaidimus: „Siuvykloje“, „Batų taisykloje“, „Ligoninėje“, „Kirpykloje“ ir pan. * Pasakoja kokias šventes švenčia namuose, darželyje. * Išbando senovinius daiktus (anglių lygintuvą, kočėlą lyginimui, skalbimo lentą). * Dalyvauja išvykose į „Aušros“ muziejų, Chaimo Frenkelio vilą, Žaliūkų malūnininko sodybą, susipažįsta su senoviniais buities prietaisais. * Dalyvauja edukaciniuose užsiėmimuose: „Duonos kelias“, „Kiaušinių marginimas vašku“. * Fotografuoja gyvenamosios vietos objektus (namus, automobilius, gatves, parduotuves, žmones). * Tyrinėja transporto priemones, stebi jas pasivaikščiojimo metu. * Pasivaikščiojimų metu stebi ir aptaria įvairias eismo situacijas. * Žino, kaip saugiai elgtis gatvėje. Įvardija pagrindinius kelio ženklus (šviesoforas, pėsčiųjų perėja). * Makete, paveikslėlyje suranda ir parodo vietą, kur saugiai galima pereiti gatvę. * Žino kelią į darželį ir iš jo į namus. * Žino, ką reiškia šviesoforo signalai. Šviesoforą nuspalvina. * Žino, kaip būti matomu kelyje. Suvokia, kodėl reikia prisisegti atšvaitus tamsiu paros metu, dėvėti liemenę. * Žino, kaip saugiai elgtis automobilyje, autobuse. * Kartu su draugais kuria saugaus eismo plakatus.

Velykas, Užgavėnės, Lietuvos valstybės atkūrimo dieną, Pasaulinę Žemės dieną, Motinos, dieną, Rugsėjo 1-osios šventę.

Gamtinės aplinkos pažinimui

- * Įvardina pagrindinius gamtos reiškinius: sninga, lyja, šviečia saulė ir kt.
- * Susipažįsta su sąvokomis diena ir naktis, žino, kad dieną būna darželyje, o naktį miega.
- * Domisi vandeniu, apibūdina vandens paskirtį (jį geriamo, maudomės, prausiamės).
- * Kartu su auklėtoja atlieka bandymą „Kas vandenyje skęsta, o kas plaukia?“
- * Nurodo metų laikų ypatybes (vasarą- šilta, karšta šviečia saulė, žiemą - šalta, balta ir pan.).
- * Klausosi gamtos garsų- medžių ošimo, vėjo, paukštelių čiulbėjimo, vandens čiurlenimo, jūros bangavimo.
- * Lauke ir grupėje tyrinėja sniegą, ledą, smėlį, vandenį, bando paaiškinti jų savybes.
- * Stato ir lipdo įvairius statinius iš smėlio ir sniego.
- * Kartu su auklėtoja mokosi prižiūrėti augalus.
- * Ragauja, uosto, apčiupinėja vaisius, daržoves.
- * Lygina ir rūšiuoja daržoves, vaisius, dėlioja į atitinkamos spalvos krepšelius, žaidžia stalo žaidimus.
- * Stebi, uosto gėlių žiedus.
- * Įvardina daržovių ir vaisių pavadinimus.
- * Vartydamas knygeles, dėliodamasi paveikslėlius, žiūrėdamas filmukus apie naminius ir laukinius gyvūnus, sužino kur jie gyvena, koks jų gyvenimo būdas, elgsena ir

- * Klausosi pasakojimų, žiūri mokomuosius filmukus apie šuniuką Amsių, apie saugų elgesį kelyje.
- * Saugaus eismo rytmečiui gamina mašinas iš antrinių žaliavų.
- * Dalyvauja saugaus eismo užsiėmimuose, prevencinėse programose.
- * Įvardija, kokiomis transporto priemonėmis galima keliauti (sausumos, vandens, oro).
- * Kartu su visa darželio bendruomene švenčia tradicines ir valstybines šventes: Kalėdas, Velykas, Užgavėnės, Lietuvos valstybės atkūrimo dieną, Pasaulinę Žemės dieną, Motinos, dieną, Rugsėjo 1-osios šventę, Tarptautinę vaikų gynimo dieną.

Gamtinės aplinkos pažinimui

- * Pasako metų laikų pavadinimus ir būdingus jiems požymius.
- * Įvardina matomus gamtos reiškinius: rūkas, pūga, šlapdriba, kruša.
- * Stebėjimų metu susipažįsta su gamtos pakitimais rudenį, žiemą, pavasarį, vasarą, žmonių atliekamais žemės ūkio darbais, vaikų pramogomis.
- * Įvairių bandymų metu susipažįsta su sniego ir vandens savybėmis.
- * Aiškinasi kuo kiekvienas metų laikas patrauklus, gražus, įdomus. Pagal metų laikus sugrupuoja paveikslėlius: „Žmonių darbai“, „Šventės“, „Vaikų pramogos“, „Gamtos požymiai“ ir pan.
- * Stebi gamtos reiškinius, orus, pildo gamtos kalendorių.
- * Varto enciklopedijas, žinynus, naudoja kompiuterį, internetą, kad rastų žinių apie augalus, gyvūnus, gamtos reiškinius.
- * Dėlioja dėlionės „Metų laikai“ ir kt., žaidžia loto: „Medžiai“, „Grybai“, „Gėlės“ ir kt.
- * Domisi dangaus kūnais, gamtos reiškiniais, kurių negali pamatyti (ugnikalnių išsiveržimas, žemės drebėjimas, smėlio audra).
- * Atpažįsta ir įvardina po 3-6 naminius, laukinius gyvūnus, geba įvardyti gyvūnų sandarą.
- * Skirsto gyvūnus, vabzdžius ir augalus pagal aiškiai matomus išorinius požymius (kūno dangą, galūnių, snapo, lapų, žiedų, kamienų formą, spalvą).
- * Pasako naminių ir laukinių gyvūnų gyvenimo skirtumus.
- * Įvardina gyvūnų, vabzdžių veiksmus (kaukia, loja, staugia, kanda ir pan.).
- * Gamtoje (lopšelio-darželio kieme, Salduvės parke) stebi paukščius, vabzdžius, augmeniją.
- * Dalyvauja išvykose į Šiaulių universiteto gamtos muziejų, Šiaulių jaunųjų gamtininkų centrą.
- * Pasakoja apie savo augintinius, jų priežiūrą ir poreikius.
- * Aiškinasi kuo naudingi ir pavojingi gyvūnai, kodėl jie tokie būna ir kaip apsaugoti nuo jų grėsmės.
- * Pasakoja apie zoologijos sode ar miške matytus, sutiktus gyvūnus, kaime auginamus gyvūlius.
- * Įvardija ir suranda gyvūnų jaunikius.
- * Sėja augalų sėklas, atlieka sėklų daigumo tyrimą.
- * Sodina daržovių daigus, vaistažoles savo grupės daržo lysvėje. Aiškinasi ko reikia augalui, kad jis užaugtų,

<p>kūno sandara.</p> <ul style="list-style-type: none"> * Pavadina naminius gyvūnus (šuo, katė, karvė, arklys, gaidys, višta, kiaulė ir pan.), jų jauniklius, atpažįsta laukinius gyvūnus (kiškis, lapė, meška, vilkas ir kt.), paukščius (varna, žvirblis, gandrai ir kt.) * Klausosi pasakų apie gyvūnus, paukščius, pamėgdžioja juos judesiu, balsu. * Įvardina gyvūnų kūno dalis, kai kuriuos jų atliekamus judesius. * Žaidžia žaidimus: „Koks tai gyvūnas?“, „Kas kur gyvena?“, „Daržovių pintinė“ ir kt. * Renka gamtinę medžiagą: lapus, kaštonus, giles, akmenukus, rūšiuoja ir deda juos į krepšelius, kibirėlius. * Bando atskirti policijos, greitosios pagalbos, ugniagesių mašinos, traukinio skleidžiamus signalus. * Varto knygeles, žurnalus, žiūri filmukus apie techniką, dėlioja paveikslėlius su mašinomis, suranda mašinai tinkamas dalis ir jas pavadina. * Piešia, spalvina mašinų dalis. 	<p>stebi jo augimą.</p> <ul style="list-style-type: none"> * Tyrinėja augalų sandarą. * Prižiūri grupėje esančius augalus. * Gamtos reiškinius, augalų augimą fiksuoja gamtos kalendoriuose, stebėjimų lapuose. * Atpažįsta darželio kieme augančius augalus (medžiai, krūmai, gėlės, žolės). * Vartoja apibendrinančius žodžius: vaisiai, uogos, daržovės, miško gėrybės. * Gamina vaisių, daržovių salotas, kokteilius, įvardija naudotus ingredientus. * Paragavęs, pauostęs, apčiuopęs įvardija vaisius, daržoves, vaistažoles. * Stebi, uosto, pavadina, apibūdina gėlių žiedus, iš jų kuria paveikslus. * Atpažįsta kelis valgomuosius grybus, juos įvardina. * Žaidžia žaidimus: „Apkabink medelį“, „Paragauk ir atspėk“, „Atspėk, kas krepšyje“, „Atspėk apie kokį medį kalbu“, „Atspėk apie kokį gyvūną kalbu“ ir kt. * Pasivaikščiojimų metu stebi augalus, paukščius, vabzdžius, įsiklauso į sklindančius gamtoje garsus. <p style="text-align: center;"><i>Pagarbai gyvybei ir aplinkai</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * Aiškinasi, kodėl reikia taupyti popierių, elektrą, vandenį, dujas. * Dalyvauja edukacinių užsiėmimų, aplinkosauginių projektų, akcijų veiklose. * Rūšiuoja atliekas. * Su draugais sukuria plakatą apie atliekų rūšiavimą. * Piešia piešinius, gamina darbelius iš antrinių žaliavų. * Apibraukia tuos paveikslėlius kuriuose vaikai tinkamai elgiasi gamtoje. * Rūpinasi paukštelių ir žvėrelių globa žiemą: įrengia paukšteliams lesyklėles, juos lesina, Salduvės parke papuošia žvėreliams eglutę. * Su tėvelių pagalba gamina inkilėlius paukščiams. * Stebi, analizuoja, grožisi įvairiais žmogaus ir gamtos sukurtais kūriniais. * Prisideda prie grožio kūrimo, žino, jog negalima teršti gamtos, skriausti gyvūnų, augalų. * Išvykų bei ekskursijų metu pratinasi globoti ir saugoti gamtą, augmeniją, gyvūniją, žino elgesio gamtoje taisykles, stengiasi jų laikytis ir tinkamai elgtis.
---	---

UGDYMO(SI) PRIEMONĖS IR APLINKA

Ugdymo(si) priemonių pritaikymas: plakatai („Pažinkime augalus“, „Pažinkime gyvūnus“, „Aukime sveiki ir saugūs“, „Vaiko sauga“, „Sveiko maisto piramidė“, „Atmosferos reiškiniai“, „Metų laikai“, stalo žaidimai: „Metų ratas“, „Metų laikai“, „Skaičiai-Afrikos gyvūnai“, „Abėcėlė-gyvūnai“, „Profesijos“, „Naminiai gyvuliai ir jaunikliai“, „Medžiai“, „Kelio ženklai“, „Sveikas maistas“, „Daiktų ryšys“, „Žodžiai“), dėlionės („Vaisiai“, „Metų laikai“, „Daiktai“), vaikų enciklopedijos, knygos apie gamtą, stalo žaidimai mokomieji filmukai („Aplink žvejo gryčią“, „Kur žiemoja paukščiai“, „Lietuva žemėlapiuose“),

„Lietuvos augalai“, „Lietuvos kaimynės ir kitos šalys“, „Naminiai gyvūnai ir augalai“, „Šventės ir valstybės simboliai“, „Užgavėnės ir Velykos“, „Žmogaus kūno dalys ir kaulai“, šeimos nuotraukų albumai, nameliai su kambarėliais, baldeliai, mašinos, gatvių kilimėlis, namų apyvokos daiktai, lėlytės, lėlyčių lovytės, rūbeliai, vežimėliai, stalo įrankiai, gatvės maketas, interaktyvios knygelės, garso įrašai, įvairūs dydžio plastmasiniai dubenėliai, dėžutės, laistytuvai, papildinimo stiklai, pintinė su vaisiais ir daržovėmis, magnetinė lenta, šviesos stalas, magnetai.

Ugdymo(si) aplinka: grupė, informacinis centras-bibliotekėlė, kompiuterių klasė, dailės studija, lopšelio-darželio kiemas, Talkšos ežero pakrantė, Chaimo Frenkelio vila, Šiaulių Aušros muziejus, Šiaulių jaunųjų gamtininkų centras, Žaliūkų malūnininko sodyba, Šiaulių universitetas, Salduvės parkas, Šiaulių Profesinio rengimo centras, tėvėlių darbovietės.

UGDYMO GAIRĖS IR SIŪLOMOS IDĖJOS

- * Rengti grupės, įstaigos aplinkosauginius švietimo projektus. Į projekto veiklų įgyvendinimą įtraukti visą lopšelio-darželio bendruomenę.
- * Skatinti vaikus kalbėti apie stebimų gyvūnų ar augalų kūno dalis, išvaizdą, apie tai, ko jiems reikia, kad augtų, kaip juos saugoti, prižiūrėti.
- * Skatinti stebėti dienos orus, metų laikus ir gamtos pokyčius, kurie tuo metu vyksta bei pavaizduoti juos piešiniu, vaidinimu, surasti paveikslėliuose, knygose ir kt.
- * Organizuoti pažintines išvykas į Salduvės parką, Šiaulių universiteto gamtos muziejų, tėvų darbovietes, ūkius, skiriant jiems nedideles užduotis, ką turėtų pastebėti, ko paklausti.
- * Skatinti vaikus domėtis šeimos, darželio šventėmis, tradicijomis ir apie jas kalbėti.
- * Atlikti su vaikais nesudėtingus bandymus (daiginti sėklas), tyrinėti gaublį, žemėlapius.
- * Turėti grupėje kampelį su Lietuvos atributika.

11. SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS

Esminis gebėjimas. *Geba skaičiuoti daiktus, palygti daiktų grupes pagal kiekį, vartoti skaitmenis, apibūdinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas. Geba grupuoti daiktus pagal spalvą, formą, dydį. Jaučia dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, tūris, laikas. Pradeda suvokti laiko tėkmę ir trukmę.*

Skaičiavimo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- *gebėjimas vartoti skaičius ir matematinius simbolius daiktų kiekiui žymėti, daiktų grupėms palyginti pagal kiekį;*
- *gebėjimas suprasti daikto vietą eilėje, pastebėti dėsningumus, sudaryti įvairias sekas.*

Matavimo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- *gebėjimas tapatinti, grupuoti, klasifikuoti daiktus pagal formą, dydį, spalvą;*
- *gebėjimas matuoti;*
- *daikto vietos ir padėties erdvėje suvokimas;*

- *laiko tėkmės suvokimas.*

VAIKO VEIKSENOS

ANKSTYVASIS AMŽIUS

Gebėjimui vartoti skaičius ir matematinius simbolius daiktų kiekiui žymėti, daiktų grupėms palyginti pagal kiekį

- * Klausosi pasakų, eilėraščių, dainelių, skaičiuočių, žaidžia žaidimus, kuriuose skaičiuojama (vienas, du, trys).
- * Skaičiuoja žaisliukus, daiktus (vienas, du, trys).
- * Atneša nurodytą skaičių žaislų.
- * Pirštukais parodo arba pasako, kiek jam metų.
- * Padalina daiktus po vieną, sudėlioja juos į dvi, tris krūveles.
- * Veria karoliukus, suranda tokius pat, bando skaičiuoti, rūšiuoja pagal spalvas.
- * Atskiria kurioje kaladėlių krūvelėje yra daug detalių, kurioje - viena arba kelios.
- * Pasivaikščiojimų metu pastebi skaitmenis aplinkoje: namų, autobusų numerius.

Gebėjimui tapatinti, grupuoti, klasifikuoti daiktus pagal formą, dydį, spalvą

- * Žaislus, daiktus dėlioja, rikiuoja į vieną eilę.
- * Susidomi, kai parodomas kitokios formos, dydžio, spalvos daiktas: siekia jį paimti, tyrinėja.
- * Išrenka didžiausią ir mažiausią žaislą.

IKIMOKYKLINIS AMŽIUS

Gebėjimui vartoti skaičius ir matematinius simbolius daiktų kiekiui žymėti, daiktų grupėms palyginti pagal kiekį

- * Skaičiuoja iki 10. Skaičiuoja grupėje esančius vaikus: mergaites, berniukus, ko daugiau, mažiau, po lygiai.
- * Renka, skaičiuoja akmenukus, gamtinę medžiagą (lapus, kaštonus, giles, kankorėžius).
- * Skaičiuoja gyvūnus, jų jauniklius, daržoves, vaisius, augalus, paukščius. Įvardija skaičių, parodo skaičių atitinkančią kortelę su skaitmeniu.
- * Skaičiuoja žaislus, daiktus aplinkoje, paveikslėliuose.
- * Žaidžia „Skaičių ratą“, prisega nurodytą skaičių skalbinių segtukų.
- * Atlieka užduotis: „Atspėk, kurio skaičiaus trūksta“, „Ko nėra?“, „Rask skaičių kaimynus“ ir kt.
- * Gamina matematinius darbelius: „Skaičių ir pirštų antspaudų traukinukas“, „Skaičių ir formų kirmėlytė“, „Šuniukų būdos ir kaulai“.
- * Sutrepsi, suploja tiek kartų, koks skaitmuo užrašytas kortelėje.
- * Aplinkoje ieško daiktų kurių yra po vieną, po kelis, po daug.
- * Apibraukia paveikslėlyje esančius daiktus po du, po tris, po keturis, po penkis ir t. t.
- * Dalina vaisius, daržoves: pusiau, į dvi dalis, po lygiai.
- * Padalina daiktus į grupes po lygiai (po du, po tris, po keturis).
- * Kalboje vartoja žodžius: vienas, daug, nė vieno, po lygiai.
- * Žaidžia žaidimą „Domino“.
- * Piešia, rašo, spalvina skaitmenis.
- * Atlieka probleminę užduotį „Padalink vieną pyragą visiems vaikams“.
- * Žaidžia žaidimus: „Parduotuvė“, „Padėk mažiau arba daugiau“, „Bitutės gėlytėje“, „Boružėlių namučiai“, „Skaičių šulinėlis“.
- * Vartoja žodžius: sudėti, atimti, kiek bus.
- * Pradedą suprasti ryšius tarp skaičių (pvz., kad šeši susideda iš dviejų trejetų arba iš trijų dvejetų porų).

Gebėjimui suprasti daikto vietą eilėje, pastebėti dėsningumus, sudaryti įvairias sekas

- * Įvairioje veikloje skaičiavimui vartoja kelintinius skaitvardžius. Atlieka užduotis: „Pasakyk kelintas stovi berniukas“, „Kelintas bėga kiškis“ ir pan.
- * Sustoja į eilę ir išsiskaičiuoja: pirmas, antras, trečias ir t.t., žaidžia žaidimus: „Ketvirtas bėga“, „Penktas du“.

- * Atneša prašomo dydžio žaislą.
- * Stato iš didelių ir mažų kaladėlių namus, bokštus, garažus mašinoms.
- * Iš smėlio stato dideles ir mažas piliis, iš sniego suridena didelius ir mažus kamuolius.
- * Žaidžia su vienas į kitą įdedamais indeliais, iš kelių dėžutės skylių suranda tą, pro kurią pralįstų paimta kaladėlė.
- * Ieško spalvų lauke, grupėje ir jas stengiasi įvardinti: raudona, geltona, žalia, mėlyna.
- * Vienodos formos ir spalvos daiktus sudeda į tą pačią dėžutę.
- * Piešia pasirinktinai vienos spalvos piešinį.
- * Žaidžia žaidimus: „Surask tokią pat spalvą“, „Uždėk tiek, kiek nupiešta“, „Karolių vėrimas“, „Sudėk žaisliukus“ (daiktų grupavimui) ir kt.
- * Dėlioja paveikslėlius, panaudojant geometrines formas.

Gebėjimui matuoti

- * Tiesia skirtingo ilgio kelis mašinoms.
- * Veria karoliukus ant skirtingo ilgio juostelių.
- * Iš plastilino lipdo skirtingo ilgio gyvates, jas lygina (ilga, trumpa).
- * Supila vandenį į skirtingų dydžių indus ir palygina, kuriame inde daugiau telpa, o kuriame mažiau.
- * Stebi, kaip auklėtoja sveria draugus, matuoja jų ūgį.
- * Žaidžia žaidimus su svarstyklėmis, sveria įvairius daiktus.
- * Matuoja savo ūgį, pasinaudojant ant grupės sienos kabančia ūgio matuokle.
- * Žaidžia su įvairaus pločio, ilgio

kartus suploja“, „Šeštas atsitupia“ ir pan.

- * Suveria pakaitomis dviejų-trijų spalvų karoliukus.
- * Atpažįsta, atkuria, pratęsia, sukuria skirtingų garsų, dydžių, formų, spalvų sekas su 2-3 pasikartojančiais elementais.

Gebėjimui tapatinti, grupuoti, klasifikuoti daiktus pagal formą, dydį, spalvą

- * Rūšiuoja gamtinę medžiagą (kaštonai, gilės, lapai) pagal spalvą, dydį, formą.
- * Vaisius, daržoves lygina pagal spalvą, dydį, rūšiuoja.
- * Žaidžia spalvų domino.
- * Dėlioja gyvūnų figūrėles, daiktus (kaladėles, juosteles, dėžutes, kamuoliukus) nuo mažiausio iki didžiausio ir atvirkščiai.
- * Lygina ir įvardina daiktus, žaislus, gyvūnus: akmuo sunkus, plunksna lengva, meška stora, šiaudas plonas ir pan.
- * Kalboje vartoja žodžius: didesnis-mažesnis, ilgesnis-trumpesnis, storesnis-plonesnis, aukštesnis-žemesnis ir t.t.
- * Atpažįsta ir atrenka apskritos (skritulio), keturkampės (keturkampio), kvadratinės (kvadrato) formos daiktus.
- * Paveikslėlyje randa ir nuspalvina trikampėlius, kvadratėlius ir pan.
- * Iš įvairių formų detalių kuria aplikacijas, ornamentus.
- * Dėlioja geometrines figūras didėjimo ir mažėjimo tvarka.
- * Iš geometrinių formų konstruoja įvairaus dydžio namus.
- * Modeliuoja figūromis - iš keturių trikampių sudėlioja kvadratą ir pan.
- * Susipažįsta su pažintinėmis kompiuterinėmis programėlėmis ir atlieka užduotis kompiuteriu: „Geometrinės figūros“, „Formos“, „Spalvos“, „Surask tokį pat“ ir kt.

Gebėjimui matuoti

- * Jungia įvairių spalvų, pločio, ilgio popierines juosteles į žiedus, perveria juos per vieną ar kelis.
- * Lygina kasdienėje aplinkoje pasitaikančių daiktų ilgį, aukštį, masę, storį, plotį ir t. t., juos dedant vieną prie kito, vieną šalia kito, kilnojant.
- * Matuoja atstumą žingsniais, pėdomis.
- * Daiktų plotį matuoja sprindžiais, piršto storiu, lazdele ar sąlyginiu objektu.
- * Matuoja medžių, krūmų, kamienų apimtį, atstumus tarp medžių, patys „matuojasi“ su krūmais, žolėmis.
- * Žaidžia žaidimus su svarstyklėmis, sveria vaisius, daržoves, gamtinę medžiagą.
- * Įvardija skaičių, ties kuriuo sustojo svarstyklių rodyklė, bando jį užrašyti.
- * Lygina įvairaus sunkumo sportinį inventorių.
- * Žaidžia su smėliu ir vandeniu, išmatuoja tūrį, pilsto į skirtingo dydžio indus.

Daikto vietos ir padėties erdvėje suvokimui

<p>juostelėmis, įvairaus storio lazdelėmis, įvairaus aukščio bokšteliais, įvairaus sunkumo kamuoliais.</p> <p><i>Daikto vietos ir padėties erdvėje suvokimui</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * Stebi baldų, daiktų išdėstymą grupės erdvėje. * Supranta ir atlieka paliepimus: atneša žaislą iš nurodytos vietos, padeda knygą ant lentynos, ieško ir randa paslėptą žaislą, daiktą. * Nuosekliai uždeda vieną daiktą ant kito, prideda vieną prie kito. * Žaidžia žaidimus su žaislais, juos priartindamas ir nutolindamas, susipažįsta su sąvokomis arti - toli. <p><i>Laiko tėkmės suvokimui</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * Susipažįsta su sąvokomis diena, naktis. Žino, kad dieną būna darželyje, o naktį miega. * Laikosi dienvartės. * Pagal paveikslėlius pasakoja ką veikia darželyje, judesiais imituoja dienos darbus. 	<ul style="list-style-type: none"> * Pradeda skirti dešinę ir kairę savo kūno pusę, kūno priekį, nugarą. * Vartoja sąvokas į kairę, į dešinę, aukščiau, žemiau, virš, po, šalia, greta, viduryje, tarp, priešais, prie, prieš, paskui, šalia vienas kito, už, tarp, viduje, išorėje ir kt. daiktų vietai apibūdinti. * Supranta, kad knygos skaitomos iš kairės į dešinę ir iš viršaus į apačią. * Žaidžia žaidimus kur reikia judėti nurodyta kryptimi: kairėn, dešinėn ir t.t. * Dėlioja priešingybių paveikslėlius (aukštai-žemai, ant-po, kairėje-dešinėje ir pan.). * Atlieka orientavimosi lapo erdvėje užduotis. * Apžiūri siužetinius paveikslėlius, pasako daikto vietą, erdvinius daiktų ryšius. <p><i>Laiko tėkmės suvokimui</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * Skiria ir pavadina paros dalis: rytas, diena, vakaras, naktis. * Grupuoja paveikslėlius apie žmonių, gyvūnų veiklą rytą, dieną, vakarą, naktį. * Dėlioja nuotraukas su įvairia veikla darželyje ir priskiria juos paros dalims. * Paros dalis sieja su savo gyvenimu, dienvartė. * Aiškinasi paros dalių nuoseklumą, teisingai vartoja sąvokas: vakar, šiandien, rytoj. * Pasakoja ką veikė vakar, ką veiks rytoj. * Kasdieninės veiklos metu susipažįsta su savaitės dienomis, pasako, kuri šiandien diena, kuri buvo vakar, kuri bus rytoj. * Žino, kad kartojasi savaitės, dienos, metų laikai. * Karpo ir suklijuoja metų laikų juostą. * Piešia metų laikų paveikslus. * Gamina smėlio ir vandens laikrodžius. * Žaidžia žaidimus su smėlio laikrodžiu, žadintuvu. * Diskutuoja ką galima nuveikti per minutę, 10 minučių, valandą, dieną, savaitę. * Pasigamina ir žaidžia žaidimą "Diena-naktis". * Naudoja matavimo prietaisus: ruletę, liniuotę, metrą, smėlio laikrodį, laikrodį, indus skysčiams matuoti, svarstyklės.
<p>UGDYMO(SI) PRIEMONĖS IR APLINKA</p>	
<p>Ugdymo(si) priemonių pritaikymas: ūgio matuoklė, stalo žaidimai („Skaičių traukinukas“, „Formos ir spalvos“, „Skaičiai“, „Skaičiai, figūros, ženklai“, „Skaičiai-Afrikos gyvūnai“, „Laikrodis“, „Skaičiavimas“, „Mažųjų matematika“), kortelių žaidimai („Skaičius“, „Dydis“, „Laikas“, „Geometrinės figūros“, knyga-užduotis „Formos“), mokomieji filmukai („Laiko tėkmė“, „Mityba ir matavimo vienetai“, „Para, metai“, „Pirštukai“, „Penki pagrindiniai pojūčiai“, „Ekskavatorius“, „Suskaičiuok“), grožinės literatūros knygos, enciklopedijos, žaidimai, dėlionės („Slėpynės“, „Nykštukas“, „Sudėk po lygiai“, „Skaičių segtukai“, „Kiek pirštukų“, „Surask tiek pat“, „Suverk karolius“, „Uždėk tiek pat“, „Kas čia slepiasi“), kaštonai, lapai, giliukai, akmenukai, pagaliukai, virvutės, spalvotos piramidės, kamuoliai, pintinės, įvairaus dydžio indai su vandeniu, smėlis, minkšti žaislai, plakatas „Priešingybės“, svarstyklės, pipetės, žaislai,</p>	

kaladėlės, ruletės, liniuotės, metrai, įvairūs laikrodžiai, sportinis inventorių, popierius, flomasteriai, užduočių lapai.

Ugdymo(si) aplinka: grupės aplinka, salė, informacinis centras-bibliotekėlė, lopšelio-darželio kiemas, Talkšos ežero pakrantė, kompiuterių klasė.

UGDYMO GAIRĖS IR SIŪLomos IDĖJOS

- * Sukurti aplinką, kuri skatintų vaikus eksperimentuoti su įvairių formų ir dydžių daiktais, kaladėlėmis, kai iš jų norima pastatyti kuo aukštesnį bokštą, nutiesti ilgesnį kelią ir pan.
- * Sudaryti vaikams galimybes rūšiuoti daiktus.
- * Skatinti aplinkoje ieškoti daiktų ir jų dalių, savo forma primenančių matytas geometrines figūras (į kokią formą panašus grupės langas, stalas ir t.t.).
- * Su vaikais kalbėtis apie erdvės objektus, atrasti juos kasdieninėje aplinkoje, vartoti palyginimus.
- * Lyginti kasdienėje aplinkoje pasitaikančių daiktų ilgį, aukštį, masę, svorį, plotį, juos dedant vieną ant kito, vieną prie kito, kilnojančiomis.
- * Pasiūlyti vaikams karpyti, piešti, spalvinti trikampius, kvadratus, stačiakampius, iš jų sukurti savo geometrinę figūrą.
- * Pasiūlyti vaikams serviruoti stalą (kairė, dešinė, priešais).
- * Su vaikais kalbėtis apie savaitės dienas, jų eiliškumą, apie metų laikų kaitą, įvairiu metų laiku atliekamus darbus.
- * Sudaryti sąlygas vaikams matuoti su skirtingais matavimo prietaisais: rulete, liniuote, metru, įvairiais laikrodžiais, indais skysčiams matuoti, svarstyklėmis.
- * Sudaryti sąlygas eksperimentuojant atrasti, kad toks pat medžiagos ar produkto kiekis gali būti supakuotas skirtingų formų pakuotėse, kad skirtingos formos daiktai gali būti tos pačios talpos ar masės.

15. TYRINĖJIMAS

Esminis gebėjimas. *Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, bandymą, klausinėjimą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.*

Tyrinėjimų srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- *domėjimasis supančia aplinka;*
- *tyrinėjimas pasinaudojant įvairiais pojūčiais;*
- *atrastų, sužinotų dalykų aptarimas.*

VAIKO VEIKSENOS

ANKSTYVASIS AMŽIUS

Domėjimuisi supančia aplinka

- * Stebi žaislus, domisi grupės aplinka.
- * Liečia, apžiūrinėja, kiša į burną aplinkoje esančius daiktus.

IKIMOKYKLINIS AMŽIUS

Domėjimuisi supančia aplinka

- * Apžiūrinėja įvairius daiktus, domisi iš ko ir kaip jie pagaminti, juos išbando.
- * Ardo senus mechaninius buitinius prietaisus, žiūri kas yra viduje, sužino jų veikimo būdus.

- * Tyrinėja visą aplinką kuri yra aplinkui: ima, judina, liečia, stebi, klauso.
- * Dėlioja daiktus tam tikra tvarka, pažaidęs susitvarko, suranda grupėje žaislui skirtą vietą.
- * Žaidžia žaidimus „Kas tai?“, „Kur pasislėpė?“ ir pan.

Tyrinėjimui pasinaudojant įvairiais pojūčiais, atrastų, sužinotų dalykų aptarimui

- * Tyrinėja savo kūną judėdamas, pakartodamas judesius.
- * Tyrinėja pirštukais, daro pirštukų, delniukų, pėdų atspaudus.
- * Stebi veido išraišką, mimiką veidrodyje.
- * Bando išardyti žaislus, pažiūrėti kas yra jų viduje.
- * Žaidžia su prisukamais, judančiais žaislais, tyrinėja jų judėjimo galimybes.
- * Žaidžia žaidimus „Stebuklingas maišelis“, „Kas pasislėpė pintinėje?“.
- * Renka, rūšiuoja, dėlioja, apžiūrinėja, tyrinėja gamtinę medžiagą.
- * Liečia, uosto, ragauja vaisius ir daržoves, susipažįsta su skirtingais skoniais, formomis ir kvapais.
- * Liečia, lygina skirtingus medžiagų paviršius: šaltas- šiltas, šiurkštus - švelnus, minkštas - kietas, lygus - nelygus, sausas - šlapias ir pan.
- * Stebi augalus, gamtos reiškinius skirtingais metų laikais.
- * Kartu su auklėtoja atlieka bandymus su vandeniu ir smėliu, sniegu ir ledu, sunkiais ir lengvais daiktais.
- * Išmėgina, kuo galima vėdinti (skarele, pučiant, mosuojant ranka, popieriaus lapu ir pan.).
- * Tyrinėja įvairias medžiagas: smėlį, molį, tešlą, plastiliną, modeliną ir kt.
- * Pro didinimo stiklą stebi augalų žiedus, lapus, sėklas.
- * Stebi, kaip auklėtoja sodina, prižiūri augalus grupėje ir kieme.
- * Padedą auklėtojai sodinti ir prižiūrėti augalus.

- * Dėlioja žaislus, daiktus vertikaliai, horizontaliai, savaip juos tvarko, perstato (spėlioja ar nukris, ar ne).
- * Domisi medžiagomis iš kurių pagaminti daiktai (medis, plastmasė, audinys), susipažįsta su jų savybėmis.
- * Tvarko žaislus, daiktus, sudėlioja juos į vietą.
- * Pasirenka žaidimui, piešimui, lipdymui reikalingus daiktus ir medžiagas, paaiškina kodėl juos pasirinko.
- * Pasirenka tyrinėjimo priemones, norimus objektus. Žino kodėl juos pasirinko.

Tyrinėjimui pasinaudojant įvairiais pojūčiais, atrastų, sužinotų dalykų aptarimui

- * Skiria kūno dalis, jas lygina su lėlės kūno dalimis, pamato dydžių skirtumus.
- * Atsistojus prieš veidrodį tyrinėja rankų, kojų, liemens judinimo būdus.
- * Liečia, čiupinėja, uosto naujus žaislus, daiktus, medžiagas.
- * Liečia ir tyrinėja švelnius ir šiurkščius paviršius.
- * Tyrinėja vandenį - šildo, šaldo, įberia dažų, maistinių priedų ir kt..
- * Dažo sniegą įvairiomis spalvomis.
- * Lašina, pučia dažus, tyrinėja dažų dėmes.
- * Domisi senoviniais tautiniais drabužiais, lygina su šių dienų apranga.
- * Stebi, kuri gamtinė medžiaga (daržovės, uogos, augalai) dažo. Pasigamina „spalvų“, jomis štampuoja, piešia.
- * Varto, apžiūrinėja, „skaito“ įvairias knygutes (stori, ploni lapai, su atverčiamais langeliais, didelio ir mažo formato).
- * Gamina įvairias medžiagas: druskinę tešlą, tąsią medžiagą, skystį burbulams. Jas lipdo, tąso, pučia.
- * Pjausto, tarkuoja daržoves, gamina mišraines, jas ragauja.
- * Eksperimentuoja su daržovėmis, uogomis: ragauja žalias, virtas, keptas, daro išvadas, kurias valgyti skaniau, o kurias - sveikiau.
- * Domisi senoviniais daiktais, juos varto, klausinėja iš ko pagaminta, kur iki šiol buvo, kam jie buvo naudojami.
- * Žino, kad gaublys - tai sumažintas žemės maketas.
- * Tyrinėja magneto savybes.
- * Gaudo „Saulės zuikučius“ su veidrodėliais.
- * Tyrinėja gyvąją ir negyvąją gamtą su mikroskopu, lupa.
- * Tyrinėja daiktus ant šviesos stalo.
- * Užkasa į žemę popierių, stiklą, medžiagą, akmenį, gumą ir kt. po kiek laiko aiškinasi kas

<ul style="list-style-type: none"> * Lipdo, kočioja, pjausto, spaudžia formeles iš plastilino, modelino, druskinės tešlos, smėlio. * Varto knygas, enciklopedijas, žiūri paveikslėlius, nuotraukas, mokomuosius filmukus apie augalus, gyvūnus, žmones, daiktus, gamtos reiškinius. * Pasako, kad tirpdamas ledas, sniegas virsta į vandenį, o vanduo sušąla į ledą. * Pasako, kad lengvi daiktai plaukia vandens paviršiuje, o sunkūs skęsta. * Žino, ko reikia augalams, kad užaugtų (laistyti, vandens). * Samprotauja apie gamtos reiškinius, orą, pasako, kad, kai lyja lietus, gali sušlapti, kai šalta - šiltai apsirengiame ir pan. * Stebėdami ir lygindami paveikslėlius su gyvūnais, nuotraukas su žmonėmis, pasako, kur yra vaikas, o, kur suaugęs (mama, tėtis, močiutė), kur yra didelis gyvūnas, o kur jo jauniklis (višta ir viščiukas, kiaulė ir paršiukas) ir kt. 	<p>pasikeitė</p> <ul style="list-style-type: none"> * Tyrinėja daiktų riedėjimo savybes: rieda - nerieda, rieda nuokalnėn. Daro išvadas, nuo ko tai priklauso (dydis, forma, svoris). * Stebi gaublį, kaip jis sukasi apie savo ašį, lempos apšviestas iš vienos pusės. Daro išvadą, kur dabar yra diena, o kur – naktis. * Aptaria paros dalis (rytas, vakaras, naktis), aiškinasi, kodėl trumpėja diena. * Stebi augalus, daro sprendimus apie šviesos, drėgmės poveikį jiems. * Grupuoja daiktus pagal jų paskirtį: indai, baldai, žaislai, buities prietaisai, paaiškina, kodėl priskiria tai daiktų grupei. * Kalba apie dangaus kūnus, jų dydį, išsidėstymą. Ieško informacijos enciklopedijose, internete. * Išmąsto, kaip jis pasikeitė: koks jis buvo praeityje, o koks dabar (stebint savo, draugų, tėvų nuotraukas). * Pilsto skystas ir birias medžiagas į įvairios formos indus, daro išvadas. * Liečia, glamžo, kerpa įvairių rūšių medžiagas (liną, šilką, vilną). Sužino apie jų pagaminimą (linas užauga, šilkas -iš drugių kokonų, ir pan.). * Lauke renka ir tyrinėja gamtinę medžiagą (plaukia, skęsta, lūžta, byra). * Augina daržoves, vaistažoles, prieskoninius augalus, juos stebi, prižiūri. * Eksperimentuoja su įvairiomis medžiagomis, nežinomais daiktais.
--	--

UGDYMO(SI) PRIEMONĖS IR APLINKA

Ugdymo(si) priemonių pritaikymas: informaciniai leidiniai (enciklopedijos, knygos, plakatai, žemėlapiai), televizijos informacinės laidos vaikams (laidos apie gyvūnus, jų gyvenimo ypatumus, apie augalų įvairovę, klimato kaitą ir gamtos stichijas), matavimo priemonės (termometrai, liniuotės, juostelės, metras, kompasai, puodeliai, indeliai, dėžutės, pagaliukai ir kt.), nenaudojami prietaisai ardymui (laikrodžiai, kompasai, nedideli radijo imtuvai, foto aparatai, mechaniniai žaislai ir kt.), indai ir priemonės eksperimentavimui (mėgintuvėliai, piltuvėliai, vamzdeliai, matuokliai, pipetės, kempinės, vandenį sugeriančios medžiagos), indai bei priemonės žaidimui su smėliu ir vandeniu, padidinamieji stiklai, lūpos, mikroskopai, veidrodėliai, gamtinė medžiaga (akmenukai, kriauklės, kaštonai, kankorėžiai, smėlis, molis, sniegas, ledas ir kt.), dėlionės, muilo burbulai, tautiniai rūbai, piešimo lenta, kreida, smėlio laikrodis, loto, priemonės lipdymui (plastilinas, molis, tešla, lentelės, kočėlas, plastikiniai peiliukai, įvairios formelės, indeliai ir kt.), įvairios dailės priemonės (guašas, plastikiniai buteliai, baltos medžiagos skiautės, pagaliukai, vienkartinės lėkštės, puodukai, plunksnelės, spaudai, lipdukai, klėjai ir kt.), priemonės tyrinėjimui (daržovės, vaisiai, lėkštės, dėžutės, prijuostės, virvutės, siūlai, kibirėliai, vabalų tyrinėjimo indai), darbo įrankiai (laistytuvai, kastuvėliai, grėbliukai, žemės purentuvai, puodeliai gėlėms), namų tvarkymo priemonės, meistravimo įrankiai ir priemonės, pinigų pavyzdžiai, garso įrašai, gamtos kalendoriai, priemonės maisto gamybai, vaikiška virtuvės įranga (mikseris, sulčiaspaudė, puodai, arbatinukas, lėkštės, padėklai, stalo įrankiai), gaubliai.

Ugdymo(si) aplinka: grupės aplinka, lopšelio-darželio kiemas, „Aušros“ muziejus, Ch. Frenkelio rūmai, St. Gliudžio gamtos muziejus Šiaulių universitete, Centų kambarys Šiaulių universiteto bibliotekoje, radijo ir televizijos muziejus, Salduvės parkas, Talkšos ežero pakrantė, Prūdelio ežero pakrantė.

UGDYMO GAIRĖS IR SIŪLAMOS IDĖJOS

- * Kurti ugdymo aplinką, lauko erdves pritaikant saviraiškai, tiriamajai veiklai ir atradimams.
- * Siūlyti vaikams atlikti nesudėtingus bandymus, stebėti prietaisų veikimą.
- * Vykdyti projektinę veiklą, skirtą ilgalaikiams stebėjimams (pvz., stebėti augalo augimą).
- * Skatinti vaikus fiksuoti pastebėjimus, pildyti lenteles ir pan.
- * Skatinti vaikus savarankiškai naudotis mikroskopu, kitais galimais prietaisais, skirtais tyrinėti.
- * Skatinti vaikus, kad jie patys ieškotų atsakymų į iškilusius klausimus knygose, internete.
- * Skatinti manipuluoti kiekiais, eiti nuo vientiso prie dalių ir atgal, pvz., padalyti plastilino gabalą ir vėl sulipdyti į vieną, išpilstyti vandenį į mažus buteliukus ir vėl supilti į didelį indą.
- * Stebėti orą, augalų augimą ir pastebėjimus pažymėti kalendoriuje, lentelėje. Daryti išvadas.
- * Organizuoti vaikų kūrybinių darbų parodas: „Mano eksperimentai“, „Mano išradimai“ ir pan.
- * Organizuoti išvykas į Ch. Frenkelio rūmus, St. Gliudžio gamtos muziejų Šiaulių universitete, Centų kambarį Šiaulių universiteto bibliotekoje, radijo ir televizijos muziejų, Salduvės parką, prie Talkšos ir Prūdelio ežerų.

18. MOKĖJIMAS MOKYTIS

Esminis gebėjimas. *Mokosi žaisdamas, stebėdamas kitus vaikus ir suaugusius, klausinėdamas, ieškodamas informacijos, išbandydamas, spręsdamas problemas, kurdamas, įvaldo kai kuriuos mokymosi būdus, pradeda suprasti mokymosi procesą.*

Mokėjimo mokytis srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- numatymas, ko nori išmokti;
- aktyvus mokymasis;
- gebėjimas apmąstyti, ko išmoko.

VAIKO VEIKSENOS

ANKSTYVASIS AMŽIUS

Numatymui, ko nori išmokti

* Juda spontaniškai ir turėdamas tikslą ką nors pasiekti, pajudinti, pabandyti. Tai daro sutelkęs dėmesį, nors pamatęs, pavyzdžiui, naują žaislą, lengvai pereina prie kitos veiklos.

* Mėgsta kelis kartus iš eilės pažiūrėti, išgirsti tą patį, pavyzdžiui, skaitomą pasaką, dainą ar filmuką.

* Pastebėjęs suaugusius, vyresnius ar bendraamžius vaikus ką nors darant, patys bando daryti taip pat. Klausia „Kas čia?“ „Kur?“, paršo parodyti.

Aktyviam mokymuisi

* Stebi auklėtojos atliekamus veiksmus (pvz. atsega ir užsega sagas ir pats bando tą padaryti).

* Stebi kaip draugai žaidžia virtuvėlėje su indeliais (verda arbatą, košę ir kt.), vaišina žaisliukus, pats bando kartoti jų veiksmus, įsitraukia į žaidimą.

* Imasi įvairių suaugusiųjų darbų, padeda tvarkyti, valyti, padengti stalą, imituoja mamos ir tėčio darbus (skalbia, lygina rūbus, eina į parduotuvę, remontuoja mašinas, atlieka staliaus darbus ir kt.).

* Išsirenka jam patikusią knygelę, ją varto, domisi paveikslėliais, klausia „Kas čia?“.

* Prašo, kad auklėtoja pasektų žinomą pasaką, klausosi tos pačios dainos, žiūri kelis kartus iš eilės tą patį filmuką.

IKIMOKYKLINIS AMŽIUS

Numatymui, ko nori išmokti

* Pasirenka veiklą pasiėmęs priemones, žaislus arba prašosi pagalbos.

* Pats žaidžia ir kviečia draugus įtraukti į vis sudėtingesnio siužeto žaidimus.

* Pasako, kad nori išmokti rašyti, skaityti, skaičiuoti, išsiaiškinti, tyrinėti aplinką.

* Domisi knygelėmis, paveikslėliais, klausinėja, norėdamas sužinoti daugiau.

Aktyviam mokymuisi

* Stebi ką daro kiti ir stengiasi pakartoti.

* Žaidžia kūrybinius žaidimus, laikosi įprastų, gerai žinomų veiksmų sekos, mėgdžioja kitus.

* Klausinėja suaugusiųjų kas, kaip, kodėl vyksta, pats savarankiškai bando ieškoti atsakymų.

* Žaidžia įvairius tinkamus jo amžiui stalo ir kompiuterinius žaidimus.

* Klausosi skaitomų knygų, pats jas varto, suranda atsakymus į iškilusius klausimus.

* Ieško sprendimų, o pagalbos į suaugusiųosius kreipiasi tik tada, kai pats negali išspręsti.

* Įsitraukia į mokymąsi žaisdamas, konstruodamas, piešdamas, lipdydamas, pilstydamas, grupuodamas daiktus.

* Renka informaciją įvairiais būdais: varto knygeles, enciklopedijas, klausinėja apie jose esančią informaciją, su tėveliais „naršo kompiuterį“.

* Žaidžia žaidimus: „Paliesk ir atpažink“, „Uostau, ragauju“.

* Užduoda atvirus klausimus suaugusiems apie jį supančius reiškinius, objektus „kodėl“, „kaip“, „kada“ „iš kur atsiranda“.

<p>* Paprašo auklėtojos, kad parodytų kaip įkirpti popieriaus lapą. * Įdėmiai klauso pasakų, eilėraščių, bando mokytis atmintinai ketureilius. * Kviečia aplinkinius pažaisti kartu parduotuvę ar daktarą, mėgdžioja suaugusiųjų kalbą, veiksmus, žaidimą kartoja keletą kartų.</p> <p style="text-align: center;">Gebėjimui apmąstyti, ko išmoko</p> <p>* Pastato bokštą iš kaladėlių, jį sugriauna ir žiūri kas įvyksta. * Lipa laiptais, per kelmus, nušoka nuo jų ir džiaugiasi tuo, ko išmoko.</p>	<p>* Pastebi ir išbando grupėje naujai atsiradusias priemones, žaislus. * Sprendžia galvosūkius.</p> <p style="text-align: center;">Gebėjimui apmąstyti, ko išmoko</p> <p>* Norėdamas ką nors išmokti, pasako, ko nežino ar dėl ko abejoja. * Suaugusiesiems ir kitiems vaikams aiškina ką norėjo padaryti, ką padarė, ką darys toliau. * Kalba apie tai, kas gali atsitikti jeigu pasirinks vienokią ar kitokią veiklą (pvz., jeigu iš didesnio indo pils vandenį į mažesnę, jeigu gatvę pereis ne per perėją). * Pasako ką jau išmoko, ką dar mokosi, paaiškina, kaip mokėsi, kaip mokysis toliau.</p>
UGDYMO(SI) PRIEMONĖS IR APLINKA	
<p>Ugdymo(si) priemonių pritaikymas: stalo žaidimai (dėlionės, mozaikos, loto, įvairios gyvūnų, žmonių figūrėlės), knygelės, žurnalai vaikams, įvairaus formato ir spalvų popierius, kanceliarinės priemonės, žirklės, žaislai-konstruktoriai, dėlionės, dailės, tyrinėjimo, vaidybos priemonės, kompiuteris, muzikinis centras, geometrinių formų namelis, priemonės užsegimui, atsegimui, varstymui, užrašimui, užrakinimui, siužetiniai žaidimai („Namai“, „Virtuvė“, „Kirpykla“, „Gydytojas“, „Parduotuvė“), įvairūs indeliai, prijuostės, minkšti žaisliukai, lėlės, lėlės rūbeliai, įvairaus dydžio sagos, mozaikos, staliaus įrankiai, gydytojo reikmenys, medinės kaladėlės, dėžutės kurios susideda į vieną, labirintai, pirkinių krepšys, kasos aparatas, lyginimo lenta, lygintuvas, šluota, pintinės, spalvotas ir baltas popierius, pieštukai, flomasteriai, žirklės ir kt., smėlio žaislai, paveikslėlių rinkiniai, animaciniai mokomieji filmukai.</p> <p>Ugdymo(si) aplinka: grupės aplinka, lopšelio-darželio patalpos, dailės, muzikos ir vaidybos studijos, Talkšos ežero pakrantė.</p>	
UGDYMO GAIRĖS IR SIŪLOMOS IDĖJOS	
<p>* Sudaryti sąlygas vaikams mokytis, pažinti, tyrinėti, išbandyti. * Analizuoti vaikų veiklą, kas pavyko, o kas galėjo būti kitaip. * Skatinti vaikus naudotis sukaupta informacija, ją pritaikyti kitose veiklose.</p>	

14. INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS

Esminis gebėjimas. *Savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia ir ją plėtoja, geba pratęsti veiklą po tam tikro laiko tarpo, kreipiasi į suaugusįjį pagalbos, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.*

Iniciatyvumo ir atkaklumo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- *gebėjimas pačiam susirasti veiklą ir ją turiningai plėtoti,*
- *gebėjimas įsitraukti į suaugusiojo pasiūlytą ugdymąsi skatinančią veiklą, susikoncentruoti ir išradingai ją plėtoti;*

- *gebėjimas susidoroti su kliūtimis siekiant sumanymų realizavimo.*

VAIKO VEIKSENOS

ANKSTYVASIS AMŽIUS

Gebėjimui pačiam susirasti veiklą ir ją turiningai plėtoti

- * Nuolat energingai žaidžia: stato iš kaladėlių namelį, dėlioja dėlionę, aprenkia, nurengia lėlytę ir kt.
- * Žaidžia su muzikiniais žaislais.
- * Pasirenka žaidimą, draugą bendravimui, žaidimui kartu.
- * Pats išsirenka ir paduoda suaugusiam knygutę, kad paskaitytų ir pavartytų kartu.

Gebėjimui įsitraukti į suaugusiojo pasiūlytą ugdymąsi skatinančią veiklą, susikoncentruoti ir išradingai ją plėtoti

- * Stebi, kaip auklėtoja stato bokštelį ir pats ima kaladėles, stato panašų bokštelį.
- * Auklėtojai pasiūlius naują žaislą, išbando jo galimybes.
- * Mėgsta išbandyti auklėtojų pasiūlytą veiklą: antspauduoti pirštukais, delniukais, žaisti spalvų žaidimus, statyti smėlio pilis ir kt.
- * Ekspresyviai reiškia savo norus, sako „ne“.

Gebėjimui susidoroti su kliūtimis siekiant sumanymų realizavimo

- * Sudėlioja visas formeles į jų vietas. Jas išima ir vėl sudėlioja.
- * Pats stengiasi apsirengti, nusirengti, tvarko savo drabužius, aunasi batukus.
- * Keičia judėjimo kryptį, išvengia kliūčių, juda aplink daiktus, po jais, virš jų, pralenda pro juos.
- * Tyčia ieško sunkumų, todėl lipa ant smulkių daiktų, eina atbulas, užsimerkęs, spraudžiasi tarp baldų.
- * Atkakliai bando užsegti didelę sagą, kelis kartus užsega ir vėl atsega.
- * Ilgai tyrinėja naują žaislą.
- * Pasilipa ant kėdutės, kad pasiektų žaislą, knygelę, padėta ant palangės.

IKIMOKYKLINIS AMŽIUS

Gebėjimui pačiam susirasti veiklą ir ją turiningai plėtoti

- * Daro darbelį „Mano gerosios rankytės“ (apibrėžia savo rankos plaštaką, pasirenka ir priklįuoja paveikslėlius, žyminčius, ką gali nuveikti darželyje ar kieme).
- * Piešia piešinį „Mano diena“, atspindintį, ką ketina veikti per dieną.
- * Savarankiškai pasirenka veiklą: dėlioja dėliones, konstruoja, piešia, lipdo, varto knygutes, žaidžia kortelių žaidimus, spalvina, muzikuoja ir kt.
- * Savarankiškai pasirenka, kaip atlikti meninę veiklą: spalvinti kreidelėmis, guašu, pieštukais, flomasteriais ir t. t.
- * Pats pasirenka žaidimą ir ilgai jį plėtoja pats vienas ar su draugais (pvz. „Namai“, „Statybų aikštelėje“ ir kt.).

Gebėjimui įsitraukti į suaugusiojo pasiūlytą ugdymąsi skatinančią veiklą, susikoncentruoti ir išradingai ją plėtoti

- * Susidomėjęs ilgesniam laikui, įsitraukia į suaugusiojo jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei pasiūlytą veiklą: atlieka bandymus, eksperimentus, ieško informacijos, kuria, vaidina, pasakoja ir kt.
- * Sprendžia auklėtojų sudarytas problemines situacijas – teikia pasiūlymus.
- * Rodo iniciatyvą vadovauti sugalvotam žaidimui, kviečia prisijungti kitus vaikus, auklėtoją.

Gebėjimui susidoroti su kliūtimis siekiant sumanymų realizavimo

- * Dėlioja dėlionę, nepaisydamas šalia keliamo vaikų triukšmo, stengiasi sudėti iki galo, konstruoja.
- * Žaidžia ilgą laiką trunkančius kūrybinius žaidimus (pvz. visą savaitę žaidžia žaidimus; „Šeima“, „Mokykla“ ir kt.).
- * Stengiasi išbandyti savo galimybes meninėse veiklose.
- * Bando pradėtą darbą atlikti iki galo.
- * Nepavykus sukonstruoti statinio, suklijuoti darbelio, bando padaryti kitaip, nepasisekus pirmiausia prašo draugo pagalbos, o tik po to kreipiasi į suaugusįjį.
- * Padeda draugui įveikti problemas: suvarstyti batų raištelius, užsitraukti striukės

užtrauktuką, užsirišti šaliką ir pan.
UGDYMO(SI) PRIEMONĖS IR APLINKA
Ugdymo(si) priemonių pritaikymas: priemonė varstymui, užrišimui, užsegimui, prilipinimui, užtrauktuko užtraukimui, žaislai, dėlionės, bokšteliai, kibirėliai, kaladėlės, konstruktoriai, mašinėlės, stebuklingos dėžutės, inercinės mašinėlės, sukamieji vilkeliai, muzikiniai instrumentai, žaidinimai, nameliai su geometrinėmis figūrėlėmis, priemonės („Užsek - atsek“, „Suverk – išverk“, „Suverk karolius mamai“, „Susek pagal spalvas“), šviesos stalas.
Ugdymo(si) aplinka: grupė, lopšelio-darželio kiemas, salė, judesio korekcijos kabinetas, kompiuterių klasė, dailės studija.
UGDYMO GAIRĖS IR SIŪLomos IDĖJOS
<ul style="list-style-type: none"> * Veiklą vaikams pasiūlyti tik kaip motyvuojančią idėją, kurią jie galėtų sukonkretinti ir savaip įgyvendinti. * Kelti klausimus, kurie skatintų mąstyti, bandyti daug kartų, pateikiant kelis alternatyvius būdus. * Sumanymus, idėjas plėtoti kelias dienas. * Plėtoti idėjas, sumanymus grupelėmis, po vieną, po kelis. * Skatinti vaikus pabaigti pradėtus darbus, padėti vienas kitam įveikti problemas. * Neskubėti teikti vaikams pagalbos, patys bando įveikti iššūkius savarankiškai. * Siūlyti vaikams kruopštumo, susikaupimo reikalaujančių darbų, pvz.: įverti siūlą, įsiūti sagą, prisukti veržlę ir pan.

16. PROBLEMŲ SPRENDIMAS	
Esminis gebėjimas. <i>Atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.</i>	
Problemų sprendimo srityje vaikui ugdantis tobulėja:	
<ul style="list-style-type: none"> • <i>problemų atpažinimas, įžvelgimas;</i> • <i>sprendimų, išeičių paieška ir tinkamiausio sprendimo pasirinkimas bei įgyvendinimas, pasekmių, panaudojus sprendimą, stebėjimas ir apmąstymas;</i> • <i>mokymasis įveikti nesėkmes.</i> 	
VAIKO VEIKSENOS	
ANKSTYVASIS AMŽIUS	IKIMOKYKLINIS AMŽIUS
<i>Problemų atpažinimui, įžvelgimui, sprendimų, išeičių paieškai ir tinkamiausio sprendimo pasirinkimui bei įgyvendinimui, pasekmių, panaudojus sprendimą, stebėjimui ir apmąstymui</i>	<i>Problemų atpažinimui, įžvelgimui, sprendimų, išeičių paieškai ir tinkamiausio sprendimo pasirinkimui bei įgyvendinimui, pasekmių, panaudojus sprendimą, stebėjimui ir apmąstymui</i>
* Stebi paveikslėliuose pavaizduotas situacijas, bando jas paaiškinti.	* Kartu su auklėtoja varto knygeles, žiūri plakatus, animacinius filmukus apie įvairių

- * Atlikdamas sudėtingus veiksmus, stebi kas mato jo atliekamus veiksmus.
- * Metęs nepavykusią veiklą po kiek laiko sugrįžta prie jos ir vėl bando įveikti.
- * Nedrąsiai paprašo suaugusio pagalbos, nuneša daiktą ir rodo, ko jis nori.
- * Samprotauja ką galima daryti kitaip, tariasi su vaikais, iš jų mokosi.
- * Neįveikęs sudėtingos veiklos, prašo pagalbos.
- * Išbando matytus ir naujai sugalvotus žaidimo būdus.
- * Išima ir sudeda kaladėles į didesnę ir mažesnę dėžutes.
- * Bando uždaryti dėžutes.
- * Bando atsukti kamštelius. Pavykus apsidžiaugia.
- * Bando sudėti korteles į joms skirtą dėžutę.
- * Žaidžia su vienas į kitą įdedamais žaislais, indais.
- * Bando pastatyti statinį iš kaladėlių.
- * Statiniui sugriuvus, nenusimena ir bando dar kartą.
- * Deda formelę į išpjovą kibirėlio dangtyje, namelio stogelyje ir pan.
- * Dėlioja dėlionės.
- * Atpažįsta sunkumus ir ieško tinkamo sprendimo.
- * Gaudo metamą kamuolį, nepavykus pagauti, bando jį spirti arba ridenti.
- * Stebi kitų vaikų elgesį ir bando atkartoti.
- * Atlieka nesudėtingus pavedimus, pasako ką daro, ką nori daryti.
- * Pasako, ką pavyko atlikti, įvertina (pasidžiaugia, ploja, sušunka, nepavykus numeta, pradeda verksti, nususuka, nueina).

Mokymuisi įveikti nesėkmes

- * Klausosi sekamų pasakų, girdi kaip problemas sprendžia pasakų personažai.
- * Siūlo ir priima pagalbą, mokosi iš savo ir kitų klaidų.
- * Drąsiai imasi pasiūlytos veiklos, žaisti naują žaidimą.
- * Laikosi grupėje esančios tvarkos.
- * Nepavykus atlikti susikremta, supyksta, nususuka

personažų poelgius.

- * Mokosi atpažinti konfliktines situacijas.
- * Apibraukia paveikslėlius, kuriuose vaikai tinkamai elgiasi.
- * Grupuoją paveikslėlius „Geri ir blogi poelgiai“.
- * Bando konfliktines situacijas spręsti savarankiškai. Nepasisekus – laukia pagalbos.
- * Pasakoja pagal paveikslėlius – komentuoja problemines situacijas, jų pasekmes.
- * Kuria darbelį iš popieriaus, nepavykus bando dar kartą.
- * Mokosi padėti vieni kitiems kasdieninėje veikloje.
- * Numato, kurią problemą išspręs su draugais, o kuriai įveikti reikės suaugusiojo pagalbos.
- * Bando įvairius veikimo būdus ir žiūri, ar pavyko.
- * Bando klijuoti suplėšytą knygą, taiso sugadintą daiktą.
- * Žaidžia žaidimą „Labirintų keliu“.
- * Mokosi pats iš nepavykusių sprendimų, veiksmų ar poelgių, bando rasti išeitį, ieško sprendimų, numatydamas pasekmes ir pagalbos pobūdį.
- * Dalyvauja situaciniuose žaidimuose „Ką daryti, jeigu...“, „Susipykau su draugu“.
- * Įvardija, kas gali padėti susirgus, pasiklydus, gaisro atveju.
- * Žino pagalbos tarnybos numerį 112.

Mokymuisi įveikti nesėkmes

- * Suvokia, kad susidūrė su sudėtinga kliūtimi. Sprendimų ieško sugalvodamas vis naujus sprendimo būdus.
- * Žino ir pasako kelis būdus kaip galima elgtis, kai niekas su tavimi nedraugauja.
- * Išvardija kelias savo grupei būdingas problemas.
- * Sudarinėja veiksmų planą tikslui pasiekti.
- * Aptaria emocijų valdymo būdus.
- * Rodo iniciatyvą sprendžiant problemas, o nepasisekus – bando suvaldyti savo emocijas, ieško pasiteisinimo, nusiramino būdų.
- * Susipykęs su draugu po kurio laiko bando išspręsti nesutarimą, pasiūlo savo atsineštą žaislą, pakviečia žaisti, leidžia pasirinkti norimą vaidmenį.

UGDYMO(SI) PRIEMONĖS IR APLINKA

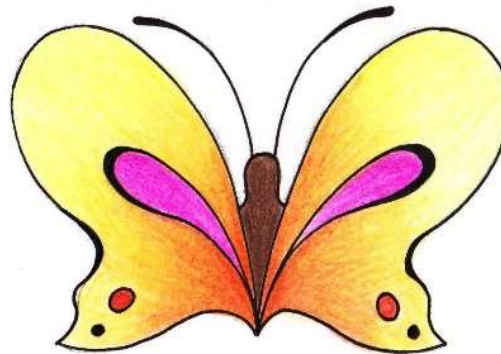
Ugdymo(si) priemonių pritaikymas: grožinės, pažintinės literatūros ir kitos knygos, paveikslėliai, plakatai, emocijų žaidimai, vaizdinė medžiaga iš interneto, saugaus elgesio kortelės, dėlionės, stalo žaidimai, nuotaukų kortelės, poelgio-pasekmės kortelės, žaislai, skirti žaidimui poromis (domino, kaladėlės),

konstruktoriai, mozaikos, loginių užduočių, situacijų lapai, siužetiniai žaislai, skirtingų žanrų, pobūdžio muzikos įrašai, animacinių filmų įrašai, žaidimai, eksperimentai su smėliu, sniegu, kita gamtine medžiaga, galvosūkių, labirintai, žaislai „Pasidaryk pats“, meistravimo įrankiai, tikra nenaudojama buitinė technika, mechaniniai, techniniai žaislai, profesijų atributai, kibirėliai, nameliai su išpjovomis, drabužių smeigtukai, priemonės kamštelių užsikimui, skirtingų dydžių indeliai, dėžutės.

Ugdymo(si) aplinka: grupė, judesio korekcijos kabinetas, salė, informacinis centras-bibliotekėlė, lopšelio-darželio kiemas, Talkšos ežero pakrantė.

UGDYMO GAIRĖS IR SIŪLomos IDĖJOS

- * Patarti vaikams, kaip elgtis įvairiose sudėtingose situacijose.
- * Padrąsinti vaikus ryžtingiau veikti („Pabandyk pats, tu jau didelis“, „Tau pavyks“, „Pabandyk kitaip!“ „Na, dar kartą“).
- * Drąsinti, girti vaikus, net ir už menkas jų pastangas.
- * Užduoti klausimus, kurie netiesiogiai padėtų rasti sprendimą.
- * Siūlyti vaikams drąsiai bandyti, eksperimentuoti, tartis su kitais.
- * Komentuoti vaikų taikytus problemų sprendimo būdus ir jų pasekmes, kad vaikai geriau suprastų, kodėl pavyko ar nepavyko įveikti sunkumus.
- * Drąsinti vaikus kartu ieškoti išeities iš susidariusios probleminės situacijos.
- * Skaityti pasakas, žiūrėti filmuotą medžiagą, filmukus apie įvairius žmonių poelgius, jų pasekmes.
- * Padėti tiek, kad pajutęs pagalbą, vaikas pats imtų spręsti iškilusią problemą.
- * Grupėje įkurti nusiramimo, ramybės, tylos kampelį.
- * Priminti vaikams anksčiau naudotus problemų sprendimo būdus.
- * Sumodeliuoti problemines situacijas žaidžiant žaidimus „Ką daryti, jeigu...“, „Susipykau su draugu“ ir kartu su vaikais jas išspręsti.
- * Aiškintis grupės konfliktus, ieškoti prižasčių ir sprendimo būdų.
- * Užduoti vaikams atvirusius klausimus, padedančius apmąstyti problemą.

MENINĖ KOMPETENCIJA

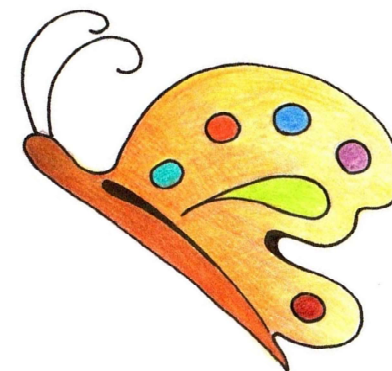
MENINĖ KOMPETENCIJA SIETINA SU ŠIOMIS PASIEKIMŲ SRITIMIS:

- **MENINĖ RAIŠKA;**
- **ESTETINIS SUVOKIMAS;**
- **KŪRYBIŠKUMAS.**

Lūkestis. Kuriantis vaikas.

Esminės pažinimo kompetencijos nuostatos:

- *jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje;*
- *domisi, gėrįsi, grožisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla;*
- *jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.*

12. MENINĖ RAIŠKA

Esminis gebėjimas. *Spontaniškai ir savitai reiškia įspūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.*

Meninės raiškos srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- *emocijų, patirties, minčių, įspūdžių raiška meninėmis priemonėmis ir būdais;*
- *meninės raiškos priemonių tyrinėjimas ir eksperimentavimas;*
- *meninė kūryba ir improvizacija.*

VAIKO VEIKSENOS

ANKSTYVASIS AMŽIUS	IKIMOKYKLINIS AMŽIUS
<p><i>Emocijų, patirties, minčių, įspūdžių raiškai meninėmis priemonėmis ir būdais</i></p> <p>Muzika ir šokis</p> <p>* Klausosi vaikiškų dainelių, trumpų instrumentinių kūrinėlių ir, jei muzika patinka, ploja, trepsi, šypsosi ir kt.</p>	<p><i>Emocijų, patirties, minčių, įspūdžių raiškai meninėmis priemonėmis ir būdais</i></p> <p>Muzika ir šokis</p> <p>* Klausosi įvairių stilių, žanrų muzikos kūrinių ar jų ištraukų.</p> <p>* Įvardina skambėjusios muzikos nuotaiką, tempą.</p> <p>* Žaidžia su instrumentų paveikslėliais, klausydamas instrumentinės muzikos.</p> <p>* Dainuoja liaudies dainas, imituoja judesius.</p> <p>* Dainuoja tyliai, garsiai, pašnibždomis.</p>

<p>* Vartydamas muzikines knygeles, reaguoja garsu, mimika.</p> <p>* Spontaniškai žaidžia balso intonacijomis.</p> <p>* Emocingai atsiliepia į klausomus kūrinius (šypsosi, džiaugiasi, ploja, trepsi, barškina, stuksena).</p> <p>* Balsu imituoja aplinkos garsus (gyvūnų, mašinų, gatvės ir t.t).</p> <p>* Bando dainuoti savos kūrybos daineles.</p> <p>Žaidimai, vaidyba</p> <p>* „Muzikuoja“ su šalia esančiais daiktais, vaikiškais instrumentais.</p> <p>* Balsu perteikia kai kurių personažų charakterius (piktas, gudrus), nuotaikas.</p> <p>Vizualinė raiška</p> <p>* Tapydamas staiga vienoje vietoje ima tepti įvairių spalvų dažus, šukčioti, trinti, kol pratrina skylę.</p> <p>* Eksperimentuoja tapymą kempine: pradžioje brauko lyg teptuku, po to nudžiunga atradęs, kad baksnojant pasidaro daug dėmių.</p> <p><i>Meninės raiškos priemonių tyrinėjimams ir eksperimentavimams, meninei kūrybai ir improvizacijai</i></p> <p>Muzika ir šokis</p> <p>* Apžiūri instrumentus, kuriais groja, tyrinėja jų garsus.</p>	<p>* „Groja“ savo kūnu, aplinkos daiktais, vaikiškais instrumentais pritardamas šokiams, dainelių, instrumentinių kūrinių intarpuose, įžangose.</p> <p>* Mėgdžioja gamtos garsus.</p> <p>* Bando savo balso galimybes žaisdamas vokaliinius žaidimus: „Padainuok aukštai-žemai, storai- plonai“, „Pamėgdžiok operos solistą ir rokerį“.</p> <p>* Klausosi natūralių gamtos garsų, imituoja juos.</p> <p>* Išklauso draugo dainavimo, prisitaiko prie dainavimo ansamblyje.</p> <p>* Skanduoja ritmines skanduotes, palydi jas judesiais.</p> <p>* Ritmiškai atlieka nesudėtingas melodijas metalofonais, lazdelėmis.</p> <p>* Savais žodžiais išsako kilsius įspūdžius. Atpažįsta kai kurių instrumentų (smuiko, būgno, dūdelės, varpelio) tembrus, girdėtus kūrinius.</p> <p>* Grupėje, namuose dainuoja išmoktas daineles.</p> <p>* Pritaria suaugusiojo grojimui, atlikdami muzikines pjeses solo ir „orkestre“, seka „dirigento“ judesius, stengiasi kartu pradėti ir baigti kūrinėlį.</p> <p>* Dainuoja sudėtingesnio ritmo, melodijos, platesnio diapazono vienbalses dainas, jas pakankamai tiksliai intonuoja.</p> <p>* Sudaro, sumažina ir padidina ratą šokio ar ratelio metu.</p> <p>* Šoka sudarydami du ratus, dvi eiles.</p> <p>* Žaidžia lietuvių liaudies muzikinius ratelius: „Žvirbli, žvirbli“, „Genys ir šarka“, „Kanapėlė“, „Aš pasėjau linelį“ ir pan.</p> <p>* Šoka lietuvių liaudies šokius poromis, po keturis, susikabinę įvairias būdais: „Malūnelis“, „Dvi daratos“, „Pjaunikėlis“, „Maišas yra“ ir pan.</p> <p>* Šoka įvairių tautų šokius, žaidimus „Gyvatėlė“, „Draugystės šokis“, „Kiaulė grikiuose“, „Sirtakis“ ir pan.</p> <p>* Lankosi koncertuose.</p> <p>Žaidimai, vaidyba</p> <p>* Žaidžia vaizduojamuosius žaidimus.</p> <p>* Spontaniškai reiškia emocijas: susimąsto, stengdamasis prisiminti, kaip pavaizduoti, netrukus šypsosi, džiaugdamasis, kad pavyko.</p> <p>* Vaidindamas palaiko bendravimą su publika, pažvelgdamas į žiūrovus.</p> <p>* Baigęs vaidinti nusilenkia žiūrovams.</p> <p>* Lankosi edukaciniuose spektakliuose, teatre.</p> <p>* Aptaria su draugais, suaugusiais savo ir kitų vaidmenis.</p> <p>Vizualinė raiška</p> <p>* Varto dailės kūrinių reprodukcijų albumus, juos komentuoja.</p> <p>* Eksperimentuoja linijomis, spalvomis, formomis. Bando pavaizduoti pikta, šokančią, šokinėjančią linijas.</p>
---	---

<p>* Kuria sugalvotus garsus, daineles, pritaria joms muzikiniiais instrumentais.</p> <p>* Muša ritmą kojomis, kaladėlėmis, ploja rankomis.</p> <p>* Reaguodamas į muziką ar suaugusiojo judesius spontaniškai atlieka natūralius judesius (ploja, eina pirmyn, atgal, trepsi, spyruokliuoja, susikabinęs dviem rankom su suaugusiuoju šokinėja ant dviejų kojų).</p> <p>* Ritmiškai pritaria pedagogo grojimui barškučiais, lazdelėmis, akmenukais.</p> <p>* Drauge su pedagogu žaidžia muzikinius žaidimus, eina ratelius, jų tekstą imituoja rankų, kūno judesiais.</p> <p>* Dainuoja trumpas, nesudėtingas, siauro diapazono dainas.</p> <p>* Šoka sujungdamas du judesius (eina – tupia, pamojuoja – apsikabina).</p> <p>* Šoka pagal lėtą, greitą, ramią, vaikišką melodiją.</p> <p>Žaidimai, vaidyba</p> <p>* Suaugusiajam sekant pasakėlę, vaiko delne maišant įsivaizduojamą košę, vaikas taip pat maišo, dalija, jai pasibaigus, vaizduoja, kaip pelytė bėga slėptis.</p> <p>* Suaugusiajam sekant pasakėlę, vaikas parodo, kaip šuniukas amsi, kiškutis striksi.</p> <p>* Mėgdžioja augalų judesius.</p> <p>* Šliaužia, ropoja, šokuoja, eina keturiomis, susiedamas judesį su</p>	<p>* Patirtį išreiškia įvairiomis linijomis, jų deriniais, dėmėmis, geometrinėmis ir laisvomis formomis, spalvomis, išgaudamas šiek tiek atpažįstamus vaizdus, objektus, juos įvardija.</p> <p>* Piešia linijas ant smėlio, sniege.</p> <p>* Atranda, kad štrichuojant galima ką nors pavaizduoti.</p> <p>* Mėgina piešti flomasteriu abiem rankomis.</p> <p>* Komentuoja kylančias asociacijas atradus apskritimo ir iš jo išeinančių linijų piešimo variantus.</p> <p>* Piešia išryškindamas reikšmingas detales (nupiešia vaiką plačiai atverta burna, paaiškina, kad berniukas šaukia ir pan.).</p> <p>* Norėdamas pasakyti viską, ką žino apie vaizduojamą objektą, piešia „permatomus“ piešinius (nupiešto namo kambariuose detalai vaizduoja tai, ką nori papasakoti).</p> <p>* Pavaizduoja kas vyksta važiuojančiame autobuse, plaukiančiame laive, skrendančiame lėktuve.</p> <p>* Vaizduoja žmogaus judesį (sulenktas einančio žmogaus kojas, iškeltas rankas).</p> <p>* Gamina, dekoruoja dovanų dėžutes.</p> <p>* Reiškia savo potyrius, įspūdžius neįprastomis sąlygomis ir priemonėmis, (pvz., piešiant gamtoje, ant asfalto, šaligatvio plytelių, smėlio, šlapio sulamdyto popieriaus, laikraščio, piešti plunksna, kitu teptuko galu, pagaliuku, akmenėliu ir kt.).</p> <p>* Turtina savo patirtį, vaizdinius stebėdamas dekoratyvinės ir vaizduojamosios dailės, šiuolaikinio meno (instaliacijų, abstrakčių skulptūrų, fotografijų ir kt.) kūrinis, menininkų kūrybos procesą artimoje aplinkoje, lankydamasis parodose, muziejuose, tradicinėse šventėse.</p> <p>* Vaizdu išreiškia jutiminę patirtį (garsų, kvapų, skonio ir kt.).</p> <p style="text-align: center;"><i>Meninės raiškos priemonių tyrinėjimams ir eksperimentavimams, meninei kūrybai ir improvizacijai</i></p> <p>Muzika ir šokis</p> <p>* Apžiūri muzikinius instrumentus, kai kuriuos teisingai įvardina.</p> <p>* Skanduoja, ploja, trepsi, kuria melodijas ir ritmus savo vardui, žodžiams.</p> <p>* Judesių kūrybai pasirenka atitinkamas priemones: kaspinus, lengvas, spalvotas skareles, medžiagos atraižas, juosteles ar kt.).</p> <p>* Kuria savus mušamuosius instrumentus.</p> <p>* Balsu ar muzikos instrumentais kuria ritmines melodijas eilėraščiams, žaidimams.</p> <p>* Kartu su auklėtoja sugalvoja, improvizuotai sujungia judesius, perteikdamas trumpą istoriją, pvz., gėlės gyvenimas nuo sėklos (guli susiritęs, klūpi užsidengęs rankomis galvą), daigo (suglaudęs delnus rankas kelia aukštyn) iki žiedo (atsistoja ir išskleidęs rankas į šonus sukasi) ir nuvytimo (leidžia rankas per šoną, pasilenkia ir vėl atsiklaupia).</p> <p>* Šokinėja ant dviejų kojų, viena koja perteikdamas lietaus lašelius, ritasi perteikdamas upelio tekėjimą, sustingsta ledo gabaliuko poza, vėl atsigula ant žemės rodydamas, kad ištirpo.</p> <p>* Ritminiais, melodiniais, „gamtos“, savo gamybos vaikiškais muzikos instrumentais pritaria dainoms, šokiams, tyrinėja</p>
--	---

<p>personažu. Šliaužia vaizduodamas gyvatę, ropoja perteikdamas šuniuką, katytę ar kitą keturkojį, šokinėja ant dviejų kojų susiedamas judesį su kiškio judėjimu, mojuoja rankomis perteikdamas paukščio ar drugelio sparnų mostus, stovi ant vienos kojos kaip gandras, vaikšto pasistiebęs, pritūpęs pašoka į aukštį kaip varlė. Mojuoja rankomis kaip medžio šakos. Šiuos judesius sujungia į seką.</p> <ul style="list-style-type: none"> * Paprašytas greitai eiti, lėtai atsitūpti, aukštai pašokti ir apsidairyti, šiuos judesius atlieka savo pasirinkta tvarka. * Įterpia judesių, kurių nebuvo prašomas, pvz., apsisuka, iškelia rankas ir kt. * Muzikiniuose rateliuose savaip parodo judesius, kuria naujus. * Improvizuoja įvairiais muzikiniai instrumentais, kuria melodijas. * Žaisdamas vaizduoja, kaip mama, tėtis, vaikas važiuoja automobiliu, išlipa, ieško gedimo, remontuoja. <p>Vizualinė raiška</p> <ul style="list-style-type: none"> * Popieriaus lape brauko įvairias linijas, brauko, piešia ratukus. * Teptuku tapo spalvines dėmes. * Spaudinėja, suploja molį, plastiliną, atgnybia gabalėlius, juos jungia vieną prie kito. * Minkštomis kreidelėmis taškuodamas, keverzodamas linijas, užpildo vieną po kito kelis popieriaus 	<p>jų skambėjimo tembrus.</p> <ul style="list-style-type: none"> * Eina ratelių, šoka šokius ratu, vienoje linijoje (šoninis, pakaitinis žingsniai, dvigubas ratelis ir kt.). Tyrinėja judesių grakštumą, plastiškumą. * Kaip atlikėjas dalyvauja lopšelio-daželio koncertuose. * Kuria savo dainelę, šokį. * Grupėje dalyvauja „Talentų šou“, domisi šiuolaikiniais muzikos atlikėjais. * Žaidžia muzikinius žaidimus „Dirigentas ir orkestras“, „Miško orkestras“, „Išgirsk ir pakartok“. <p>Žaidimai, vaidyba</p> <ul style="list-style-type: none"> * Žaidžia muzikinius dialogus, kuria judesius kontrastingo pobūdžio muzikai. * Aprengia lėles savo sumanytais veikėjais, kuria situacijas pagal girdėtas pasakas, matytus filmukus. * Pasiūlo dekoracijas, kostiumus. Kartu su suaugusiuoju piešia, spalvina, klijuoja, dekoracijų detales išdėsto, apsirengia kostiumu. * Kūrybingai naudojami aplinkoje esančia kėde kaip akmeniu, lapės nameliu. * Atsineša ir susideda „reikalingus“ daiktus kirpyklai, ligoninei. * Įsirengia „kirpyklą“, „gydytojo kabinetą“. * Žaisdamas pagal pasaką improvizuoja. * Muzikiniuose rateliuose kuria ar savaip perteikia keletą judesių, veiksmų, vaizduojančių veikėją. * Kurdamas lėlių, dramos vaidinimus pagal girdėtą pasaką ar pasiūlytą situaciją, improvizuoja trumpas žodines veikėjų frazes, fizinius veiksmus, atskleidžia jų norus, emocines būsenas. * Tikslingai naudoja daiktus, teatro reikmenis, drabužius, aplinką. Žaisdamas muzikinius žaidimus ir ratelius perteikia veikėjo mintis, emocijas. * Kuria šokius. * Vaidina pačių sugalvotus siužetus su pasirinktomis lėlėmis. * Kuria trumpas improvizacijas pagal žinomas pasakas ar pačių sugalvotas: „Kelionė“, „Katinėlis ir gaidelis“ ir kt. <p>Vizualinė raiška</p> <ul style="list-style-type: none"> * Kuria koliažą ant kartono gabalo, klijuodamas audinio, tapetų, laikraščio skiauteles. Tarpus papildo tapydamas, piešdamas flomasteriu. * Iš įvairių medžiagų, buities ir gamybos atliekų sukuria originalių, gražių darbelių. * Lašinant skirtingų spalvų ir skirtingą kiekį dažų į vandenį, sukuria šviesių ir tamsių, šiltų ir šaltų spalvų labirintą. * Eksperimentuoja ir kuria naudodamas monotipijos, grotazo technikas, piešinius papildydamas gamtine medžiaga, popieriaus lankstinukais. * Kuria siužetus, ornamentus iš laisvų bei pagal kontūrą iškirptų, išplėšytų iš popieriaus geometrinių formų, gėlių, lapelių, eglučių ir kt. * Karpo, lanksto, pina, audžia iš popieriaus juostelių, šiaudelių ir kt.
---	--

<p>lapus.</p> <p>* Radęs kelių spalvų dažus tai į vieną, tai į kitą indelį įmerkia teptuką, ištraukęs pasižiūri, kaip jie varva, per lašus braukia teptuku, tepa, patrina pirštais.</p> <p>* Tyrinėdamas dailės medžiagas ir preimones intuityviai atranda skirtigus veikimo su jomis būdus (brauko pirštais, varvina, dažus, maigo tešlą).</p>	<p>* Kuria asambliažus, erdvinius- plastinius paveikslus iš įvairiausių daiktų, jų dalių (žaisliukų, smulkių buities daiktų, kamštelių, vielučių, sulankstytų iš popieriaus figūrėlių ir kt.) ant įrėmintos plokštumos arba kabančioje paverstoje plokščioje dėžutėje, papildo sumanymą tapydamas, nupiešdamas papildomų detalių.</p> <p>* Konstruoja erdvines figūras iš popieriaus, gamtinių medžiagų, antrinių žaliavų (buteliukų, dėžučių).</p> <p>* Kuria smulkesnių detalių, gamtinės medžiagos, mozaikas, mandalas, juostas, kilimėlius, dėlioja vaisių ir daržovių mozaikas.</p> <p>* Kūrybos procese bendradarbiauja su kitais vaikais, vienas kitą taiso, dalijasi idėjomis, ginčijasi.</p> <p>* Piešdamas kuria fantastines istorijas.</p> <p>* Eksperimentuoja ir atidžiau išsižiūri į įvairių medžiagų ir technikų teikiamas galimybes (pvz., priešingose stalo pusėse sėdintys vaikai lėtai rankomis brauko ant jo esančius dažus, stebėdami jų maišymąsi, atsiradusius atsitiktinius raštus ir vaizdus).</p> <p>* Kuria erdvines, mobilias kompozicijas. Įvairių spalvų popierinius skritulius kerpa ratuku, išgaudamas spirales. Jas pakabina ant sutvirtintų sukryžiuotų pagaliukų. Ant jų sumano priklijuoti gėlyčių, vienur, kitur paspalvinti.</p> <p>* Žaidžia kompiuterinės grafikos programomis (<i>Paint, Paintbrush</i> ir kt.), bando piešti įvairių spalvų linijomis, lieti dėmes, keisti spalvas.</p> <p>* Gėrisi savo atradimais, apie juos pasakoja, sukuria pavadinimus.</p> <p>* Eksperimentuoja tapybos, grafikos, mišriomis dailės priemonėmis ir medžiagomis, kuria sudėtingesnius koliažus, trimates formas iš įvairių medžiagų, asambliažus, fotografuoja, piešia skaitmeninėmis priemonėmis (piešimo programomis telefone, kompiuteryje).</p>
---	---

UGDYMO(SI) PRIEMONĖS IR APLINKA

Ugdymo(si) priemonių pritaikymas: muzikos instrumentai (molinukai, akmenukai, lazdelės, metalofonai, smuikas, išilginė fleita, kanklės, ritminiai mušamieji instrumentai (perkusijs) ar savos gamybos instrumentai), muzikinis centras arba garso grotuvas, būtiniausi įrašai (populiari, klasikinė liaudies, vaikų ir kt. muzika), skaitmeninės priemonės (telefonai, fotoaparatai, planšetės), kompiuteris, priemonės, skirtos aplikavimui, štapavimui, šviesos ir smėlio stalai, šviečianti lenta, kaspiniai, lengvos, spalvotos skarelės, medžiagos atraižos, įvairios dailės priemonės (įvairių dydžių ir spalvų pieštukai, teptukai) dažai, kreidelės, tapymo, lipdymo, piešimo, dekupažo, skrebinimo, liejimo priemonės, tapetai, įvairių dydžių, faktūrų ir spalvų popierius, apranga darbui su dažais, žirkklės, kanceliariniai peiliukai, klėjai, popieriaus pjaustymo aparatas rankdarbiams, molis, plastilinas, antrinės žaliavos (kamštukai, dėžutės, indeliai, popieriaus atliekos, ir kt.), teatro (šešėlių, lėlių, stalo) priemonės, veidrodžiai, pirštinių lėlės, lėlės marionetės, vaidybos drabužiai (skraistės, skrybėlės, bižuterija ir kt.), širmos, sceniniai drabužiai.

Ugdymo(si) aplinka: lopšelio-darželio grupės, salė, lopšelio- darželio kiemas, Talkšos ežero pakrantė, menų(muzikos) studija, biblioteka, žaidimų kambarys, kompiuterių klasė, Aušros muziejus, Dailės galerija, Dramos teatras.

UGDYMO GAIRĖS

- * Suteikti pakankamai laiko tyrinėti įvairius judesius, naudojant galvos, plaštakų judesius.
- * Pagal įvairią muziką skatinti vaikus judėti – išgauti kuo daugiau garsų naudojant kūno perkusiją.
- * Klausytis įvairių stilių muzikos.
- * Klausyti dainelių apie paukščius, žvėris, gamtos reiškinių garsų.
- * Skatinti dainuoti individualiai ir grupėmis.
- * Skatinti vaikus kurti siauro diapazono dainas, jas imituoti judesiais.
- * Kurti ritmus eilėraščiams, patarlėms. Ritminiais instrumentais pritarti nesudėtingoms melodijoms.
- * Skatinti vaikus judėti – šokant, žaidžiant liaudies žaidimus, ratelius, dainuojant daineles.
- * Klausytis tylios, garsios, ramios, triukšmingos muzikos.
- * Žaidžiant reikšti savo jausmus ir emocijas.
- * Skatinti vaikus kuo daugiau kurti, improvizuoti.
- * Žaidžiant, vaidinant, skatinti vaikus reikšti savo emocijas.
- * Vaidinti su pirštukinėmis lėlėmis, savos gamybos lėlėmis.
- * Atlikti nesudėtingos struktūros folklorinius žaidimus, ratelius.
- * Žaisti kompozitorius. Mokyti dalį teksto dainuoti, dalį deklamuoti.

13. ESTETINIS SUVOKIMAS

Esminis gebėjimas. *Pastebi ir žavisi aplinkos grožiu, meno kūriniais, džiaugiasi savo ir kitų kūryba, jaučia, suvokia ir apibūdina kai kuriuos muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno estetikos ypatumus, reiškia savo estetinius potyrius, dalijasi išgyvenimais, įspūdžiais.*

Estetinio suvokimo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- *nusiteikimas grožio, meninės kūrybos potyriams bei džiaugsmui; aplinkos, žmonių santykių, meno, savo ir kitų kūrybos grožio pajauta;*
- *jautrumas grožiui, meno raiškos priemonėms (spalvai, linijai, formai, judesiui, muzikos garsams ir kt.);*
- *jutiminių ir emocinių grožio išgyvenimų prisiminimas, apmąstymas ir dalijimasis su kitais.*

VAIKO VEIKSENOS

ANKSTYVASIS AMŽIUS

IKIMOKYKLINIS AMŽIUS

Nusiteikimui grožio, meninės kūrybos potyriams bei džiaugsmui; aplinkos, žmonių santykių, meno, savo ir kitų kūrybos grožio pajautai, jautrumui grožiui, meno raiškos priemonėms (spalvai, linijai, formai, judesiui, muzikos garsams ir kt.)

Nusiteikimui grožio, meninės kūrybos potyriams bei džiaugsmui; aplinkos, žmonių santykių, meno, savo ir kitų kūrybos grožio pajautai, jautrumui grožiui, meno raiškos priemonėms (spalvai, linijai, formai, judesiui, muzikos garsams ir kt.)

- * Stebi ir gėrįsi aplinkos daiktais, gamta, jos reiškiniais.
- * Lauke, matydamas žydinčius augalus, krykštauja, džiūgauja, rodo auklėtojai, čiupinėja, skina jų žiedus.
- * Klausosi auklėtojos sekamų pasakų, skaitomų eiliuotų kūrinių, apsakymų. Džiaugiasi knygelių iliustracijomis, paveikslėliais.
- * Atpažįsta mėgiamų knygelių iliustracijas, piešinėlius, mimika, gestais, garsais reiškia emocijas.
- * Tyrinėja grojančius žaislus, žaidžia su jais.
- * Tyrinėja muzikos instrumentų keliamus garsus, džiaugiasi jų skambesiu.
- * Klausosi auklėtojos, meninio ugdymo mokytojos dainuojamų lopšinių, dainelių, patys bando jas padainuoti meškiukui, lėlytei.
- * Stebi šokančius, dainuojančius draugus.
- * Stebi draugų vaidinimus, žaidžia su lėlių teatro lėlėmis, bando įsijausti į personažų vaidmenį.
- * Emocingai reaguoja į muziką, daineles, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinių objektus, džiaugiasi, ploja, trepsi. šypsosi, mojuoja rankomis į muzikos taktą, improvizuoja.
- * Prašo pakartoti patikusią dainelę, pasakėlę, šokį.
- * Judesiais perteikia muzikos nuotaiką.
- * Pastebi grupėje, salėje, kieme atsiradusius naujus gražius daiktus, juos įvardija, džiaugiasi, grožisi jais.
- * Gražiai sutvarko žaislus, džiaugiasi tvarkinga grupe.
- * Kai žaidžia ir per šventes puošiasi kaspinais, skrybėlėmis, skraistėmis ir kt.
- * Dalyvauja įstaigos renginiuose, šventėse, pasirodymuose.

Jutiminių ir emocinių grožio išgyvenimų prisiminimams, apmąstymams ir dalijimuisi su kitais

- * Džiaugiasi savo meniniu darbeliu, jį kabina grupės rūbinėlėje, rodo tėveliams.
- * Pasakoja apie savo ir kitų piešinius, aplinkoje pamatytus paveikslus, knygelių iliustracijas.
- * Žiūri renginių nuotraukas, džiaugiasi radęs save, pažįstamus draugus, juos įvardija.
- * Paklaustas pasako, ar patiko muzikos kūrinėlis, dainelė, šokis, vaidinimas, dailės darbelis.

- * Varto meno knygas, albumus, enciklopedijas, apžiūri tautodailės darbus, dailės reprodukcijas.
- * Dalyvauja susitikimuose su menininkais, amatininkais, susipažįsta su jų kūryba.
- * Grožisi metų laikais, gamtoje atranda spalvų, linijų, formų grožį, bando jį įvardinti.
- * Žaidžia garsais, žodžiais, garsažodžiais.
- * Komentuoja girdimų instrumentų skambesį, muzikos nuotaiką.
- * Sutelkia dėmesį ir seka vaidinimą ar filmuką, pastebi veikėjų kalbos intonacijas, poelgius, veiksmus, kostiumus, lydinčią muziką, dekoracijų detales.
- * Išraiškingais judesiais vaizduoja įvairius personažus, jų veiksmus.
- * Lanko parodas pėsčiųjų bulvaro vitrinose, reiškia savo nuomonę.
- * Padeda papuošti aplinką savo darbais įvairių švenčių metu, grožisi kitų darbais.
- * Rengia Kaziuko mugę, šventes: „Rudenėlio šventė“, „Madų šou“ ir kt.
- * Padedant auklėtojai, patys fotografuoja, rengia piešinių, nuotraukų parodėles, aptaria kitų darbelius.
- * Noriai ir su džiaugsmu stengiasi šokti, atlikti darbelį kuo gražiau.

Jutiminių ir emocinių grožio išgyvenimų prisiminimams, apmąstymams ir dalijimuisi su kitais

- * Klausosi koncertų, žiūri vaikiškus spektaklius, juos aptaria.
- * Žaidžia kūrybinis vaidmenų žaidimus: „Aš teatre“, „Aš kine“, „Grožio salone“.
- * Pasakoja, ką sukūrė pats, renkasi patikusį draugo darbelį. Pasako savo nuomonę, kodėl patiko labiausiai.
- * Dalyvauja įstaigos renginiuose, šventėse, pasirodymuose, vertina pasirodymą.
- * Pedagogų padedamas dalyvauja kūrybiniuose konkursuose, projektuose, festivaliuose, parodose, vertina pateiktus kūrybinius darbelius, pasirodymą.
- * Įvertina draugų poelgį, pasako savo nuomonę. Pastebi, kada kiti netvarkingai ar nešvariai apsirengę, pagiria, atvirai išreiškia savo nepasitenkinimą ar susižavėjimą, pasako komplimentus.

UGDYMO(SI) PRIEMONĖS IR APLINKA

Ugdymo(si) priemonių pritaikymas: meno knygos, albumai, enciklopedijos, grafikos, skulptūros, tekstilės, odos, amatų, liaudies meistrų dirbiniai, dailės reprodukcijos, stalo žaidimas „Spalvos“, plakatų rinkinys „Dailės raiška“, muzikiniai įrašai, vaidinimai, pasakos, didaktiniai žaislai, priemonės tapymui, lipdymui, kūrybiniams darbams, priemonės, skirtos aplikavimui, šampavimui, siužetinių-vaidmeninių žaidimų atributika, stalo teatras, lėlės, muzikos instrumentai: molinukai, akmenukai, lazdelės, metalofonai, smuikas, kanklės, akordeonas, ritminiai mušamieji instrumentai (perkusija), savos gamybos instrumentai, žaislai vaikams džiuginti, grojantys išmanieji žaislai, nuotaikų kortelės, siužetiniai, minkšti ir asmeniniai žaislai, stendai vaikų darbams eksponuoti, šukuosenų bei madų albumai, fotoaparatas.

Ugdymo(si) aplinka: grupė, judesio korekcijos kabinetas, salė, informacinis centras-bibliotekėlė, lopšelio-darželio kiemas, Talkšos ežero pakrantė, fotografijos muziejus, parodų vitrina pėsčiųjų bulvare, Šiaulių Aušros muziejus, Ch. Frenkelio vila, Šiaulių dramos teatras, Šiaulių kultūros centras, mugės.

UGDYMO GAIRĖS IR SIŪLomos IDĖJOS

- * Sudaryti galimybę vaikams stebėti vaizduojamosios (tapybos, grafikos, skulptūros) ir taikomosios – dekoratyvinės dailės kūrinius, reprodukcijas ir kt., diskutuoti, ką menininkas norėjo pasakyti.
- * Palaikyti vaikų norą aktyviai patiems kurti, vaidinti, šokti, piešti, pagirti, paskatinti, pasidžiaugti. Skatinti dalyvauti kūrybiniuose konkursuose, projektuose, festivaliuose, parodose, vertinti pateiktus kūrybinius darbelius, pasirodymą.
- * Organizuoti veiklas, kurios vaikams padėtų pajusti vaizdo, nuotaikų pasikeitimus.
- * Žaisti žaidimus, kuriuose vaikai taptų muzikantais, šokėjais, dainininkais, pasakų personažais.
- * Lankytis parodose, renginiuose, koncertuose, muziejuose, teatre, miesto šventėse, mugėse, cirke.
- * Su vaikais pasikalbėti apie patirtus įspūdžius, pasidalinti savo mintimis, emocijomis, pasidžiaugti pastebėtu grožiu.
- * Organizuoti susitikimus su menininkais, amatininkais.
- * Skatinti stebėti menininkų, amatininkų kūrybos procesą bei patiems kartu kurti.
- * Organizuoti pasivaikščiojimus lauke, už darželio teritorijos, pastebinti gražius vaizdus, detales.
- * Fotografuoti, kaupti atspausdintus arba elektroninius vaizdus, peržiūrėti naudojant multimediją.
- * Skatinti klausant, apžiūrint meno kūrinius, kalbėti apie savo ir kitų darbelius: kodėl patinka, kuris gražesnis, kuris linksmiausias, kokių spalvų ar formų, kurį norėtum dar išgirsti, pamatyti, kodėl?
- * Skatinti vaikus suprasti ir atskirti, kokia išvaizda gali būti pavadinta gražia, akcentuojant tai, ką patys gali padaryti, kad atrodytų gražiai.

17. KŪRYBIŠKUMAS

Esminis gebėjimas. *Savitai reiškia savo įspūdžius įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.*

Kūrybiškumo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- *domėjimasis naujais, nežinomais, sudėtingais dalykais;*
- *gebėjimas išvelgti problemas, klausinėti, diskutuoti, įsivaizduoti, fantazuoti;*
- *troškimas ieškoti atsakymų, netikėtų idėjų, kurti variantus, savaip pertvarkyti, pritaikyti;*
- *drąsa veikti, daryti savaip.*

VAIKO VEIKSENOS

ANKSTYVASIS AMŽIUS

Domėjimuisi naujais, nežinomais, sudėtingais daiktais

- * Domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais (judesiais, veido, kūno išraiškomis reaguoją į naujus vaizdus, garsus, objektus).
- * Domisi, kas yra žaislų viduje, juos išardydamas.
- * Gamtoje nori išbandyti tai, ko nepatyrė – taškutis balose, voliotis sniege.
- * Tyrinėja įvairių faktūrų audinius, aprenkia mergaitę, berniuką.
- * Tyrinėja įvairių garsų išgavimo būdus, naudodamas antrines žaliavas, gamtinę medžiagą.

Gebėjimui išvelgti problemas, klausinėti, diskutuoti, įsivaizduoti, fantazuoti

- * Įsivaizduoja gyvūnus, augalus, daiktus, apie kuriuos jam pasakojama, skaitoma.
- * Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus.

Gebėjimui ieškoti atsakymų, netikėtų idėjų, kurti, savaip pertvarkyti, pritaikyti, drąsiai veikti, daryti savaip

- * Žaidžia, eksperimentuoja su spalvomis (nudažo buteliuose esantį vandenį, jį pilsto, semia, laisto, ant didelio popieriaus lapo varvina dažus ir brauko per juos pirštais, delnais).
- * Žaidžia, eksperimentuoja su smėliu (piešia ant smėlio, važiuoja

IKIMOKYKLINIS AMŽIUS

Domėjimuisi naujais, nežinomais, sudėtingais daiktais

- * Atranda naujus daiktus ir vis kitas jų savybes. Domisi ir žaidžia naujais konstruktoriais, kaladėlėmis - stato, juos ardo ir vėl kuria.
- * Išsiaiškina kaip valdomi žaislai su elementais, geba juos savarankiškai įjungti, išjungti, valdyti.
- * Domisi knygomis su atverčiamais langeliais, garsus skleidžiančiais knygos veikėjais, mašinomis.
- * Džiaugiasi naujais atradimais gamtoje: mėto, plukdo įvairius daiktus, voliojasi sniege, ridena sniego gniūžtes, kamuolius, piešia pagaliukais ant sniego, smėlio.
- * Išbando šaukštų, kočėlų, puodų ir kitų apyvokos daiktų naujas panaudojimo galimybes bei muzikinį skambesį.
- * Atranda ir savitai reaguoją į naujus žaidimus su gamtine medžiaga ir biriais maisto produktais.
- * Gėrisi metų laikų spalvomis, įvairiais puošybos elementais, formomis.
- * Išbando įvairių medžiagų galimybes, atranda dar nepažintus dalykus.
- * Žaidžia su vandeniu, jį pilsto, sveria, semia, laisto, piešia vandeniu ant asfalto.

Gebėjimui išvelgti problemas, klausinėti, diskutuoti, įsivaizduoti, fantazuoti

- * Fantazuoja žaisdamas, atlieka simbolinius veiksmus su žaislais arba jų pakaitalais.
- * Žaisdamas persikūnija į įvairius veikėjus, sugalvoja nebūtų personažų.
- * Kuria žaidimus, pasirenka ir interpretuoja įvairių profesijų atstovų vaidmenis.
- * Įsivaizduoja gyvūnus, augalus, daiktus, apie kuriuos jam pasakojama, skaitoma.
- * Pasitelkia vaizduotę ką nors veikdamas: žaisdamas, pasakodamas, judėdamas.

<p>per jį mašinėlėmis, brauko su medžių šakelėmis, akmenukais, smaigsto į jį lapus, kankorėžius, dėlioja ant jo gamtinę medžiagą).</p> <ul style="list-style-type: none"> * Stato smėlio pilis, jų dekoravimui naudoja gamtinę medžiagą. * Piešia ant stiklo, veidrodžio, įmaučių, kartono. * Antspauduoja su burokėliu, morka, bulve, obuoliu, medžio lapais, kita gamtine medžiaga. * Iš gamtinės medžiagos kuria naujus produktus. * Atlieka vis įvairesnius veiksmus su tuo pačiu daiktu. * Pritaiko įvairius daiktus veiksams: „kaladėlė – telefonas, pieštukas – šaukštas“ ir pan. * Emocingai reaguoja į naują patirtį. * Kartu su auklėtoja dalyvauja kūrybiniuose darželio projektuose. 	<ul style="list-style-type: none"> * Pasakodamas apie šeimą, save, prikuria nebūtų įvykių, nutikimų. * Sumanęs tampa antimi, gyvate, žirgu ir vaizduoja jų judėjimą. * Kelia probleminius klausimus, diskutuoja, svarsto, įsivaizduoja, fantazuoja. <p style="text-align: center;"><i>Gebėjimui ieškoti atsakymų, netikėtų idėjų, kurti, savaip pertvarkyti, pritaikyti, drąsiai veikti, daryti savaip</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * Kuria ant stiklo, veidrodžio, šviesos stalo, panaudojant žaislus, peršviečiamus ir neperšviečiamus daiktus, figūrėles, gamtinę medžiagą, šviesos efektus. * Renkasi žaidimui reikalingus daiktus, tariasi su draugais, kuria taisykles, scenarijus. * Naudoja įprastus daiktus, pagal naują paskirtį ir sukuria visiškai kitą produktą. * Vaidina patys ir naudoja teatro lėles, improvizuoja atlikdami trumpus kūrinėlius, pasakas, kurių veikėjams sugalvoja įvairių situacijų, nutikimų. * Analizuoja savo ir draugų darbus (piešinius, statinius, kitą veiklą) stengiasi, kad jo būtų geriausias, gražiausias.. * Kūrybiškai naudoja įprastus objektus savo veiklai. * Žaidžia, kuria nerealias situacijas (Pvz.: įsivaizduokime, kad mes einame pajūriu...). * Pats kuria pasakas: „Kas nutiktų, jeigu...?“ „Įsivaizduok, jeigu...“. * Svarsto kuo gali tapti? (pvz. nupieštas apskritimas) ir pan. * Svarsto pvz.: „Kaip galima patobulinti...?“ „Kaip dar galima būtų panaudoti...?“
--	---

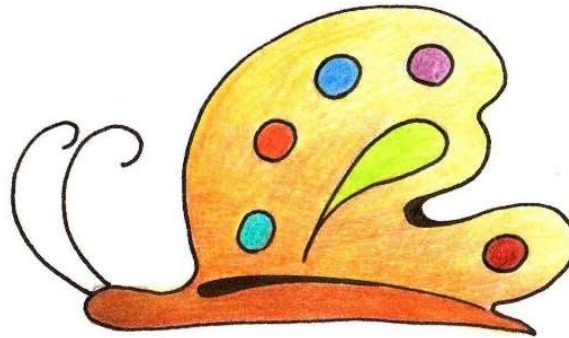
UGDYMO(SI) PRIEMONĖS IR APLINKA

Ugdymo(si) priemonių pritaikymas: žaislai, kuriuos galima išlankstyti, išardyti ir vėl sudėti, žaislai, skleidžiantis garsus, žaislai siurprizai, riedantys žaislai, priemonės skirtos žaidimui su vandeniu (laistytuvai, semtuvėliai, vonelės, indeliai), knygutės, šviesos stalas ir žaidimams būtini peršviečiami ir neperšviečiami daiktai, įvairios figūrėlės, smulkūs žaislai, karoliukai, sagos, skaisti plėvelė, birus smėlis, kinetinis smėlis, kinetinės putos, lipdymo masė, magnetinės lentos, dėlionės, mozaikos, gamtinė medžiaga (akmenukai, kaštonai, giliukai, gėlės, gėlių žiedlapiai, medžių lapai, šakelės ir t.t), eksperimentams būtinos priemonės (dažai, vanduo, smėlis, sniegas ir kt.), veidrodžiai, stiklas, įmautės piešimui, dekupažo, skrebinimo, liejimo priemonės, tapetai, įvairių dydžių, faktūrų ir spalvų popierius, apranga darbui su dažais, kanceliariniai peiliukai, klėjai, popieriaus pjaustymo aparatas rankdarbiams, molis, plastilinas, antrinės žaliavos (kamštukai, dėtutės, indeliai, popieriaus atliekos, ir kt.). teatro (šešėlių, lėlių, stalo) priemonės, veidrodžiai, pirštinių lėlės, lėlės marionetės, vaidybos drabužiai (skraistės, skrybėlės, bižuterija ir kt.), širmos, muzikos įrašai (įvairių žanrų, stilių, atlikimo būdų), ritminiai, melodiniai instrumentai, skarelės, parašiutai, buteliukai su vandeniu grojimui, lazdelės, akmenukai, riešutų kevalai, „pupų maišeliai“, spalvota guma, gumos žiedai, spalvotos lėkštės, „gyvatėlė“, muzikos grotuvai, muzikos ženklų kortelės, plakatų rinkinys „Muzika“, natų knygelės, sceniniai drabužiai.

Ugdymo(si) aplinka: grupių aplinka, dailės studija, muzikos ir vaidybos studija, darželio salė, kūrybinių darbų parodos Šiaulių pėsčiųjų bulvare, Šiaulių m. savivaldybės viešosios bibliotekos „Šaltinėlio“ filialas, lopšelio-darželio „Drugelis“ internetinė svetainė, facebook‘o, youtube paskyros, Talkšos ežero pakrantė.

UGDYMO GAIRĖS IR SIŪLomos IDĖJOS

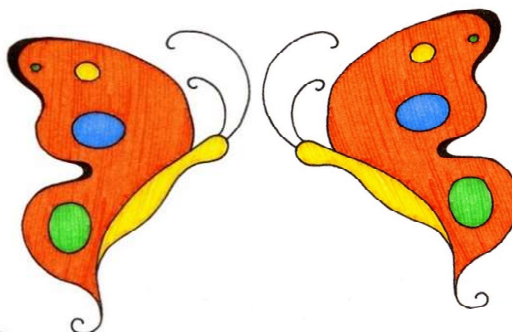
- * Skatinti vaikus laisvai išreikšti save įvairiais būdais: įsivaizduojant, fantazuojant, improvizuojant.
- * Domėtis įvairiais kūrybiniais darbais, patiems kurti pasakas, fantastinius gyvūnus, ateities mašinas.
- * Grupės aplinkoje rasti daiktų, kurie žadintų vaikų smalsumą, jo patenkinimui panaudoti visus 5 pojūčius.
- * Iš įvairių medžiagų, priemonių, antrinių žaliavų sukurti naujus kurinius.
- * Patirti kūrybinės veiklos džiaugsmą (piešiant, vaidinant, kuriant darbelius), o ne koncentruotis į rezultatus.
- * Bandyti įvairias medžiagas, maišyti spalvas, atrasti naujus sprendimus.
- * Sugalvoti naujų idėjų (pvz. kur galima panaudoti šaukštą, plastikinius butelius).
- * Puošti grupės, lopšelio-darželio aplinką vaikų kūrybiniais darbais, organizuoti parodėles.
- * Lankyti spektaklius, parodas.
- * Parūpinti įvairių, atkreipiančių dėmesį, naujus potyrius žadinančių žaislų, medžiagų (skirtingų formų, tekstūros, spalvų), objektų, skleidžiančių garsus.
- * Pasiūlyti žaisti dailės priemonėmis ir medžiagomis.
- * Siūlyti žaidimų su vandeniu. Vaikai jį gali pilstyti, semti, laistyti (prižiūrimi suaugusiųjų).
- * Skatinti vaiką savarankiškai, be suaugusiųjų pagalbos, statyti smėlio pilis, joms dekoruoti naudoti gamtos dovanas (kankorėžius, smilgas, kaštonus, medžių žiedus ir pan.), piešti, tapyti, žaisti.
- * Kurti saugią, džiaugsmingą, laisvą aplinką, kurioje vaikas gali eksperimentuoti su įvairia saugia medžiaga. Siūlyti žaidimų su vandeniu. Vaikai jį gali pilstyti, sverti, semti, laistyti (prižiūrimi suaugusiųjų).
- * Užduodant netikėtus, fantastinius klausimus, skatinti vaiką išsakyti originalias mintis.
- * Skatinti išbandyti įvairius daiktų panaudojimo būdus, siekiant, kad vaikai pastebėtų, jog tą patį daiktą, priemonę, dalyką galima panaudoti įvairioms reikmėms ir tikslams.
- * Vaiko prašyti drąsiai išsakyti visas į galvą atėjusias idėjas: nupiešti, išvaidinti, atlikti kuo įvairesnius judesius, sukurti melodijas ir t.t.
- * Skatinti džiaugtis savo kūriniais, aptarti, kokias sugalvotas idėjas, originalius sprendimus galima pritaikyti ar išbandyti realiame gyvenime.
- * Aptarti, ką naujo, originalaus pavyko sukurti, svarstyti, kaip galėtų patobulinti panašų kūrinį dar kartą.
- * Skatinti perkurti pasakas (pvz., klausiant, kas būtų, jei pasakoje vilkas taptų geras?).

ŽENKLAI, IŠPĖJANTYS APIE POREIKĮ PRITAIKYTI UGDYMO PROCESĄ

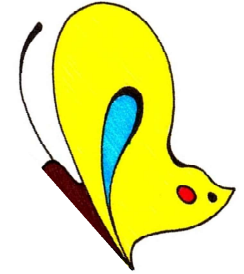
ANKSTYVASIS AMŽIUS		IKIMOKYKLINIS AMŽIUS	
1,5 metų vaikas	<ol style="list-style-type: none"> 1. Savarankiškai nevaikšto. 2. Prasingai nežaidžia, tik manipuliuoja daiktais, deda juos į burną. 3. Nesiglaudžia, nebučiuoja mamos ar kitų artimųjų. 4. Nemėgdžioja kito žaidžiančio vaiko judesių. 5. Neparodo įprastų daiktų paveikslėlių knygoje, kai kas nors juos įvardija. 6. Kalbinamas nesišypso suaugusiems. 7. Blogai girdi ar mato. 	4 metų vaikas	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nerangiai juda ir manipuliuoja paprastais įrankiais, pvz., šaukštu, šakute ir pan. 2. Sunkiai vykdo žodinius nurodymus. 3. Kalba gramatiškai netaisyklingais sakiniais. 4. Kalba neaiški ir ją sunku suprasti. 5. Demonstruoja ypatingą užsispyrimą, kuris gali pereiti net į agresyvų elgesį. 6. Vis dar labai verkia ir stveriasi už tėvų ar globėjų, kai šie nori išeiti. 7. Nesidomi žaidimais su kitais vaikais ir žaidžia vienas. 8. Žaisdamas grupiniame žaidime, nesilaiko taisyklių, vadovaujant vyresniesiems vaikams ar suaugusiems. 9. Nesisaugo aplinkoje esančių kliūčių (aštrų kampų, atvirų laiptų). 10. Negeba įvykdyti dviejų pakopų nurodymo (prašau paimti knygą ir padėti ant stalo). 11. Nesudeda paveikslėlio iš 2 dalių. 12. Negeba nubrėžti linijos pagal pavyzdį. 13. Blogai girdi ar mato.
2 metų vaikas	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vis dar vaikšto netvirtai, nors pradėjo vaikščioti prieš 6 ar daugiau mėnesių. 2. Negeba parodyti pagrindinių namų apyvokos daiktų ir svarbiausių kūno dalių. 3. Nevykdo vienos pakopos nurodymų. 4. Nevartoja gestų arba kalbos, norėdamas atkreipti dėmesį į daiktą ar veiksmą. 5. Nekalba bent vieno žodžio sakiniais. 6. Nežaidžia jokių vaizduotės žaidimų. 7. Nemėgdžioja suaugusiųjų veiksmų. 8. Neatsiliepia į savo vardą atsiskudamas. 9. Netyrinėja aplinkos ir ja nesidomi. 10. Blogai girdi ar mato. 	5 metų vaikas	<ol style="list-style-type: none"> 1. Juda nerangiai. 2. Nerangiai naudojasi pieštuku ir kasdieniais buities įrankiais. 3. Dažnai ar nuolat elgiasi agresyviai. 4. Pernelyg drovus, baugštus ar emociškai labilus (nuolat besikeičiančios, ne visada adekvačios emocijos). 5. Nei namuose, nei darželyje nevykdo nurodymų. 6. Lyginant su kitais vaikais, lengvai išsiblaško ir sunkiai sukaupia dėmesį. 7. Mažai domisi kitų vaikų žaidimais ir prie jų neprisijungia. 8. Negali susieti paprastų įvykių. 9. Nekalba sudėtiniais sakiniais. 10. Kalba sunkiai suprantama dėl neaiškios tarties ar neteisingos gramatinės struktūros. 11. Sunkiai supranta ir įsimena sąvokas. 12. Visai nevartoja apibendrinančių žodžių (žaislai, gyvūnai, maistas). 13. Neatsako į klausimą „kodėl?“ apie nesudėtingus įvykius. 14. Nesudeda paveikslėlio iš 3 – 4 dalių.

3 metų vaikas	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dažnai griūva ir/ar sunkiai lipa laiptais. 2. Nerangiai manipuliuoja smulkias daiktais. 3. Nesupranta paprastų nurodymų, pvz. „Padėk batukus į vietą“. 4. Kalbėdamas nevartoja 2 – 3 žodžių sakinių, pvz. „Noriu pieno“, „Ar ateis senelis?“. 5. Nesidomi kitais vaikais. 6. Nedalyvauja vaizduotės žaidimuose. 7. Savarankiškai nenusivelka atsagstyto švarkelio ar paltuko. 8. Vis dar šlapinasi į kelnytes. 9. Kalbėdamas nereguliuoja balso stiprumo. 10. Blogai girdi ar mato. 	6 metų vaikas	<ol style="list-style-type: none"> 15. Blogai mato ar girdi. 1. Sunkiai eina ištisine linija. 2. Nelipa laiptais. 3. Paklaustas nepasako apie savo jausmus (linksma, pykstu, liūdna). 4. Žaisdamas nemėgdžioja suaugusiųjų veiksmų. 5. Nesuranda sau užsiėmimų. 6. Nenumato galimų pavojų (pvz., nesustoja prie gatvės prieš ją praeidamas, nesisaugo atvažiuojančio transporto). 7. Neskiria savo dešinės ir kairės pusės, nors to buvo mokomas. 8. Nerūšiuoja daiktų pagal vieną požymį. 9. Nepasako savaitės dienų. 10. Nenusako paprastų veiksmų sekos. 11. Paveikslėlyje neranda nelogiškumo. 12. Negeba papasakoti paprastų kasdienių įvykių. 13. Blogai girdi ar mato.
----------------------	---	----------------------	---

5. UGDYMO(SI) PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Vaiko pasiekimų vertinimas yra neatsiejama kokybiško ugdymo(si) proceso dalis, nuolatinis informacijos apie vaiką, jo ugdymo(si) ypatumus bei daromą pažangą atskirais amžiaus tarpsniais kaupimas, interpretavimas ir apibendrinimas. Vertinimo paskirtis - pažinti vaiką, jo individualumą, gebėjimų lygį bei jo patirtį (kaip kinta vaiko gebėjimai per tam tikrą laiko tarpą), numatyti vaiko ugdymo(si) perspektyvas, pritaikyti ugdymo(si) procesą vaikų grupės ir kiekvieno vaiko poreikiams bei galimybėms. Ugdymo pasiekimų vertinimo rezultatų panaudojimas pedagogui yra naudingas vaikų pažinimui, veiklos planavimui, ugdymo proceso individualizavimui bei individualios informacijos apie vaiką pateikimui tėvams.

Ikimokyklinio amžiaus vaikų pažanga ir pasiekimai vertinami naudojant Šiaulių lopšelio-darželio „Drugelis“ pedagogų parengtą individualios vaiko pažangos ir pasiekimų vertinimo priemonę „Ikimokyklinuko pasiekimų apžvalga“. Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo(si) pasiekimai ir pažanga vertinami 5 kompetencijų srityse (sveikatos saugojimo, socialinės, komunikavimo, pažinimo, meninės). Kiekviena kompetencija vertinama per ją sudarančias ugdymosi pasiekimų sritis, orientuojantis į esminius gebėjimus, nuostatas ir vaiko patirtį. Kad vertinimas būtų pagrįstas ir teisingas vykdoma nuolatinė, tiksli ugdytinių veiklos rezultatų analizė. Šiam tikslui pasiekti naudojami įvairūs vertinimo metodai: vaiko stebėjimas; pokalbis su vaiku; vaiko kalbos analizė; pokalbis su vaiko tėvais; vaiko veiklos ir kūrybos darbų analizė; vaiko elgesio faktų analizė; atskirų situacijų aprašymas ir jų analizė

Vaikų ugdymo(si) pasiekimus vertinti padeda lopšelio-darželio logopedas, surdopedagogas, meninio ugdymo mokytojai, judesio korekcijos pedagogas. Vaiko pasiekimus ir pažangą vertina ne tik pedagogai, bet ir tėvai (globėjai). Vaikas taip skatinamas dalyvauti savo gebėjimų ir pasiekimų vertinime: pats lygina, komentuoja savo piešinius, darbelius, nuotraukas įvardindamas, kas nepavykdavo seniau, o dabar pavyksta.

Vaiko ugdymo(si) pasiekimai vertinami du kartus metuose. Pirmasis vertinimas ikimokyklinio amžiaus vaikams atliekamas einamųjų metų rugsėjo-spalio mėn. Pirmojo vertinimo paskirtis - fiksuoti vaiko pasiekimus, individualius ypatumus ir numatyti jo ugdymo(si) kryptį (tikslus ir uždavinius), ugdymo(si) individualizavimo ir paramos vaikui formas. Antrasis vertinimas ikimokyklinio amžiaus vaikams atliekamas balandžio-gegužės mėn. Antrojo vertinimo paskirtis - fiksuoti vaiko ugdymo pasiekimus, per mokslo metus padarytą pažangą, nustatyti, ar tinkamai pasirinkta

ugdymo(si) kryptis, numatyti tolesnio vaiko ugdymo(si) tikslus ir uždavinius. Tarpiniai vaikų ugdymosi pasiekimų vertinimai atliekami jei išryškėja didelės ugdymo(si) spragos.

Specialiųjų ugdymosi poreikių vaikų pasiekimai vertinami pagal poreikį, stebint jų daromą pažangą ir nustatant kompetencijas, kuriose jiems reikia pagalbos.

Vaikai vertinami sudarant individualią kiekvieno vaiko pasiekimų diagramą ir visos grupės vaikų bendrą pasiekimų diagramą. Vertinimo rezultatai aptariami individualiuose pokalbiuose su tėvais, pedagogų metodinės grupės susirinkimuose, pedagogų tarybos posėdžiuose. Grupės pasiekimai ir pažanga aptariama, analizuojama, panaudojama tėvų informavimui, ugdomojo proceso tobulinimui, sprendimų priėmimui. Pedagogai pateikia informaciją apie vertinimo rezultatus:

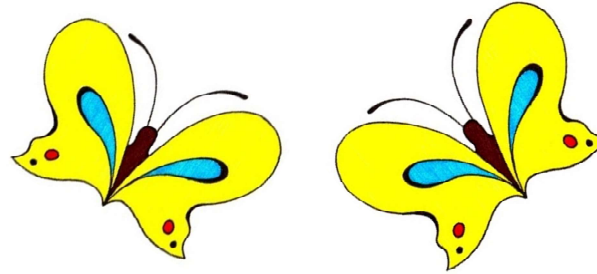
- pedagogų metodinei grupei – 2 kartus per mokslo metus – lapkričio ir gegužės mėn.;
- pedagogų tarybai - 1 kartą per mokslo metus – gegužės mėn., pateikiant ugdymo(si) pokyčių analizę;
- tėvams - teikiama žodžiu.

Duomenys apie vaiko pažangą nuolat fiksuojami, dokumentuojami bei kaupiami vaiko pasiekimų ir pažangos segtuve „Mano metai darželyje“. Vaiko pasiekimų ir pažangos segtuve kaupiama:

- įvairios vaikams skirtos lavinamosios užduotys, vaiko kūrybiniai darbai (su vertinamaisiais komentarais);
- vaiko pasakojimai, mintys, žodinės kūrybos, kalbos pavyzdžiai, nuotraukos;
- anketinės apklausos;
- specialistų ir tėvų atsiliepimai apie vaiko ugdymo(si) pasiekimų rezultatus;
- vaiko pažangos ir pasiekimų vertinimo priemonė „Ikimokyklinuko pasiekimų aplankas“;
- vaiko pasiekimų vertinimo ir įsivertinimo formos su komentarais.

Vaiko pasiekimų ir pažangos segtuvas „Mano metai darželyje“ saugomas grupėje. Kai vaikas perkeliamas į kitą grupę, sukauptas vaiko pasiekimų ir pažangos segtuvas „keliauja“ kartu su vaiku. Vaiko, pabaigusio ikimokyklinio ugdymo programą, pasiekimų ir pažangos segtuvas „Mano metai darželyje“ atiduodamas vaiko tėvams.

Vaiko pasiekimų vertinimo rezultatai naudojami tobulinant ugdomojo proceso planavimą, vaiko poreikių individualizavimą, siekiant įgyvendinti ugdymo tikslus ir uždavinius bei numatant ateities perspektyvą ir žingsnius.

NAUDOTA LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programa. Vilnius, 2006.
2. Bakūnaitė J. Humanistinio vaikų ugdymo programa. Auginu gyvybės medį. Vilnius: Eugrimas, 1998.
3. Bulotaitė L., Gudžinskienė V., Monkevičienė O., Jakučiūnienė D. Gyvenimo įgūdžių ugdymas. Vilnius. 2004
4. Dodge D. T., Colker L., Heroman C. Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. 2002.
5. Dodge D. T., Rudick S., Berke K. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. 2006.
6. Jankauskienė L., Monkevičienė O. ir kt. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti. Vilnius, 2006.
7. Lietuvos Respublikos Konstitucija (Žin., 1992, Nr. 33-1014).
8. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. Klaipėda, 2014.
9. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos. Klaipėda, 2015.
10. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. gruodžio 12 d. įsakymas Nr. V-2368 „Dėl švietimo aprūpinimo standartų patvirtinimo“.
11. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011-06-07 įsakymas Nr. V-1009 „Dėl ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo“.
12. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015-12-21 įsakymas Nr. V-1308 „Dėl geros mokyklos koncepcijos patvirtinimo“.
13. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas (Žin., 1991, Nr. 23-593; 2003, Nr. 63-2853; 2011, Nr. 38-1804, 2016, Nr. XII-2290).
14. Monkevičienė O. Ankstyvojo ugdymo vadovas. Vilnius: Minklės leidyba, 2001.
15. Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa. Vilnius, 2014.
16. Rauckis J., Drungilienė D. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūno kultūros programa. Vilnius, 2003.
17. Stulpinas T. Bendrojo ir specialiojo ugdymo principai. Šiauliai, 2004.
18. Stulpinas T. Ugdymo perspektyvos: idealai, tikslai, uždaviniai. Šiauliai, 2005.
19. Šečkuvienė H. Vaiko muzikinių gebėjimų ugdymas. Vilnius, 2004.
20. Šiaulių miesto 2015 - 2024 m. strateginis plėtros planas (Žin., 2016, Nr. T-325).
21. Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2016 m. lapkričio 25 d. Nr. A-1601 „Dėl Šiaulių miesto vaiko asmenybės ūgties koncepcijos patvirtinimo“.
22. Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija (Žin., 2003, Nr. 52-2316).
23. Vaiko teisių konvencija (Žin., 1995, Nr. 60-1501).
24. Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 m. nuostatos (Žin., 2003, Nr. 71-3216).
25. Verseckienė O., Marcinkus F. ir kt. Po tėviškės dangumi. Etninio ugdymo gairės. 1995.